

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҚОРШАҒАН ОРТАНЫ ҚОРҒАУ МИНИСТРЛІГІ
«ҚОРШАҒАН ОРТАНЫ ҚОРҒАУ АҚПАРАТТЫҚ –ТАЛДАУ ОРТАЛЫҒЫ»
РЕСПУБЛИКАЛЫҚ МЕМЛЕКЕТТІК КӘСПОРНЫ

УДК 551.588.7(574)

№ О.0411Мемлекеттік тіркеу

БЕКІТЕМІН

Қазақстан Республикасы Қоршаған
ортаны қорғаудың вице-министрі

_____ М.Ә. Тұрмағамбетов

2010 ж. « _____ » _____

«Қоршаған ортаны қорғау саласындағы уәкілетті органның қызметін қамтамасыз ету» 001
Бағдарламасының

ЕСЕБІ

Басқа да қызметте мен жұмыстар» 149 ерекшелігі

тақырыбы:

**«2009 ЖЫЛЫ ҚАУІПТІ ҚАЛДЫҚТАРДЫ ТРАНСШЕКАРАЛЫҚ ТАСЫМАЛДАУ
МЕН ЖОЮДЫ БАҚЫЛАУ ЖӘНЕ ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА ҚАУІПТІ
ДЕП ТАБЫЛҒАН ҚАЛДЫҚТАР ЖӨНІНДЕ ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
БАЯНДАМАСЫН ӘЗІРЛЕУ ТУРАЛЫ»**

«ҚОҚ АТО» РМК Бас директордың м.а.

О. А. Сыздықов

Астана 2010

ОРЫНДАУШЫЛАР ТІЗІМІ

Жауапты Орындаушы, ҚР ҚОҚМ «ҚОҚ АТО» РМК Бас директорының орынбасары Биология ғылымдарының кандидаты, (Мемлекеттік лицензия №01240Р 25.07.2007 ж. «Табиғатты қорғауды жобалау, нормалау, экологиялық сараптама)	Л. В. Шабанова
Жауапты орындаушы Химия ғылымдарының кандидаты	К. Н.Оразалина
Заңгер	Қ.Б. Ибраева
Орындаушы, Ғылым және кадрлардың біліктілігін арттыру бөлімінің бастығы	А. Е.Жүсіпов
Орындаушы, бас маман	Ж. К. Серғазина

РЕФЕРАТ

Есеп 165 бет, 16 кесте

БАЗЕЛЬ КОНВЕНЦИЯСЫ, ТРАНСШЕКАРАЛЫҚ ТАСЫМАЛДАУ, ҚАУІПТІ ЖӘНЕ ӨЗГЕ ДЕ ҚАЛДЫҚТАР, ЭКОЛОГИЯЛЫҚ САЯСАТ, ӨНЕРКӘСІП, ТАБИҒАТ РЕСУРСТАРЫ, ПАЙДАЛЫ ҚАЗБАЛАР, ТЕХНОГЕНДІ МИНЕРАЛДЫ ТҮЗІНДІЛЕР, ХАЛЫҚАРАЛЫҚ КЕЛІСІМДЕР.

Зерттеу нысаны - 2009 жылы республика бойынша қауіпті қалдықтарды трансшекаралық тасымалдауды бақылау және оларды жою.

Жұмыс мақсаты - Қазақстан Республикасында қауіпті деп танылған қалдықтар бойынша шолу, және қалдықтарды трансшекаралық тасымалдау тасымалдауды бақылау туралы Базель конференциясының 13 және 16 бабтардың орындалуы бойынша 2009 жылға арналған Қазақстан Республикасының баяндамаларын әзірлеу.

Зерттеу процесінде ҚР ведомстволар, мемлекеттік және өзге де мекемелерінен алынған жинақтау, өңдеу, жүйелеу және ҚР өндіріс және тұтыну қалдықтары туралы мәліметтерге талдау жасалды.

МАЗМҰНЫ

КІРІСПЕ	7
1. БАЗЕЛЬ КОНВЕНЦИЯСЫ ХАТШЫЛЫҒЫНЫҢ БАСҚАРУШЫ ҚҰЖАТТАРЫНА ҚЫСҚАША ШОЛУ	8
2. ҚАУІПТІ ҚАЛДЫҚТАРДЫ ТРАНСШЕКАРАЛЫҚ ТАСЫМАЛДАУ МЕН ОЛАРДЫ ЖОЮ ТУРАЛЫ ҚР ЗАҢДЫЛЫҒЫ МЕН ХАЛЫҚАРАЛЫҚ КЕЛІСІМДЕРІНІҢ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ	23
3. 2009 ЖЫЛЫ ҚАЗАҚСТАНДА ҚАЛДЫҚТАРДЫ ШЫҒАРУ МЕН ПАЙДАЛАНУЫН МЕМЛЕКЕТТІК БАСҚАРУДЫҢ ЖАҒДАЙЫ	27
3.1. Қалдықтарды басқару сұрақтары бойынша нормативтік база	27
3.2. Қазақстанда 2009 жылы қалдықтарды екінші рет пайдалану бойынша деректердің талдауы	28
3.2.1 Медициналық қалдықтарды басқару сұрағының жағдайы	28
3.2.2 Ауылшаруашылық қалдықтарды басқару сұрағының жағдайы	30
3.2.3 Қатты тұрмыстық қалдықтарды басқару сұрағының жағдайы	32
4. ҚАЗАҚСТАНДА ҚАЛДЫҚТАРДЫ БАСҚАРУДЫ ДАМУЫН КЕЛЕШЕГІ	38
5. 2009 ЖЫЛҒЫ ҚАУІПТІ ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ ТРАНСШЕКАРАЛЫҚ ОРЫН АУЫСТЫРУЫНЫҢ ТАЛДАУЫ	40
ҚОРЫТЫНДЫ	41
ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ	42
А ҚОСЫМША	46
В ҚОСЫМША	64
С ҚОСЫМША	111
Д ҚОСЫМША	140

Қысқартылған сөздердің тізімі

Базель конвенциясы	Қауіпті қалдықтар және оларды алудың трансшекаралық тасымалдауын бақылау жөніндегі Конвенция;
қалдықтар	Өндіріс пен пайдалану үрдісінде шикізаттардың, материалдардың, басқа да өнімдер мен азық-түліктердің қалдықтары, сондай-ақ өздерінің пайдалану қасиеттерін жоғалтқан тауарлар (өнімдер);
ТМТ	техногендік минералды түзілімдер;
ҚТҚ	қатты тұрмыстық қалдықтар;
ТОЛ	табанды органикалық ластанулар
Комитет	Қазақстан Республикасының қоршаған ортаны қорғау Министрлігінің экологиялық реттеу және бақылау Комитеті
Экологиялық кодекс	Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексі
МК	жер қойнаулары мемлекеттік қорын есепке алу Мемлекеттік кадастрі
БАЖ	қоршаған ортаны қорғаудың бірыңғай ақпараттық жүйесі;
ЕО	Еуропалық қоғамдастық;
ТМД	Тәуелсіз Мемлекеттер Достығы
ТМД ПАА	Тәуелсіз Мемлекеттер Достығына қатысушы мемлекеттердің парламент аралық Ассамблеясы;
ӘН	Әдістемелік нұсқау;
ҚР ҚОҚМ	Қазақстан Республикасының қоршаған ортаны қорғау Министрлігі
PCB/PCT	
CEN	Стандартизациялау жөніндегі Еуропалық комитеті
EN	еуропалық стандарт
BSE	«сиыр жындануы»
Duales System («Дуальная система»)	қалдықтарды сату орамаларын қабылдау мен рециклингтеу жөніндегі міндеттерді фирмалардың келісім шарт негізінде орындауы;
АШК	Ауыл шаруашылық кешені;
ЖСҚ	жобалық-сметалық құжат;
ММ	Мемлекеттік мекеме
АИШК	«ампульді» ион шығарушы көз

КІРІСПЕ

Қазақстан Республикасы қауіпті қалдықтар және оларды алудың трансшекаралық тасымалдауын бақылау жөніндегі Конвенцияға Қазақстан Республикасының Конвенцияға қосылу туралы 10.02.2001 ж. № 389-ІІ Заңымен қосылды.

Конвенцияның негізгі жағдайларына сәйкес Қазақстан өндірістік қалдықтарды трансшекаралық тасымалдауды экологиялық қауіпсіз және тиімді әдістерді енгізу арқылы басқару, экологиялық негізделген, аз қалдықты технологияларды меңгеру, өндіріс қалдықтарын тиімді пайдалану әдістерін жасау арқылы минимумға дейін қысқарту жөнінде міндеттеме алды.

Сонымен бірге, Қазақстан Конвенция Секретариатын қауіпті қалдықтар деп қаралатын қалдықтар туралы, қауіпті және басқа да қалдықтарды сыртқа шығаруға тиым салу және/немесе шектеу туралы шешімдер жөнінен ақпараттап отыруға міндетті. Одан басқа, жыл сайын секретариатқа трансшекаралық тасымалдау, экспорт және импорт көлемдері, Конвенцияны орындау жөнінде жасалған шаралар, трансшекаралық тасымалдау және алу кезінде болған апаттар туралы ақпарат беріп тұруға, қауіпті және басқа да қалдықтарды өндіруді минимумға жеткізу шараларын қабылдауға, оларды алатын объектілермен қамтамасыз етуге міндетті.

Жыл сайынғы ұлттық есеп «Ақпарат беру» бойынша сұраулыққа сәйкес (Базель конвенциясының 13 және 16 баптарына сәйкес) жасалып, Базель конвенциясының қауіпті қалдықтарды трансшекаралық тасымалдауды және оларды алуды қадағалаушы Хатшылығымен беріледі.

2009 жылғы ҚР ұлттық баяндамасын әзірлеу кезінде Қазақстан Республикасындағы қалдықтарды басқару жөніндегі бар барлық ақпарат, сонымен қатар қалдықтарды басқаруды талқылау туралы өткізілген жиылыстар мен семинарлардың және т.б. материалдары жиналып, талқыланды.

Қазақстанның Базель конвенциясы бойынша алған міндеттерінің негізгі талдауы Министрліктегі өткізіліп отырған жұмыстарды 2009 жылы конвенция хатшылығымен даярланған Базель конвенциясы тараптарының ұлттық есеп беруін жетілдіру жөніндегі Басшылық құжат талаптарымен салыстыруға негізделді.

Конвенция Хатшылығы көптеген мемлекеттердің құзіретті органдары елге енгізілген немесе шығарылған қауіпті қалдықтардың түрі мен көлемі жөнінде және оларға қандай басшылық жасау керектігі жөнінде нақты білмейтінін атап көрсетті. Нақты және жан-жақты ақпараттың болмауы мемлекеттік және әкімшілік биліктің ақпаратталуы шектеулі екенін көрсетеді.

Қауіпті қалдықтарды трансшекаралық тасымалдау мен жоюдың 2009 жылғы есебінде көрсетілген жұмыстарды талдау Базель конвенциясы бойынша ұлттық есепті әзірлеу әдістемелігін жетілдіру мақсатында, Министрлік тарапынан қолданыстағы тәжірибені қайта қарап, көрсетілген мәселе бойынша үнемі мониторинг жүргізу шараларын дереу қолға алу керек.

1. БАЗЕЛЬ КОНВЕНЦИЯСЫ ХАТШЫЛЫҒЫНЫҢ БАСШЫЛЫҚ ҚҰЖАТТАРЫН ҚЫСҚАША ШОЛУ ЖӘНЕ ҚАЗАҚСТАНДА ОЛАРДЫҢ ОРЫНДАЛУЫ

1989 жылы қол қойылып, 1992 жылы күшіне енген қауіпті қалдықтарды трансшекаралық тасымалдау мен алуды бақылау туралы Базель Конвенциясы өндірістік қалдықтарды трансшекаралық тасымалдауды экологиялық қауіпсіз және тиімді әдістермен басқару арқылы қысқартуды өзінің мақсаты етіп қояды. 2002 жылы тараптар саны 152-ден 2009 жылы 172 дейін өсті, бұл қауіпті қалдықтарды реттеуге көқарастың үнемі және өсіп отырғанын көрсетеді.

Базель конвенциясының бақылау жүйесі негізіне ақпараттармен алмасудың жете рәсімдері енгізілген.

Бұл контексте Базель конвенциясы халықаралық қоғамдастықтың әлемдік экологиялық мәселелерді ұжымдық негізде шешіге ниет қояды. Халықаралық қоғамдастық үшін қауіпті және улы қалдықтарды трансшекаралық тасымалдау мен оларды алу туралы олардың дайындаған халықаралық-құқықтық нормалардың әлемдік жүйесі орындалатын және сондықтан да тиімді болатын деңгейге жету маңызды. Қазіргі жағдайда мемлекеттердің міндеттерін орындау бойынша арнайлы шаралардың рөлі өсіп отыр, олардың ішінде аса маңызды орын алатын бақылау институттары. Қауіпті қалдықтарды трансшекаралық тасымалдауды халықаралық бақылау әмбебап көзқарастар, сол сияқты аймақтық ұйымдар мүдделері салаларына да енгізілген (Еуропалық одақ, Еуропа Кеңесі, ЕҚЫҰС, ЭЫДҰ, БАЭ, ЕЭК, америкалық мемлекеттер Ұйымы және т.б)

Базель конвенциясы тараптары (бұдан әрі -КТ) халықаралық, сондай-ақ ұлттық деңгейде қауіпті қалдықтардың қозғалысы мен оларды жоюды басқаратын ережелерді, рәсімдерді, жаңа нормаларды заң көлемінде үнемі жаңартып, беріп отырады. 2009 жылы Хатшылықпен Базель конвенциясы тараптарының ұлттық есеп беру жөніндегі Тараптар Конференциясының Басшылық құжаты әзірленді.

Сонымен қатар Базель конвенциясының КТ-ның жыл сайын шығаратын басшылық құжаттарында қол қойған елдер мен оны жасауға бел қойған елдер үшін конвенцияның жағдайлары түсіндіріліп отырылады. Бұл, Конвенция Қосымшасында Базель конвенциясы регламенттеген қалдықтардың тиянақты сыйпаттамасы берілсе де, «қауіпті қалдықтар» анықтамасы әр елде бүгінге дейін әртүрлі талқыланатынына байланысты.

Осы контексте КТ қалдықтарды шығаратын, қолданатын, жоятын субъектілер назарына елдік дейгейде Конвенцияда мазмұндалған «қауіпті қалдықтар» анықтамасының негізі мағынасын жеткізуді ұсынады.

Осымен бірге, конвенция Қосымшасында көрсетілген қалдықтардың кодтық белгілері Базель конвенциясы бойынша жасалатын жыл сайынғы ұлттық есептің негізгі көрсеткіштері екенін баса қарау керек.

Мысалы, I қосымшада қалдықтар тобы берілген (дәрігерлік баптау, фармацевтік заттарды өдіру, фотохимикаттарды шығару мен пайдалану және т.б. нәтижесінде алынған қалдықтар); олар YI-YI8 кодымен берілген) және құрамында нақты компоненттер бар (мысалы, кадмий, мыс, мышьяк және т.б., олар YI9- Y45 кодпен сыныпталған). Барлық қалдықтарға оларды идентификациялауды жеңілдету үшін кодтар берілген. Бұл кодтарды шекарадан өткізілетін қалдықтардың тиенділерін алып жүретін барлық құжаттарда пайдаланылуы керек.

III қосымшада әлеуетті әсер төндіретін, аса қауіпті заттар, қоспалардың сыйпаттамасы берілген. Мұндай сыйпаттамаларға мысалы, жарылғыштық, өрт қаупі бар, тез тұтанатын немесе улы газ шығаратын және т.б. жатады, оларға H1-H13 коды берілген. Егер де, I қосымшада көрсетілген қалдықтарда III қосымшада көрсетілген сыйпаттамалардың бірі де болмаса, онда бұл қалдықтар Базель конвенциясының регламенттеген жағдайларына жатпайды, бірақ олар төменде айтылатын (в) тармағына жатуы мүмкін.

Және де, 1 (в) тармағы «қауіпті қалдықтар» болып:

- «а» тармағына кірмеген, бірақ Тарап болып табылатын, экспорттайтын, импорттайтын, өткізетін мемлекеттің ішкі заңдылығына сәйкес қауіпті деп саналатын немесе анықталған қалдықтар саналады.

Бұл экспорттайтын, импорттайтын, өткізетін мемлекеттерге қатысты. Айтылған сыйпаттағы қалдықтар мүдделі мемлекеттің ұлттық заңнамасына **енгізілуі керек.**

Конвенцияның 3 бабына байланысты Қазақстан I және III қосымшаларға енгізілген қалдықтардан басқасын, ұлттық заңнамаға енгізу үшін қандай қауіпті екенін қарап немесе анықтауы және мерзімінде Хатшылықты ақпараттап отыруы керек.

Қазақстанға қатысты іс-әрекетте болатын басқа тараптардың барлығы Хатшылық арқылы, Қазақстанның ішкі заңнамасымен қауіпті және сондай сыйпаттағы деп белгіленген қалдықтар туралы ақпаратталуы тиіс. Конвенция Тараптары осы ақпаратты алғаннан кейін қазақстандық ұлттық анықтаманы тануға міндетті.

Базель конвенциясының ұлттық құзіретті органы бұл ақпаратты ұлттық деңгейде таратуға жауапты екенін айта кету керек, мысалы, оларды кедендік қызмет және экспорттаушыларға жеткізуге.

Конвенцияда «басқа қалдықтар» туралы айтылған. Ол «басқа қалдықтар» II қосымшасында тұрмыстық үйлерден жиналатын немесе тұрмыстық қалдықтарды жағу нәтижесіндегі қалдықтар болып белгіленген (олар сәйкес Y және Y47 кодтарымен белгіленген).

Көптеген радиоактивті қалдықтар АЭХА регламенттеледі, сондықтан Базель конвенцияна енгізілмеген. Дегенмен, АЭХА жағдайларына жатпайтын да радиоактивті қалдықтар да бар (мысалы, радиоактивтілігі төменгі деңгейлігі себепті). Бұл жағдайда олар Конвенция жағдайларымен регламенттеледі. Ол қалдықтар мысалы, Конвенцияның I қосымшасындағы Y1 кодымен белгіленген медициналық қалдықтар, рентгендік материалдар болып енгізіледі.

Жылсайынғы ұлттық есептің негізгі элементтерінің бірі болып, өндірістік, оның ішінде металлургиялық, кәсіпорындар туралы ақпараттар болып табылады. Қара, сондай-ақ түсті металл шығаратын Қазақстан үшін үшін өз қалдықтарын дұрыс бағалау өте маңызды.

Осы мақсатта, металдар мен олардың қоспасын рециркуляциялау стратегиясы немесе үрдістерді дайындау барсында экологиялық қауіпсіз және қалдықтармен тиімді іс-әрекет жасау үшін, Базель конвенциясы тараптары (КТ) конференциясының Техникалық басшылық принциптері ұсынылады.

Басшылық принциптерінде өнеркәсіп өндірістері жүйесінде жеке компоненттер беретін рекуперациялау, рециркуляциялау және қайта ұқсату араларындағы айырмашылық көрсетіледі, бұл ұлттық анықтама жасау кезінде аса маңызды.

Рекуперациялауға металл, құрамында металл бар заттарды немесе металдық фрагменттерді жинау барысында олардың қалдыққа қосылуы, немесе оларды қалдық массасына түскен жағдайларды оларды алу жатады.

Осыдан, рециркуляцияны осындай нәрселерді немесе фрагменттерді әрі қарай пайдалану (мысалы, тікелей балқытуға) немесе қайта ұқсатуға жіберу деп есептеуге болады.

Қайта ұқсату (утилизация) деп, әлбетте металлургиялық үрдісті айтады, негізінен оның барысында кейбір металдар үшін пирометаллургиялық, және мақсаты тазарту мен балқыту болып табылатын рекуперацияланған немесе рециркуляцияланған металды алғашқы металл сияқты пайдалануға болатын күйге жеткізетін - гидрметаллургиялық әдістерді айтады. Қауіпті қалдықтарды рециркуляциялау мен қайта ұқсату қалдық анықтамаларының мазмұнына (IV қосымшаның B бөлімі мен I бабының 1a) тармақшасына) сәйкес Базель конвенциясы көрсеткен басқару тәртібіне жатады.

I қосымшаға енгізілген металдарды рекуперация мен рециркуляциялау басшылар мен жұмысшылардың арнайы дайындығын талап еткенімен, үнемі қиын және қымбат технологияларды пайдаланумен, сондай-ақ денсаулық пен қоршаған ортаны қорғауғайтын

техникалық жабдықтардың бар болуына байланысты емес. Рекуперацияны 1 қосымшаға енгізілген металдарды ішкі және сыртқы нарыққа шығарып сату үшін ерекшеліктері бойынша жинау, сараптау арқылы жүргізуге болады. Рекупирленген металдар балқытуға (мысалы, құю цехына), аффинажды зауыттарға немесе қайта ұқсату объектілеріне жіберілуі мүмкін. Қайта ұқсату металлургиялық комбинаттарда немесе қайта балқытатын арнайы кәсіпорындарда, кейде – гидрометаллургиялық әдістермен іске асырылады. Базель конвенциясының VIII қосымшада көрсетілген көптеген металл қоспалары бар қауіпті қалдықтар құрамында түсті металдар болады.

Олардың санатына келесі металдар мен қосылыстар жатады: сурьма (Sb), мышьяк (As), бериллий (Be), кадмий (Cd), қорғасын (Pb), сынап (Hg), селен (Se), теллур (Te), талий (Ti).

Оларға сондай-ақ, мыс, цинк, алты валентті хромның қосындылары жатады, тек металдардың өзі емес. Аталған металдар мен қосындыларын металдар деп атап, оларды конвенцияның I қосымшасына енгізілген металдар деп түсіну керек.

Конвенцияның III қосымшасында көрсетілген сыйпаттамалардың бірі де болмаған жағдайдан басқасында, конвенция сыйпаттаған қалдықтарға жатқызылатын болса, онда құрамында жоғарыда аталған бар материалдар Базель конвенциясының аясында реттеледі.

Дегенмен, I қосымшаға енгізілген металдарға аса назар аударылады, яғни Y тізілім. Метал қосындылары олардың физикалық, химиялық формаларына байланысты, шикізат, орта жолдағы немесе дайын өнім болып табылады және оларды қалдық деп санайтын материалдаға жатпайды. Қайта пайдалануға жіберілетін қосындылар рециркуляция немесе қайта ұқсату үрдісі нәтижесінде шығарылытын/ өндірілетін қосындылар оларға гальваникалық металл жабу кезінде, тазалаушы жүйелермен байқалатын құрамында металы бар шаң немесе шөгінділерге айналады.

Y тізілімде металдардың өздерін өндіруден басқа, өндірістің Y5 сияқты өндіріс қалдықтары, ағаш консерванттары алып және пайдалану (мысалы, мыс арсенаттары немесе құрамында мышьяк бар оған сай металл қосылыстары болады); Y7 - құрамында цианид болатын, металдарды қыздырып өңдеу кезінде немесе металдарды байытудан шығатын қалдықтар; Y14 – адамға немесе қоршаған ортаға тигізетін әсері белгісіз, табиғаты әлі ашылмаған және/немесе жаңа болып табылатын, ғылыми – зерттеу жұмыстары немесе оқу үрдісі барысында алынған қажетсіз химиялық заттар; сонымен қатар Y17 – металл, пластмасса беттерін өңдеу қалдықтары (мысалы – электролттік әдіспен).

Сонымен бірге, Y16 санаттағы, фотохимикаттар немесе материалдарды өндіру мен алу кезіндегі қалдықтар, олардың құрамында күміс болмаған жағдайда осы басшылық принциптермен реттеледі. Осындай қалдықтар құрамында көбіне күміс болады, оған Базель

конвенциясы жағдайларна тарамайды.; оларды күміс алу үшін қайта ұқсату кеңінен тәжірибеге енгізілген, ол үшін рекуперацияның басқа үрдістерінен ерекшеленетін химиялық үрдістер пайдаланылады.

Көптеген санаттары бойынша жиналатын, сұрыпталатын, және бөлінетін түсті металдар рециркуляция мақсаты үшін қауіпті емес, немесе YII қосымшаға енбеген.

Техникалық басшылық құжат қалдықтарды қауіпті деп танып, әрі қарай олардың айналымдағы статусын анықтау үшін зеректілік таныту керектігін ұсынады.

Базель конвенциясының жоғарыда көрсетілген талаптары Қазақстанның жылсайынғы есебінде толық баяндалуы керек.

Хатшылық Басшылына сәйкес міндетті толтырылатын негізгі кестелер: Сұраулық «Ақпарат жіберу туралы», I қосымшаның (Y1-Y45) кодына сәйкес экспорт және импортталатын және басқа да қалдықтар туралы (6 және 7 кесте), осымен бірге қауіпті сыйпаттамалар (III қосымша) VII Қосымша кодтары және ООН классификациясы бойынша, қауіпті қалдықтар мен басқа да қалдықтардың қандай мақсатта экспорт/импортқа шығарылғанын көрсетілген (конвенцияның IV A және IV B кодтары бойынша) есепті көздейді.

Ақпараттық аса маңызды болып 8A және 8B кестелер саналады, олар бойынша Y1-Y45 санаттары бойынша шығарылған және түзілген қалдықтардың жалпы көлемі туралы толық ақпарат берілуі керек, 9- кесте- «Көзделген, бірақ алынбаған қалдықтар», 10 кесте – «Қауіпті қалдықтарды трансшекаралық тасымалдау және алу кезінде болған апаттар туралы».

Аталған қосымшалар осы есептің B Қосымшасында көрсетілген.

Базель конвенциясындағы қалдықтар жөнінде ұлттық заңнамадағы, АЭХА шешімдеріндегі, ЕК аясындағы директивадағы қалдықтар анықтамасының бар айырмашылықтарына аса назар аудару қажет. Заттардың қалдыққа /қалдық емеске жатқызу сұрағы ОЭСР Басшылық құжаты контекстінде талқыланды (ENV/EPOC/WMPG (98) /REV1). Аса назар қалдықтар анықтамасына, бір жағынан, қауіпті сыйпаты жағынан (Безель конвенциясы, ЕК қалдықтарының Тізілімі)і ал екінші - қауіптілігін бағалау негізінде (ЭЫДҰ қалдықтар Тізілімі) берілді. ЕК қалдықтар Тізілімі мен Базель конвенциясының VIII Қосымшасы (А Тізілім) арасындағы айырмашылықтар қосымша компоненттер және қауіптілік критерияларының өзгешеліктеріне байланысты, бұл ЕС қалдықтар тізіліміндегі қауіпті қалдықтар санының өсуіне әкеледі (Базель конвенциясының 1 (1)б бабына сәйкес).

Қауіпті қалдықтардың түсті деңгейінің индексациясы. 1992 жылы ЭЫДҰ мен Еуропалық Кеңес – (24 индустриальды ұлттың клубы) ЭЫДҰ мүшелері - елдері арасында қалдықтарды сатуды реттеу үшін Ереже шағарды.

Осы ережелерге сәйкес қауіпті қалдықтар 3 тізімге бөлінген.

«Қызыл тізімге» бәрі қауіпті деп мойындаған қалдықтар енгізілген (асбест, полихлорланған бифенилдар, хлорланған диоксидтер және т.б.). Оларды Базель конвенциясы реттейді.

«Сары тізімге» фенол, мерзімі өткен қорғасын аккумулятор батареялары және т.б. сияқты, қауіптілігі шамалы қалдықтар кіреді. Бұл қалдықтар шамалы деңгейде реттеледі.

«Жасыл тізімге» рециклизацияға арналған (мыс, кадмий, пластмасса қалдықтары, тозған шиналар, ЖЭС көмір күлі және т.б.). Олар қауіпсіз қалдықтарға жатқызылған.

Қауіпсіз қалдықтарды («жасыл тізім») «үшінші әлем елдеріне» көму үшін экспорттауға тиым қойылған. Ол тек Базель конвенциясына қатысып отырған Еуропалық ассоциация еркін сауда елдері (European free Trade Association - EFTA), кейіннен ЭАСТ, үшін рұқсатталған.

Қауіпсіз қалдықтарды («Жасыл тізімдегі») қайта өңдеу үшін тасымалдау рәсәмі қиынға түседі. Комиссия әр «үшінші» елдің қауіпсіз қалдықтардың әр түрі бойынша осы түрін қабылдап алуға дайын екенінін білуі керек еді. «Жасыл тізім» II қосымша қалдықтардың 140 түрінен құралатындықтан, елдердің бір бөлігі оған ешқандай жауап бермеген, ал кейбірі алғашқы берген жауаптарын өзгерткен, сондықтан Кеңес тек 1999 жылдың ортасында ғана қай мемлекетке қандай қалдықтар апарылатыны және бақылаудың қандай шарттарын сақтау жөнінде шешім қабылдай алды.

Тараптар Конференциясының Басшылық құжатында Базель конвенциясы тараптарының ұлттық есеп беруін жетілдіру жөнінде Хатшылық көптеген елдердің құзіретті органдары қауіпті қалдықтардың қандай көлемі енгізіліп, қаншасы импортталғаны және оларға қандай түрдегі басқару жасалу керектігі жайлы нақты білмейтіндерін атап өтті. Нақты және жан-жақты ақпараттың болмауы мемлекеттік және әкімшілік биліктің ақпаратталуы шектеулі екенін көрсетеді.

Осыған байланысты қайта соған келіп айнала беріледі: қауіпті қалдықтар адекватты реттей алмауға себепті, денсаулық пен қоршаған ортаға әкелетін зияндылық деңгейі анықталмағандықтан, осыған орай тиісті шаралар қабылдана алмайды да, ол әрі қарай осындай қауіптің күшеюіне әкеледә.

Қазақстанның мемлекеттік органдарынан осындай еспті дайындау кезінде алынған ақпараттарды талдай келе, осы жағдайдың бізде де байқалатынын көреміз. Кеден комитеті қоршаған ортаны қорғау Министрлігі –құзіретті орган қауіпті қалдықтар жөнінде ұлттық базаны бермеуі себепті, Базель конвенциясын деклоративті басшылыққа алып отыр. Конвенцияны орындау үшін ұлттық есептің формаларын (1 Қосымша) толтыруға жасалған

сұраулар жауапсыз қайтарылған. Бұл жағдай осы жылдар бойы қол қойылған ең бір әлемдік экологиялық конвенция – Базельдік – еліміз оны қалтқысыз орындауды алға қоймаған.

Базель конвенциясы тараптарының ұлттық есеп беруін жетілдіру жөніндегі Тараптар конференциясының Басшылық құжатын Қазақстанға қатысты қарасақ, есептің талаптары қажетті деңгейде орындалмауына түрлі себептер бар екенін көреміз.

1) Қауіпті қалдықтарға түгендеу жүргізуге, оларды жинап, дұрыстаға қаражат пен қолдардың детпеуі;

2) Табиғатты пайдалану субъектілері мен мүдделі мемлекеттік органдардың институционалды қарым –қатынасын бекіту туралы құқықтық жағдайы мен институционалды механизмдерінің болмауы.

3) Қауіпті қалдықтарды үйлестіру механизмі әлі нақты анықталмаған, бұл тиісті мемлекеттік ведомстволарлардың рөлдерінің қайталануына әкеліп отыр.

4) Ақпаратты жинау мен онымен алмасу үшін механизмнің болмауы деректерді жинау мен алмасу әдісіне үйретіде техникалық және адам ресурсының болмауы себебінен.

Заңсыз айналымды мониторингтеу және кадастрлар мен декреттер базасын әзірлеу үшін адекватты қаржылау мен ақпараттық технологияларға қол жеткізе алмағандықтан, төтенше жағдайларға жауап қайтару мен ұлттық есепті дайындауда Қазақстанның мүмкіндігі шектеліп отыр.

5) Базель конвенциясы бақылайтын қалдықтар түрлері туралы кейбір мемлекеттік органдардың және табиғатты пайдаланатын субъектілердің қажетті білімдерінің болмауынан.

6) Қалдықтарға мониторинг жүргізетін кедендік лауазымды тұлғалар мен басқа лауазымды тұлғалардың арасында үйлесімділіктің жоқтығы. Кедендік органдар қауіпті қалдықтардың орын ауыстыруын бақылаудан гөрі, мемлекет қазынасына түсімді жинаумен айналысады.

7) Сол себепті де, қауіпті қалдықтарға арналған экологиялық рационалды ұлттық саясаттың бірінші кезеңіне сол қалдықтардың түрі, көлемін түгендеу мен басқару үрдісі енгізілген. Сонда ғана, проблемаларды кезекпен шешу және қандай да бір шара қолдану жөнінде шешім қабылдауға болады. Осы этаптан кейін, қауіпті қалдықтардың барлық өмір сүру жолын, олардың өндірісін, өзгерісін, жоюды қамтитын қауіпті қалдықтарды ұлттық басқару туралы жүйені әзірлеуге болады.

Қауіпті қалдықтар тізілімі олардың жиналу көздерін, көмілген орындарын және олармен айналысатындарды қамтуы керек.

Түгендеу жүргізу Базель конвенциясының Басшылық құжаты, 2000 жылы КТ бекітілген «Базель конвенциясына сәйкес ұлттық түгендеу жүргізу туралы әдістемелік Басшылыққа» сәйкес жасалуы тиіс.

Басшылық елдегі қауіпті қалдықтарды басқару мәртебесін, өндірістің қауіпті қалдықтарын басқару және/немесе азайту үшін олардың көлемі мен шығындарын анықтауы тиіс. Бұл тізілім периодты жаңартылып отырылуы керек. Түгендеу үрдісі оған әрбасқа мүдделері бар әртүрлі субъектілер қатысатын үрдіс. Басқа мемлекеттердің тәжірибесі мұндай салааралық үрдістер басқару мен бақылау үшін өте қиын екенін көрсетеді. Сондықтан да керекті ақпаратты тез алу үшін, дәл әдістемемен жұмыс істеу ұсынылады.

Ондай әдістеме жоғарыда айтылған Базель конвенциясы аясында ұлттық түгендеу жүргізу үшін әдістемелік басшылықта баяндалған.

Басшылық өндірістік дамыған кейбір елдердің практикасына негізделген. Ол мемлекеттер бірнеше жылдар бойы қауіпті және арнайы қалдықтарға түгендеу әдістемесі мен талаптарын зерделеген.

Басшылықтың мақсаты күзіретті органдарға практикалық қиын емес нұсқаулар беру болып табылады. Басшылық қауіпті қалдықтардың барлық түрлеріне түгендеу жүргізуге байланысты, осыған орай Базель конвенциясының VII және IX қосымшаларына сәйкес келетін қауіпті қалдықтар классификациясы пайдаланады.

Қауіпті қалдықтарға ұлттық түгендеу жасау Базель конвенциясын орындау аясында қауіпті қалдықтарды ұлттық басқару бағдарламасын әзірлеп, іске асырудың алғашқы қадамы екенін аталды.

Түгендеу жүргізу ресми және күзіретті әкімшілік органдардың тағайындаған қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлғаларға жүктеледі.

Қауіпті өндірістік қалдықтарға түгендеу жүргізу құқықтық, институционалды және техникалық арсеналды қажет етеді, әр мемлекет бекітілген ережені, ұйымдастыру құрылымын, инфражүйесін, бағдарламалық ақпаратталуын және т.б. әрі қарай дамытуы керек.

Базель конвенциясының 5 бабы институционалды орган ретінде, қоршаған ортаны қорғау министрлігіне бағынатын Үйлестіру орталығын тағайындауды көздейді. Үйлестіру орталығы конвенцияның орындалуын ұлттық деңгейде жүргізуге басшылыққа етеді, сондай-ақ қауіпті қалдықтарды ұлттық басқарудың экологиялық негізделген бағдарламасын әзірлейді. Базель конвенциясы қауіпті қалдықтарды тектраншекаралық тасымалдауды реттеп қана қоймай, оларды жоюдың да әдісін анықтайды. Жою әдісі тек импорттайтын елдің ғана проблемасы емес. Ол экспорттайтын (өндіруші тұратын) елге де құқықты

қатысты. Осындай қалдықтарды экологиялық негізделген түрде жоюды қамтамасыз ету Базель конвенциясының міндеті болып табылады.

Қалдықтарды жою конвенцияның 2 бабының 4 тармағымен анықталады және конвенцияның IV қосымшасында көрсетілген кез келген операцияны білдіреді.

IV қосымшада екі түрлі «жою» берілген:

- «А» бөлімінде рекуперация, рециркуляция, қайта ұқсату және т.б. әкелетін 15 түрлі жою операциясы берілген (D1 – D15 дейін). Жерге көму, жағу, шахталарға көму және т.б. осы операциялардың мысалы бола алады.

- «В» бөлімінде рекуперация, рециркуляция, қайта ұқсату және т.б. әкелетін 15 түрлі жою операциясы берілген (R1 – R 13 дейін). Металдар мен олардың қосындыларын рециркуляциялау/қайта ұқсату, мұнай өнімдерін қайта айдау осы операциялардың мысалы бола алады.

Сонымен қатар, трансшекаралық тасымалдау» деп, бір елдің заңдылығына бағынышты ауданнан басқа елдің заңдылығына бағынышты екінші ауданның немесе ол арқылы өтетін қауіпті немесе басқа қалдықтардың қоғалысын айтады. Бірақ, мұндай орын ауыстыру ең кем дегенде

Бұл жерде Конвенцияның жағдайлары екі жақты, көп жақты немесе аумақтық келісімдер арқылы жүргізілетін трансшекаралық орнын ауыстыруға тарамайды. Маңызды шарт – бұл тасымалдау Конвенциясының талабы бойынша қауіпті және басқа қалдықтарды экологиялық тиімді басқарумен келісімді болуы керек (11 баптың 2 тармағы).

Осыдан Қазақстан Хатшылықты қауіпті қалдықтар немесе басқа қалдықтар трансшекаралық тасымалдауға, сондай-ақ конвенцияның күшінге енгенге дейінгі жасалған қандайда болмасын келісім туралы хабардар етуі керек.

«Жою» БК (2 бабы, 4 тармағы) IV қосымшада көрсетілген кез-келген операцияны айтады. Базель Конвенциясының В қосымшасында жоюдың жиі пайдаланатын тізімі көрсетілген.

Шекара арқылы қалдықтарды бақылау үрдісі тұрғысынан қарағанда, Конвенция ресурстардың қайта өңдеуге, қайта ұқсатуға, тікелей екінші рет пайдалануға немесе альтернативті пайдалануға (IV қосымша, В бөлім) әкелетін операциялар мен оларға әкелмейтін операциялар (IV қосымша, А бөлім) арасын бөліп қарамайды. Яғни трансшекаралық бақылауда олардың қандай мақсатта тасымалдануына байланыссыз, қауіпті қалдықтардың тасымалдау үрдісінің өзі маңызы болып қала береді.

Базель Конвенциясы қауіпті қалдықтардың (1 қосымша) және басқа қалдықтардың (II қосымша) экологиялық таза және тиімді әдіспен тасымалдануын талап етеді. Мүдделі тараптардың жою нұсқаларды таңдағанда келесі элементтерді қарастыруы қажет:

- мақсаттары, көлемі және операциялық анықтамасы;
- технологияларын, сондай-ақ қызмет жасау тиімділігін;
- денсаулық пен қоршаған ортаға тағдалған жоюды пайдаланудың әкелетін қаупі;
- қалдықтардың операция жасауға жарамдылығы;
- таңдап алынған және қауіпсіздік аспектісімен байланысты технологиялық қауіпсіз жұмыс жасауы үшін принциптері,
- параметрлерді таңдаудың объектілерді салудың технологиялық жобасына конструкцияларды және басқару жоспарына, қондырғыларды жасап оларды пайдаланумен байланысты болатын экологиялық жағдайларды жобалауды бағалау принциптерін жасау;
- әрекеттерді мониторингтеу бойынша басшылық жасау, қажетінше түзету әрекеттерін жасау;
- объектілерді жабу және әрі қарай бақылау бойынша басшылық ету;
- жою үрдісінің экономикалық аспектілеріне баға беру.

Жою үрдісі аспектілерін экономикалық бағалау.

Жоғарыда айтылғандай, Базель конвенциясы бойынша тараптардың өз міндеттерін атқарудағы маңызды аспектілерінің бірі болып, қауіпті қалдықтарды трансшекаралық тасымалдау туралы мүдделі мемлекеттер арасында, сондай-ақ, Хатшылықты уақытында хабардар етіп отыру болып табылады. Және де бұл деректер ұлттық есептің элементтері болып саналады.

2009 жылғы Қазақстан бойынша трансшекаралық қауіпті қалдықтардың орын ауыстыруын (экспорт, импорт және транзит), (ҚР ҚОҚМ экологиялық реттеу мен бақылау жөніндегі Комитетінің деректеріне байланысты) талдау мұндай деректердің түспегенін және берілмегенін көрсетеді. Табиғатты пайдалану субъектілерінің қалдықтарды өндіріс кәсіпорныдары үшін шикізат ретінде енгізгенде бірлі-жарымды жасаған ұсыныстары байқалады.

Сонымен бірге, қалдықтарды енгізу, шығару және транзит туралы Ережесінде (2007 жылғы 11 шілдедегі Қазақстан Республикасы Үкіметінің № 594 қаулысымен бекітілген), құзіретті органдарға (шекаралық, көліктік, кедендік бақылаушы мемлекеттік органдар, қоршаған ортаны қорғауға, өндірістік қауіпсіздікті, және санитарлық-эпидемиологиялық

қызмет органдары) хабарламай-ақ, басқа мемлекеттердің ғана қалдықтарының тасымалдануы жөнінде хабарлау көзделген.

Үкімет қаулысына қатысты, жоғарыда көрсетілген мемлекеттер қалдықтар операциясын өздерінде деоеу тіркейтін болулары керек, дегенмен іс жүзінде осылай емес, есеп қағаз жүзінде ғана жасалады.

Базель конвенциясының 5 бабына сәйкес құзыретті орган болып қазір Ресей Федерациясының Табиғат ресурстары Министрлігі (Россия ТРМ) болып табылады. Россияның ТРМ Бөлінген орталыққа жұмысына әдістемелік басшылық және бақылау жасайды. 2003 жылдан бастап, Базель конвенциясы бойынша Федералды унитарлы мемлекеттік кәсіпорын «Мемлекеттік экологиялық бағдарламалар орталыңғы» Бөлінген орталық болып тағайындалды.

Ресей Федерациясында қауіпті қалдықтардың орын ауыстыруы (енгізу, шығару) Ресей Федерациясы табиғат ресурстары Министрлігінің рұқсатымен, Ресей Федерациясы экономиканы дамыту және сауда Министрлігінің лицензиясы негізінде жүргізіледі. Рұқсат Ресей ТРМ-нің сәйкес құрылымындағы бөлімдер – рұқсаттау жұмысы Басқармасына берілген.

Үстіміздегі жылда орын алған трансшекаралық тасымалдау бойынша (трансшекаралық тасымалдаудың барлығы) Ресей ТРМ рұқсаттау жүйесі Басқармасынан Бөлінген орталыққа келіп түседі де, деректер банкі құрылады. Қауіпті қалдықтарды трансшекаралық тасымалдау туралы деректерді өңдеу үшін қолданыстағы бақдарлама мен Базель конвенциясы Хатшылығына жасалатын есеп Ресей ТРМ рұқсаттау жүйесі Басқармасына хабарлаушы жақтардың тасымалдауға рұқсат алу үшін берген құжаттар пакетіндегі ақпараттарға негізделіп жасалады. Құжаттардың тізбесі Үкімет қаулысымен регламенттелген. Ресей Федерациясының Үкіметінің 2003 жылғы 17 шілдедегі № 442 Қаулысымен бекітілген қаулыға сәйкес, Ресей Федерациясының ТРМ Ресей Федерациясының төтенше жағдайлар мен табиғи апаттар салдарын жою бойынша Министрлігін, Ресей Федерациясының көлік Министрлігін, Ресей Федерациясының жол тораптары Министрлігін, Ресей Федерациясының денсаулық сақтау министрлігін, Ресей Федерациясының Мемлекеттік кеден Комитетін және Россияның тау және өндіріс Федералдық қадағалауын қалдықтарды трансшекаралық орын ауыстыруына берілген рұқсаттар туралы хабарлауға тиісті.

Ережеге сәйкес:

- № 1 қосымшаға сәйкес Ресей Федерациясының аумағына (аумағынан) енгізілген (шығарылған), Ресей Федерациясы экономиканы дамыту және сауда Министрлігінің Ресей Федерациясы табиғат ресурстары Министрлігінің (оның аумақтық

органдарының) рұқсатымен қалдықтарды трансшекаралық тасымалдауға берілген лицензиямен іске асырылады.

- № 2 қосымшаға сәйкес Ресей Федерациясының аумағына (аумағы бойынша) енгізілген (транзит), Ресей Федерациясы экономиканы дамыту және сауда Министрлігінің Ресей Федерациясы табиғат ресурстары Министрлігінің (оның аумақтық органдарының) рұқсатымен қалдықтарды трансшекаралық тасымалдауға берілген лицензиямен іске асырылады.

- Ресей Федерациясының табиғат ресурстары Министрлігі (оның аумақтық органдары) айтылған рұқсат алу туралы өтініш түскен соң 30 күннің ішінде қалдықтарды трансшекаралық тасымалдауға рұқсат беру немесе бермеу туралы шешім қабылдайды.

Германияда Базель конвенциясы бойынша қалдықтардың орын ауыстыру статистикасын Ұлттық үйлестіруші жүргізеді. Барлық, экспорт пен импортты бақылаушы 40 құзіретті орган, өтініштер/хабарлар өңделгеннен кейін Ұлттық үйлестірушіге жыл бойынғы барлық орын ауыстырған қалдықтардың саны туралы хабарлайды. Үйлестіруші деректердің шынайылығын, бірдейлігін тексеріп, жылсайынғы статистика аясына жинайды.

Қазақстанда хабарлау жүйесін әрі қарай дамыту үшін, бұл сұоақты Базель конвенциясы ұсыныстары тұрғысынан мүдделі мемлекеттік органдармен жете қарауы керек. Және, республикада хабарлау жүйесін дамыту бойынша сәйкес нормативті құжат әзірлеуі қажет.

Сонымен, Базель конвенциясы ұлттық деңгейде орындау үшін Қазақстан Республикасының қоршаған ортаны қорғау Министрлігі, Базель конвенциясы бойынша тағайындалған орган ретінде, қолданыстағы бар жағдайларды салмақты қарап және келесі шараларды енгізуі керек:

- Барлық мүдделі жақтарды анықтау
- Ұлттық Үйлестіруші /Басқарушы Комитет құру
- Техникалық жұмыс топтарын құру
- Ақпаратпен алмасудың әрекетті механизмін іске енгізу
- Басқа органдармен қарым-қатынас туралы меморандум жасау
- Әрі қарай ұлттық есепті дайындап, толық жасау үшін келесі тармақтар

бойынша дереу шаралар жасау керек:

1. Деректерді жинау әдістемесін әзірлеу

- Ұлттық есеп үшін деректер жинау ға енгізіледі:
- Рұқсат берілген мерзімге қалдықтардың қозғалыс маршрутын анықтау үшін, қауіпті қалдықтарды шығарушы мен қайта өңдеушінің ұлттық есептің міндетті

формаларына сәйкес, эмиссияға арнайы рұқсат беру жүйесінде декларациясын ескеру керек;

- Сауда, өнеркәсіп, кеден және акцизді жинауға жауапты Департамен ішінде импорт және экспорт бойынша статистикалық материалдарға шолу жасау;

- Қайта пайдалануға жататын қауіпті қалдықтардың және басқа қалдықтардың заңсыз айналымын ашу рәсімдерін келесі әрекеттер бойынша әзірлеу:

- Қалдықтардың (қауіптілігіне қарамай) импорт және экспорт бойынша деректері статистикасына мониторинг жүргізу. Бұл талдау кәдімгі сауда картинасын беруі керек. Қалыптасқан кәдімгі сауда картинадан кез келген ауытқу әпі қарай инспекциялық тексеру жасау керектігіне сілтейді. Бұл деректердің әлеуетті көздері болып сауда, өнеркәсіп, кеден және акцизді жинауға жауапты ведомстволары табылады;

- Қауіпті қалдықтарды заңсыз жеткізу негіздемесіне сүйенген заңсыз жұмыс жасау нұсқаларын әзірлеу. Заңсыз жеткізулер туралы нақтыланған деректерді жинау, құзіретті органдар үшін қалдықтардың заңсыз айналымы жүретін жолды түсінуіне әкеледі.

2. Қауіпті қалдықтардың орын ауыстыруын көріп отыру үрдісін әзірлеу

Қауіпті қалдықтардың трансшекаралық және жергілікті орын ауыстыруы маршрутын әзірлеу үшін Орын ауыстыру формасы мен Хабарлау формасын әзірлеі қажет. Орын ауыстыру құжаттарының Хабарлау формаларымен сәйкестігін әрдайым тексеріп отыру ескерілуі керек.

3. Шекаралық бақылау қою

Қарым-қатынас туралы меморандум (ҚҚМ) арқылы Кеден комитетімен қауіпті қалдықтардың орын ауыстыруына мониторинг жасау үшін шекаралық бақылау қою.

ҚҚМ енгізіледі:

- Қауіпті қалдықтардың табиғатын анықтау мен заңсыз орын ауыстыру оқиғаларын анықтау бойынша кеден қызметкерлерін оқыту үшін техникалық көмек жасау.

- Зертхана мүмкіндігін күшейту.

- Кеден одағы мен Бүкіләлемдік кеден ұйымдарының келісімді жүйелерін пайдалану.

4. Қалдықтармен байланысты кейбір жұмыс жасауға лицензиясы бар ұжымдардан деректер жинау үрдісін әзірлеу

Тасымалданатын, жиналған, өңделетін, сыртқа шығарылатын және жойылуға тиісті қалдықтар туралы ақпарат беру үшін лицензияланған ұйымдарды тарту үрдістерін әзірлеу. Ол ақпараттар Базель конвенциясы бойынша ұлттық құзіретті органға анықталған кезеңмен жіберілуі керек: ай сайын, тоқсан сайын, жылына екі рет, немесе жылына бір рет.

5. Қауіпті қалдықтардың ұлттық ақпараттық жүйесін әзірлеу (ҚҚҰЖ)

ҚҚҰЖ үшін қауіпті қалдықтар регистрін құрастыру үшін Базель конвенциясының формалары пайдаланылуы керек.

6. Қалдықтарды, оның ішінде қауіптілерін басқарудың нормативтік-құқықтық базасын жетілдіру

Қалдықтармен жұмыс жасау бойынша нормативтік құқықтық құжаттар дайындауда халықаралық тәжірибе мен Базель конвенциясы нормативтік құқықтық базасы пайдаланылуы керек.

Қазақстанның қалдықтар жөніндегі ЕК заңнамасына жақындауы қалдықтарды тұрақты басқаруды ынталандыру есебінен пайда әкелуі мүмкін.

Қалдықтар бойынша Директива қалдықтарды залалсыз экологиялық, сенімді басқарудың базалық талаптарын бекітеді. Осы директивамен партнерлер – мемлекеттерге қалдықтармен айналысуда, адам өміріне және қоршаған ортаға беретін зияны минималды болатын қалдықтарды басқарудың қолданылатын инфражүйесін жасауға мүмкіндік береді.

Қауіпті қалдықтармен басқаруда Қауіпті Қалдықтар бойынша директива қосымша талаптар қояды. Осы Директивамен келісу көптеген мемлекеттер – партнерлердің қауіпті қалдықтарды қайта ұқсатудың қолданыстағы практикаларымен байланысты табиғатты қорғау, денсаулық сақтау проблемаларын жеңілдетеді.

Базель конвенциясының Қауіпті Қалдықтарды шекарааралық жылжытуды Бақылау және Қайта ұқсатуды іске асыратын, Қалдықтарды тасымалдау туралы Қаулысы қалдықтарды басқа елдерге, ЕК кірмейтін елдерді қоса есептегенде, ерекше талаптар қояды. Бұл әр елдің өз жеткіліктілігін қолдайды, әсіресе қалдықтарды қайта ұқсату үшін қайта өңдеу, елдерді басқа мемлекеттерден шығарылатын қалдықтармен толтырудан қорғайды. Қалдықтарды Тасымалдау туралы Қаулымен жақындасу және қалдықтарды тиімді артуды бақылау, партнер – елдер аумағына қауіпті қалдықтарды импорттаумен байланысты қауіп-қатерлілікті азайтады.

Партнер – елдер заңнамасының қалдықтарды қайта өңдеу директиваларымен, Жер үсті қоқыстары және қалдықтарды жағып жіберу бойынша базалық директиваларға жақындау қалдықтарды қайта өңдеудің белгілі табиғатты қорғау деңгейіне қол жеткізеді. Жер үсті қоқыстары Директивалары жер үсті қоқыс орындарына қалдықтарды үюді бақылауды реттейді және соңынан міндетті алыну шартын қояды. Бұл Директиваға осылайша жақындау партнер – елдердің қоқысталған аумағының азаюы есебінен, жер асты сулары мен топырақтың кірленуінен сақтайды. Жақсы басқарылатын жер үсті қоқыстары бақыланбайтын қоқыс орындарына қарағанда паразиттер мен сасық иісті тарату қатерін азайтады.

Қалдықтарды қайта өңдеудің ызалық директиваларына қосымша, Қалдықтарды Жағып жіберу Директиваларына жақындау, зауыттардың қалдықтарды жағып жіберуі бойынша эмиссия деңгейін азайтады және бақылауды жеңілдетеді. Бұл қоқыстарды көміп тастаудың орнына жағып жіберудің адам денсаулығына және қоршаған ортаны қорғау, мысалы диоксидтер мен фурандардың

Ең соңында, қалдықтардың ерекше ағымы, бойынша директивалармен, мысалы орамалар қалдықтары Директивасы, істен шыққан автомобильдер бойынша Директивалар және пайдаланылған электрлік және Электрондық жабдықтар туралы директивалармен жақындау қалдықтарды қайта өңдеу/қайта ұқсату есебінен ресурс ретінде екінші қайтара қолдануды арттырады және кейбір партнер – елдердің алғашқы шикізатты, мысалы металл, пласмасса, шыны, қағаз және т.б. қатысты мұқтаждықты азайтады. Бұл, әрине, мемлекетте сәйкес өнімдерді басқаратын өндірушілердің арнайы коллекторлық режим жасауын талап етеді. Сөйтіп, аталған Директивалар қалдықтарды басқарудың алдыңғы қатарлы формалары бола алады.

2. 2009 ЖЫЛ БОЙЫНША ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҚАУІПТІ ҚАЛДЫҚТАРДЫ ТРАНСШЕКАРАЛЫҚ ТАСЫМАЛДАУ АЙМАҒЫНДАҒЫ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ КЕЛІСІМДЕРІ МЕН ЗАҢНАМАСЫНЫҢ ЖАҒДАЙЫ

2007 жылғы 6 қазанда Беларусь Республикасы, Қазақстан Республикасы және Ресей Федерациясы кедендік одақ құрды.

Кедендік одақ құру, ішінара кедендік салым алынбайтын, арнайы қорғаныс, антидемпингті және компенсациялық шаралардан басқа, экономикалық сыйпаттағы шектеу қойылмайтын біріңғай кедендік аумақ құруды көздейді.

Кедендік одақтың жоғарғы басшылығы болып, мемлекет басшылары мен үкімет басшыларынан құрылған Мемлекетаралық Кеңес болып табылады.

2007 жылғы 6 қазанда кеден одағының Тараптары жұмыс істейтін біріңғай реттеуші органы - кеден одағының Комиссиясын құрды.

Кеден одағының құрылуы ішінара кедендік салым алынбайтын, арнайы қорғаныс, антидемпингті және компенсациялық шаралардан басқа, экономикалық сыйпаттағы шектеу қойылмайтын біріңғай кедендік аумақ құруды көздейді. Кедендік одақ ішінде біріңғай кедендік тариф және басқа да үшінші мемлекеттермен тауармен сауда жүргізуде бірдей реттеу шаралары қолданылады.

2007-2008 жылдары кедендік одақтың келісім-құқықтық базасын құруда 20 астам халықаралық келісім-шарттар жасалды, олар бойынша Тараптар тарапынан ішкі мемлекеттік үрдістер жүргізілуі керек, бірақ әлі олардың күшіне енгізу туралы МГС (ВО ТК) тарапынан шешім қабылданған жоқ.

2009 жылы шамамен 30-дан артық халықаралық келісімдер қабылданды, олар бойынша Тараптардың мемлекет ішінде үрдістер жүргізіп, және МГС (ВО ТК) олардың күшіне енуі үшін шешім қабылдауы керек. Одан басқа, 2009 жылы кеден одағының жоғарғы органы, кеден одағының Комиссиясы мен Тараптардың Үкіметтері Біріңғай кедендік тариф, Кедендік кодекс, Кеден одағы Сотының Мәртебесі енгізілген, келісім-құқықтық базасын құрудағы кешендік шараларын жүргізді.

«Кедендік әкімшілік ету және статистика құжаттары бойынша шешім қабылданды:

- Уақытша енгізілетін тауарларға, кеден салымын, салық төлеуден босатылатын тауарлар тізімін анықтау қажеттігі туралы, сондай-ақ, халықаралық келісімге сәйкес, шекті мерзімі көрсетілген босатылу шарттары туралы;

- ТРИПС келісімі жайларымен өтінішсіз жеңіп алынған тауар шығаруды тоқтату бойынша кеден органдарына құзырет беруді көздейтін, Кодекс нормаларының жобасын сәйкестікке келтіру туралы;

- Арнайы үрдістерді анқтауды іске асыру мақсатында, кеден одағы комиссиясына арнайы кеден үрдістеріне енгізілетін тауарлар тізімін анықтау құқығын беру туралы;

Кеден кодексін күшіне енгізудің уақыты мен шарттары Кеден кодексі туралы (әрі қарай-КОТК) Келісім жобасы Мемлекетаралық Еуроазиялық экономикалық қоғамдастықтың Кеңесінде (жоғарғы орган) мемлекеттер басшыларының деңгейінде 2009 жылдың 27 қарашасында Минск қаласында қаралып, қабылданды.

КОТК нормаларына сәйкес кеден органдары кедендік бақылау өткізу жүргізуде таңдап алынған принциптерге сүйеніп, кедендік бақылаудың тек Кеден одағы заңдылығын, және Кеден одағы мүшелері мемлекеттерінің заңдылығын сақтауды қамтамасыз ететін, оларды бақылау кеден органдарына жүктелінген кеден бақылау формаларымен шектеледі.

КОТК -не сәйкес кедендік бақылау объектілері болып:

- Ең алдымен, тауарлар, оның ішінде кедендік шекарадан өтетін көлік құралдары және (немесе) осы Кодекске сәйкес декларацияға жататындары;

- Кеден одағының кедендік заңдылығына сәйкес ұсыну көзделген кедендік декларация, құжаттар мен тауарлар туралы деректер ;

- Кеден шекарасы арқылы тауарлардың орын ауыстыруына қатысты, кеден жұмысына қызмет көрсету және жеке кедендік үрдістер шеңберінде жұмыс жасайтын тұлғалар туралы деректер мен құжаттар;

Сонымен, КОТК сәйкес қауіпті қалдықтардың трансшекаралық орын ауыстыруы, егер де олар тауар мәртебесін алса, бақылауға жатады.

КОТК бойынша тығыз ынтымақтастық жасау тек одақ шеңберінде ғана емес, сонымен қатар халықаралық келісімдерге сәйкес шетелдік мемлекеттердің кедендік органдарымен де жүргізеді. Бақылау тиімділігін көтеру мақсатында кеден органдары басқа да бақылаушы мемлекеттік органдармен, сондай-ақ сыртқы экономикалық қызметке қатысушылармен, кеден шеңберінде қызмет жасайтын тұлғалармен және қызметтері сыртқы саудамен және олардың кәсіптік бірлестіктерімен (ассоциацияларымен) байланысты тұлғалармен қарым-қатынас жасайды.

Бұрынғы Кеңес Одағының бірнеше мемлекеттерін біріктірген, 2000 жылы Еуроазия экономикалық қоғамдастықтың құрылуы соңынан кедендік-тарифтік реттеу үрдісін жанжақты етуге әкелді. Соның салдары болып, біріңғай тарифтік классификатор ТН ВЭД Евр Аз ЭС қабылданды.

2002 жылғы 20 қыркүйекте Қоғамдастықтың қатысушылары – мемлекеттер басшыларының қол қойған келісіміне байланысты, Еуроазиялық экономикалық қоғамдастықтың ВЭД тауар номенклатурасы ТН ВЭД РФ ондық белгіге негізделген.

2009 жылы Тәуелсіз Мемлекеттер Достығының сыртқы экономикалық қызметінде бірыңғай тауарлық номенклатура туралы Келісімге өзгерістер мен толықтырулар енгізілді. Тауарлық номенклатура немесе тауарлар классификаторы, бұл –халықаралық ережеге сәйкес қабылданған тауарлар санының бірлік мөлшері. Бүгінде көптеген елдердің ұлттық ТН ВЭД тауарлар кодтарын сыйпаттаған (Harmonized Commodity Description and Coding System), 1998 жылы қабылданған гармониялық халықаралық жүйемен ұштасады.

3. 2009 ЖЫЛЫ ҚАЗАҚСТАНДА ҚАЛДЫҚТАРДЫ ШЫҒАРУ МЕН ПАЙДАЛАНУДЫ БАСҚАРУДЫҢ ЖАҒДАЙЫ

Қалдықтарды басқару сұрақтары бойынша нормативтік құжаттар

2009 жылы Қазақстан Республикасының «Экологиялық қауіпті технологиялар, техника және жабдықтарды енгізуді реттеу сұрақтары бойынша Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексіне өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Заңымен Қазақстанға ескірген және «кір» технологиялар мен жабдықтарды енгізуге тиым салынды және шектеу қойылды, сондай ақ олпруды анықтау критерилері анықталды. Техникалық регламенттерді әзірлеу бойынша жоспар Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2009 жылғы 29 желтоқсандағы № 2243 қаулысымен бекітілген.

Көрсетілген жоспардың 29 тармағына сәйкес «Электролиз әдісімен алюминий өндіру кезінде қоршаған ортаға жасалатын эмиссияларға талап» техникалық регламенті ең алғашқы нормативтік құжат болып отыр, 2009 жылы ол бойынша Қазақстан Республикасы Үкіметінің оны бекіту туралы қаулысы қабылданды.

2009 жылы ҚОҚМ 003 бюджеттік бағдарламасы бойынша 65 ғылыми – зерттеу жұмысы өткізілді, солардың ең кем дегенде 25-і қалдықтармен айналысу сұрақтарын қозғады.

Қалдықтармен айналысу сұрағы бойынша негізінен, төмендегі жұмыстарды атауға болады.

- «Уран байытатын кәсіпорындардың радиоактивті қалдықтарымен ластанған ашық тоғандар мен топырақты тазарту әдістерін әзірлеу» («медициналық радиобиология Ғылыси орталығы ЖШС»);

- Қазақстанда қатты тұрмыстық қалдықтарды басқарудың ұзақмерзімді аумақтық жүйесін әзірлеу» («Республикалық атмосфералық ауаны қорғау ғылыми-зерттеу Орталығы ЖШС»);

- Қатты-тұрмыстық және сұйық өндірістік қалдықтарды өндеудің технологиялық үрдісін әзірлеу мен параметрлерін негіздеу»; «Алдыңғы «технологиялар мен жобаларды енгізудің ғылыми-экологиялық келешегін негіздеу» («Денсаулық сақтау және экожобалау Орталығы ЖШС»);

- Қазақстан Республикасының мұнайгаз шығаратын аудандарының экологиялық жағдайын ғылыми-техникалық бағалау» (РМК ИАЦҚОК);

- «Радиоактивті қалдықтарды сақтау және консервациялау жаңдайын зерделеу, сондай-ақ олардың Қазақстан Республикасының қоршаған ортаға тигізетін әсері;

- «Полихлордифенилдармен ластанған аумақтарды экологиялық бағалау» және «Құрамында полихлордифенилдар бар қалдықтардың экологиялық қауіпсіз шіруін зерттеу» («Экосервис С ЖШС»).

- Бұлардан басқа, 2009 жылы 4 нормативтік құжат дайындалды, бірақ олар анықталған тәртіппен әлі бекітілген жоқ.

- Жоғарыда айтылған құжаттардың тек соңғы екеуі ғана тұрақты органикалық ластану бойынша Стокгольм талаптарының кейбір дәрежелерін көрсетеді. Қалған жұмыстар табиғатты қорғау Базель, Роттердам және Стокгольм конвенцияларының қалдықтар бойынша есеп пен басқару сұрақтарын мүлде қоғамайды.

- 2009 жылы 22 маусымда Министрліктің № 116-ө Бұйрығымен, экологиялық заңнаманы жетілдіру мақсатында, қоғамдық бірлестіктердің, кәсіпорындардың, сарапшылардың қатысуымен жұмыс тобы құрылып, жұмысын 2010 жылы жалғастырды.

- Сөйтіп, 2009 жылы қалдықтармен айналысу және басқару туралы нормативтік базадағы өзгерістерде халықаралық конвенцияларда, атап айтқанда, Базель конвенциясындағы міндеттерді қажетті көрсете алмады.

3.1 2009 жылы Қазақстанда қалдықтардың пайда болуы мен екінші қайтара пайдаланылуы туралы деректердің талдауы

Базель Конвенциясының Қосымшасында төменде ақпаратталатын қалдықтарға аса көңіл бөлінетінін айта кету керек.

Сонымен қатар, төмендегі ақпарат қалдықтардың түрлерімен айналысу және басқарудың наңыз жағдайларының проблемаларын толық бере алмайтынына назар аударамыз. Экономиканың еш бір саласында қалдықтар, тіпті қауіпті қалдықтар туралы нақты есеп жүргізіліп отырған жоқ. 2008 жылы басталған табиғатты пайдалану қауіпті қалдықтарды паспорттау, қауіпті қалдықтарды анықтауда және олардың келесі үштүсті индексациясын анықтауда әртүрлі көзқарас барын көрсетті.

Паспорттаудан алынған нәтижелер толық барлық жерде түгендеу жүргізу және мемлекеттік бақылау тарапынан тексерудің қажеттігін көрсетті. Тек осы жағдайда ғана қалдықтармен айналысу сұрағының жағдайын нақты анықтауға болады.

3.2.1 Медициналық қалдықтарды басқару сұрақтарының жағдайы

Қазақстанда 14434 тарта медициналық емдеу-алдын-алу мекемелері бар, немесе 1000 аурухана, 2000 амбулатория, 9000 дәріхана және медициналық қалдықтар шығаратын объектілер бар. Қазақстан Республикасы денсаулық сақтау Министрлігінің мемлекеттік санитарлық – эпидемиологиялық бақылау Комитетінің деректеріне байланысты

Қазақстанда жылына 12000 тонна медициналық қалдық шығарылады, бұл күніне 32 мың тоннаны құрайды.

Медициналық мекемелерде орташа 120 000 кереует-орын бар болғандықтан, елімізде қалдықтардың жиналуы жыл сайын 60 000 тоннаны құрай алады. 2009 жылы Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес, медициналық қалдықтарды реттеу сұрағы бойынша инфекциялық қалдықтарды медициналық қоқыстарға тастауға тиым салынған, ол облыстық деңгейде қоқыс өрттейтін пештер құрылысын салуға мәжбүр етті. Қазір елде 70-тің маңайында осындай пештер бар, олардың 39-ы аймақтық орталықтарда қолданыста. Бұдан басқа, порционды өрттейтін 40 муфельді пеш бар.

Дегенмен, Қазақстанда олардан шығатын газдар, атап айтқанда диоксин мен фурандар, и реттелмегендіктен, пештердің жұмысы бақылау жүйесіне алынбаған. Сонымен, медициналық қалдықтарды өртеу бақылаусыз жүргізіледі (Қостанайда, Павлодарда, Ақбөбе, Семей-Усть-Каменогорск, Алматыда), не олардың химиялық дезинфекциясы жасалады (Астанада).

Медициналық қалдықтарды өңдеу құны жоғары болғандықтан (орташа 1 тоннасына 2000 АҚШ доллары), медициналық мекемелер өңдеуге жіберілетін қалдық көлемін мүмкіндігінше азайтуға тырысады, ал бұл әлеуетті медициналық қалдықтарды тұрмыстық қалдықтар ретінде шығарып тастауға апарады. Одан басқа, химиялық әдіспен өңделетін медициналық қалдықтың үлкен көлемі қоқыс орнына шығарылып, жағылады. Тағы бір проблема, ол медициналық қалдықтарды қажетті түрде буудың қымбаттылығынан қалдықтардың дұрыс сұрыпталып, жиналмауына әкеледі.

Қауіпті медициналық қалдықтар (инфекциялық, химиялық, радиологиялық қалдықтар) әлбетте, медициналық мекемелер шығаратын қалдықтардың барлық көлемінің 15 пайызын құрайды.

Ағымдағы медициналық қалдықтардың рационалсыз өңделу жағдайы және СО₂ бақылауына алынбайтын эмиссия шығару елде химиялық заттарды басқару дың жалпы жағдайын көрсетеді.

Соңғы жылдары химиялық заттарды бақылау бойынша СО₂ тарапынан кейбір әрекеттер жасалғанымен, жалпы химиялық заттарды өндіру және пайдалануды бақылау бойынша кешенді жүйе жоқ, көп салаларда химиялық заттарды пайдалану үкімет тарапынан толық бақылаусыз қалады.

Қазақстанда қауіпті медициналық қалдықтарды басқарудың жоқтығы келесі факторлармен анықталады:

1) Заңдылық, нормативтік, саяси : инфекциялық қалдықтарды қоқыс орындарында шығаруға тиым салынғанымен, қалдықтарды жағу нормативтері мен стандарттары жоқ.

2) Қаржылық барьер: Қазақстанда медициналық қалдықтарды өңдеу басқа елдердегіден өте жоғары болып табылады. Заңдылық салдары жоқтығынан, медициналық мекемелер медициналық қалдықтарды тұрмыстық қоқысқа шығарып, қаражатты үнемдейді. Жергілікті компанияларды альтернативті бумалар шығаруға инвестиция салу бойынша ынталандыру мүлде жоқ.

3) Медициналық мекемелердегі қалдықтар ағымы туралы ақпараттың жоқтығы, тұрғындардың нашар ақпаратталуы, әсіресе, қалдықтар ашық қоқыс орындарында жағылатын, селолық аумақтарда.

3.2.2 Ауылшаруашылық қалдықтарды басқару жағдайы

Базель конвенциясы контексінде аса көп орын ескірген пестицидтер мен улы химикаттарға беріледі.

Ескірген пестицидтер қорының жиналуы мен қайта өңдеу әрекеттерінің жоқтығы бұл проблеманы өзекті етеді. Және де, ескірген улы химикаттар дамуды тірейтін проблема саналмады, сондықтан ұлттық дамыту бағдарламасына енгізілмеген. 1994 жылы халықаралық азық-түлік және ауылшаруашылық ұйым БҰҰ (әрі қарай – ФАО), Нидерландтардың қолдауымен ескірген пестицидтерді жою және болдырмау жөніндегі бағдарламаны негіздеді және қоғамдық ақпаратталуын жоғарылатуға, ескірген пестицидтерді жою және пестицидтерге бақылау қою бойынша жобаларды іске асыру және басқаруды қамтамасыз етуге жұмыс жасады.

2009 жылы ФАО үкіметтер мен ҰЕҰ-мен ынтымақтасып, ескірген пестицидтер мен тұрақты органикалық ластаушылардың Шығыс Еуропада, Кавказда, Орталық Азияда әлеуетін Құру жобасын бастады.

Бірқатар елдер орталықтандырылған сатып алу жүйесінен бас тартты, бақылауды қауіпті қалдықтарды жасырын көмуге жүктеді, шекаралық қатаң бақылау қойды және пестицидтерден тәуелділікті азайту үшін, зиянкестермен күрес жүргізудің Кешенді стратегиясы бойынша бағдарлама дайындады.

Қазақстанда Қазақстан аумағындағы бар көмінді-полигондарды есепке алумен Қазақстан Республикасының «Өсімдіктерді қорғау туралы» Заңына сәйкес Қазақстан Республикасының ауыл шаруашылық Министрлігі (әрі қарай - АШМ) айналысады. Қайрғы уақытта аталған объектілер ауылшаруашылық саласының тарихи ластану санатына жатады.

Бұдан басқа, айтылған заңға сәйкес, Қазақстан Республикасына пестицидтерді енгізуді және олардың пайдаланылуын бақылау да аталған Министрлікке жүктелген.

2009 жылы Қазақстан аумағына енгізілген ауылшаруашылық препараттар (пестицидтер, улыхимикаттар және т.б. туралы) 1 кестеде келтірілген.

Оларды енгізуші ұйымдар туралы ақпарат кестелерде берілген.

Сөйте тұра, аталған Министрліктің өкілетті органдары тарапынан кенеттен енгізілетін препараттардың айналымына тиісті бақылау жасалмайды. Солтүстік Қазақстан облысының қадағалау органдарымен аймақта пестицидтерді сатумен айналысатын қожалық етуші субъектілер аймақтан тыс жерде екені, ресми тіркелген филиалдарының жоқтығын, сонымен қатар улы химикаттарды сақтайтын арнайы қоймаларының жоқ екенін, сол себепті, улы химикаттарды сақтап, оларды жіберуде дөрекі бұзушылық жіберетіндерін ашты. Осылайша, бес жыл бойы облыста пестицидтерді сатумен Астана қаласындағы «Астана Нан» ЖШС-тің екі аумақтық өкілі айналысады. Серіктестіктің Жарғысында оның басқа облыстарда өкілділігі бар екендігі көрсетілмеген, өкілі СҚО әділет органдарында тіркелмеген. Облысқа келіп түсетін барлық пестицидтерің (улы химикаттар) сақталуы, тасымалдануы және пайдаланылуы «Өсімдіктерді қорғайтын химиялық заттарды сақтау, тасымалдау және пайдалану нормалары мен санитарлық ережелері» Ережесіне сай емес.

Пестицидтерді жөнелту есебі де дұрыс жіргізілмейді.

Облыста пестицидтерді сақтайтын арнайы қоймалар жоқ, ал санитарлық паспорттары заңдылыққа сай келмейді.

АШМ айтылған объектілерге түгендеу жүргізбеу себепті, көмінділер-полигондар және ескірген жарамсыз пестицидтер туралы ақпарат 2009 жылы жаңартылмаған.

осы проблема жөніндегі Жылдан жылға жалғасып отырған жағдай тез арада жедел шаралар қолдануды талап етеді:

- а) ескірген пестицидтерге жете түгендеу жүргізу және құқықтық, институционалды қажеттерін бағлау;
- б) пестицидтарды бақылауды күшейту үшін техникалық мүмкіндіктер жасау;
- в) ескірген пестицидтер мен қауіпті пестицидтерді бақылау үшін тексерілген әдістерді енгізу;

Әрі қарай шаралар жоспарымен жұмыс істеу үшін, түгендеу, қажеттілікті бағалау, дала жағдайында шұғыл шаралар жүргізу барлық құралдарды іске жұмылдырып, осыған ұқсас ұсыныстарды әзірлеуге әкеледі.

Көмінділер-полигондар және ескірген жарамсыз пестицидтердің республика территориясында түгендеуін жүргізу, олардың олардың химиялық идентификациясын еске алсақ, ауқымды қаражатты қажет етеді.

Экологиялық, әлеуметтік маңыздылығына қарай бұл проблеманың жедел шешілуі керек, ол үшін Үкімет тарапынан, алдымен жоғарыда көрсетілген шаралар бойынша қаражаттау көздері анықталуы керек.

3.2.3 2009 жылы қалдықтарды пайдалану мен өндіруді басқарудың жағдайы

Экологиялық бақылау Комитеті аумақтық органдары есебінің талдауы мен ретеуі, 2009 жылы жалпы Республика бойынша жиналған қалдық көлемі 669 277,936 мың тоннаны, оның ішінде өндіріс қалдықтары – 665 631,867 мың тонна, қатты тұрмыстық (коммуналдық) қалдықтар – 3 646,069 мың тоннаны құрады.

Қауіпті қалдықтарға 2009 жылы жүргізілген түгендеу негізгі өндіріс қалдықтарының 3 кестеде көрсетілген түрлерінен тұратынын көрсетті, сандық-сапалық сыйпаттамасы Қосымшаның 4 кестесінде берілген.

3 Кесте - 2008-2009 жылдары табиғатты пайдаланушылармен паспортталған қалдықтар түрінің тізімі

№	тау-қазба саласы, минералды шикізаттарды алғашқы өңдеу
1	2
1	Ашылған және өөөөөө породалар
2	флотация әдісін пайдаланылған байыту құйрықтары
3	гравитация әдісін пайдаланылған байыту құйрықтары
4	магниттік байытылу құйрықтары
5	цианиленгеннен кейінгі құйрықтар
6	майда тастар
7	өндіріс
8	құйылған күл
9	диперсияланған күлдер
10	доменді күлдер
11	Конвертерлік өндірістің бастапқы күлі
12	Конвертерлік өндірістің соңғы күлі
13	мартендік өндірістің бастапқы күлі
14	мартендік өндірістің соңғы күлі
15	болат өндіру қоқысы

1	2
16	ферроқосынды өндірісінің қоқысы
17	концентраттар мен күйінділерді сілтілендіру қалдықтары
18	құлатылған клинкер
19	қышқылданған құрамында цинк бар залалар клинкері
20	формалы қосындылар
21	металлургиялық зауыттар тазалаушы қондырғыларының залалары
22	өндірістік кәсіпорындардың көліктік цехтарының тазалаушы қондырғыларының залалары
23	шахта сулары тазалаушы қондырғыларының баипағы
24	газ тазалаушыларының залалары
25	аспирационды шаң
26	газ тазалаушылар шаңы
27	жұмысын аяқтаған катализаторлар
28	құрамында металл не металл еместер қосындылар бар қалдықтар мен күйділер (электрод жанбаларының қалдықтары)
29	сынаптың қалдығы мен күйінділері
30	қорғасынның қалдығы мен күйінділері
31	металл сынықтары мен металл жоңқалары
32	басқа қалдықтар мен қара метал сынықтары
33	суда ерімейтін мышьяк пен қорғасын сульфидтерінің кешендері
34	котрельдік шаң (котрельдік сүт)
35	полипропиленнен жасалған сырттар
36	металл бөшекелер
37	известің сөндіріліп болмаған дәндері (сөнбеген)
38	көмір шаңы
39	күл қоқысы
40	феррофосфор
41	фосфогипс
42	қырланған термиялық қоқыстар
43	известь-сода қоқысы
44	пайдаланылған тегістелген дөңгелектер
45	гальваникалық цехтардың қоқыс қалдықтары

1	2
46	пісірілген металдар қоқысы (электрод күйінділері)
47	көмір шаңы
48	күл қоқысы
49	феррофосфор
50	мұнаймен, мұнай өнімдері, мазут, химикаттармен ластанған топырақ, құм
51	мұнай қоқысы
52	мұнай негізіндегі жұмысын аяқтаған бұрғылау езіндісі
53	су негізіндегі жұмысын аяқтаған бұрғылау езіндісі
56	тұз шламы
57	нейтрализация шламы
58	пайдаланылған май қосындысыз бұрғы шламын өндегендегі алынған мұнай өнімі
59	пайдаланылған май қосындысы бар бұрғы шламын өндегендегі алынған мұнай өнімі
60	донналық мұнай шламы
61	жиналған мұнай қалдықтары
62	мұнай жолдарының парафинді- шайыр шөгінділері
63	стабилизацияланған шлам (стабилизацияланған материалдардың қоспасы)
64	қалған майлайтын-суытқыш сұйықтар (Антифриздер)
65	тұрбалар, компрессорлар, индустриалдық(невтены). Иістікөміртекттер, парафиндер, шайырлы қаплдықтар, және механикалық қосындылар
66	регенерация мен қайта ұқсатуға жататын, пайдалануға жарамсыз қалған майлар (мотор, трансформаторлар, трансмисия),
67	минералды майлар (невтендер), иісті көміртекттер, парафиндер, шайыр қалдықтар
68	канализация батпағы (сұйық тұрмыстық қалдықтар)
69	нейтрализациядан кейінгі аққан сулардың осадок
70	қорғасын қосылған антидетонациялық отырған шламдар
71	құрылыс қалдықтары (кірпіш сынықтары, бетон каркасты өнімдер және т.б.
72	өсімдік майы қалдықтары (кизгельгур)
73	жер бетіндегі ағындылар
74	дренажды ыдыстардың донналық шөгінділер

1	2
75	пайдаланылған май және отындық фильтрлер
76	пайдаланылған ауа фильтрлері
77	картрижді фильтрлер (қалған)
78	пайдаланылған фильтрлер (қалған қоспалар, май/су эмульсиялары, көміртектесу)
79	пайдаланылған электролит сілтілері
80	пайдаланылған электролит қышқылдары
81	пайдаланылған аккумулятор қышқылы
82	тұтас не сынған пайдаланылған аккумулятор батареялары (қорғасын-қышқыл)
83	қышқыл батареяларының қалдықтары
84	қышқыл ерітіндері
85	пайдаланылған сынып (люминисцентті) шамдары
86	пайдаланылған натрий шамдары
87	қала тұрмыстық қалдықтары
88	қатты тұрмыстық қалдықтар
89	персоналдардың жұмысы нәтижесіндегі қалдықтар
90	сүртетін материалдар
91	ветошь (майланған, мазутталған)
92	тамақ қалдықтары
93	макулатура
94	тауық саңғырығы
95	шошқа қиы
96	ірі қара мал мен ұсақ мал қиы
97	пестицид, улыхимикаттар және химиялық заттар таралары
98	екіншіпластик (компьютерлік, оргтехника, бір жолғы ыдыс, орамалар және т.б.)
99	ағаш қалдықтары (тұрғын үй, кеңсе, ұйым жихаздары)
100	шыны (пайдаланылған таралар, сынықтар)

Жыл сайынғы жиналатын қалдықтар көлемінің өсуіне қарамай, оларды өңдеу төменгі деңгейде қалып отыр. Қазіргі кезде қалдықтарды қайта өңдеу жылдық жиналатын өндіріс қалдықтарының 20 % , тұрмыстық қалдықтардың 5% құрайды.

Өндірістің тауқазба және өңдеуші салаларының техногенді қалдықтарының негізгі бөлігі минералды-шикізаттардың мемлекеттік қорын есепке алатын бірыңғай Мемлекеттік кадастрде тіркелген.

Сонымен қатар, соңғы жылдары, осы техногенді қалдықтарда пайдалы кен байлығының бары болғанда, кешенді алып шығу үшін, кейбір ірі табиғатты пайдаланушылар оларды пайдаланылған шахта кеңістіктеріне, бос жерлерге салып немесе беттерін биологиялық рекультивация жасау арқылы, оларды қайта ұқсату жолын таңдап алды.

Негізгі массасы ҚТҚ-дың олпруды компоненттерге бөлмей-ақ қоқыс орнына шығарылып тасталынады.

Коммуналды қалдықтармен айналысатын ұйымдар желісі, олардың қоғамдық жинау және шығару, ол ұйымдармен жиналған және шығарылған коммуналдық қалдықтардың көлемі туралы, ресми қолданылатын полигондар мен қоқыс орындарындағы сұрыпталған және бөлінген қалдықтардың көлемі туралы 5-10 кестелерде көрсетілген (Қазақстан Республикасы статистика Агенттігінің 2009 жылғы статистикалық бюллетені).

Айтылған ақпаратты Агенство үй шаруашылығының коммуналды қалдықтарын жинау мен шығаруды, сондай-ақ осыған ұқсас өнеркәсіп, ұйымдардың қоқыстарын қоғамдық жинау шеңберінде жинайтын, шығаратын, сол сияқты коммуналдық қалдықтарды сұрыптайтын, сақтайтын ресми ұжымдардың, ұйымдардың алғашқы есептері негізінде жасаған.

Осы деректерден, 2009 жылы коммуналдық қалдықтарды қоғамдық жинау, шығару шеңберінде 445 ұйым айналысқан, олардың 46,5%- мемлекеттік, 53,0 %- жекеше формадағы, 0,5%- басқа мемлекеттер меншігіндегі заңды тұлғалар мен азаматтар. Саны жағынан 71,9% кіші ұйымдар (жұмысшыларының саны 1-50 адам), 18,4%-орташа (51-250 адам), 9,7% ірі (250 адамнан көп).

2009 жылы осы ұйымдармен 3,9 млн. тонна қалдық шығарылды, олардың (81,4%) аралас қалдықтар. Қалған 18,6% жеке жиналатын қалдықтар, олардың 46,7% көшеден жиналған қоқыс, 6,7% нарықтық қоқыс, 6,4% бау-бақша, парктердің қалдығы, 33,9% ірі қалдықтар және 6,3% басқа қалдықтар.

Барлық жиналып, шығарылған қалдықтардың 31,4% мемлекеттік меншіктегі ұйымдар, 68,6% -жеке меншіктегі, 0,02%- басқа мемлекеттер меншігіндегі, олардың заңды тұлғалары мен азаматтарының жинағандары.

2009 жылы ресми полигондар иен қоқыс жинайтын орындарға 2,8 млн. тонна қалдық жиналған, оларды тек әрі қарай қайта өңдеу үшін 1,1% ғана сұрыпталған, 93,5% оларды *депонир.*, 5,4% полигондар мен қоқыс орындарының құрылысына ұқсатылды.

Полигондар мен қоқыс орындарында коммуналдық қалдықтармен (олардың жалпы түскен көлемнің 85,1%) қатар өндіріс (5,0%), құрылыс (2,3%), сұрыптаудан кейінгі және басқа қалдықтар (7,6%) да сақталуда.

2009 жылдың аяғында ресми қолданылатын полигондарда (қоқыс орындарында) 98 млн. куб. метр қалдық жиналған, ол полигондардың жобалық қуаты 224,8 млн куб.метрді құрайды.

4. ҚАЗАҚСТАНДА ҚАЛДЫҚТАРДЫ БАСҚАРУДЫ ДАМУДЫҢ КЕЛЕШЕГІ

Қалдықтарды шығару мен пайдалануды басқарудың мемлекеттік саясаты, сондай-ақ ластанудың тарихи көздері экологиялық қауіпсіздік Концепциясында, Қазақстан Республикасының әлеуметтік-экономикалық дамуының 2007-2009 жылдарға арналған Ортамерзімді жоспарында (екінші Этап), сондай-ақ қоршаған ортаны қорғау мемлекеттік жүйесін дамыту мен реформалаудың 2007-2012 жылдарға арналған Концепциясы және Қазақстан Республикасының тұрақты дамуға көшу туралы 2007-2024 жылдарға арналған Концепциясында орын алған.

2009 жылы қалдықтарды шығару мен пайдалануды басқарудың мемлекеттік жүйесін ұйымдастыру мен әзірлеу бойынша Президенттің тапсырмасын орындау барысында Министрлікпен «Жасыл Даму» қалдықтарды басқару бойынша Ұлттық орталық құру жөнінде концепция даярланды. Концепцияның негізгі бағыты Ұлттық орталық келесі міндеттерді шешеді деп көздеді:

1. *Нормативтік құқықтық базаның қалыптасуы.*
2. *Экономикалық келешегі бар деп танылған қалдықтарды екінші қайтара өңдеу үшін қалдықтарды топтар бойынша жіктеп, деректер базасын жасау.*
3. *Қалдықтарды екінші қайта өңдеуде және қайта ұқсатуда таза өндіріс өндіріс принциптеріне жауап беретін (оның ішінде отандық және шет ел практикасында пайдаланып жүрген) қолданыстағы технологиялар базасын жасау.*
4. *Қазақстан Республикасына енгізілетін технологиялар мен жабдықтарды бақылау үшін ивнедрениежүйе критерийлерін әзірлеу.*

Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексінің негізінде қалдықтарды өндіру және пайдалануды басқару сұрақтары бойынша Қазақстанның табиғатты қоғау конвенцияларына қатысты халықаралық алған міндеттерін орындау үшін нормативтік құқықтық базасын жетілдіру, одан әрі қарай салық салу сұрақтарын дамыта отырып, қалдықтарды қайта өңдеу, оларды жою үрдістерімен айналысатын кәсіпорындар үшін қолайлы жағдайлар жасау көзделген.

Орталық қалдықтарды қайта өңдеу мен қайта ұқсатудың импортталатывн технологиялары мен жабдықтарының деректер банкімен қамтамасыз ететін болады.

Амортизация мерзімі өтіп кеткен машиналар мен техникалық жабдықтардың енгізілуіне тиым салуға аса назар аударылатын болады.

2009 жылы Ұлттық Орталық құру концепциясының негізгі тезисі Министрліктің «Жасыл даму» 2010-2014 жылдарға арналған бағдарламасының «Қалдықтар өндірісі мен пайдаланылуы» бөлімін әзірлеуде орын алды.

Қалдықтарды өндіру мен пайдалануды басқарудың Ұлттық орталығын құрудан күтілетін нәтиже:

- Тұрақты дамуға өтудің негізгі бір міндеттерінің бірі ретінде ресурстардың пайдалану тиімділігінің өсуі;
- Елдің қалдықтарды екінші рет қайта өңдеу мен қайта ұқсату елдің ІБӨ үлесі 2012 жылы 0,5%, 2018 жылы 2%, 2024 жылы 5% болатындай етіп құру.
- 2010 жылға дейін еліміз аумағында «тарихи ластану» қауіпті ошақтарын құру.
- Муниципальді қалдықтарды басқарудың дүниежүзілік алдыңғы қатардағы практикасын іске асыру.

5. ҚАУІПТІ ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ ТРАНСШЕКАРАЛЫҚ ОРЫН АУЫСТЫРУЫ

2003 жылы трансшекаралық орын ауыстыру деректері В Қосымшада берілген.

Кеден органдары 2009 жылы қауіпті қалдықтардың орын ауыстыруы кезінде Қазақстан Республикасының Кеден кодексін, Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2007 жылғы 11 маусымда «Қалдықтарды енгізу, шығару және транзиттеу Ережесін бекіту туралы» № 524 қаулысын басшылыққа алып жүргізді.

Енгізілетін қауіпті қалдықтарды кедендік рәсімдеуде Қазақстан Республикасы Үкіметінің шешімі негіз болып саналады да, осыған байланысты хабарлау бланкісін декларация жасау кезінде көрсету міндетті емес.

Комитеттің берген ақпараты бойынша республикалық кеден органдарының жұмысында кедендік автоматтандарылған ақпарат жүйесі (бірінші кезең) бағдарламасы пайдаланылады, оның көмегімен жасалған жүктердің кедендік декларациясы электрондық көшірмесі орталық деректер базасына барып түседі. Кеден қызметкерлері керек болған жағдайда керекті статистикалық деректер алу үшін Орталық базадан сұрау жасайды.

Кеден органдарымен қауіпті және басқа да қалдықтарды трансшекаралық тасымалдау туралы жесеп жүргізілмейді.

Тауарлардың қалдықтың қай түріне жататыны ТН ВЭД бойынша кодымен, сонымен қатар оның атауымен (физикалық, химиялық сыйпаттамасымен) анықталады.

Жоғарыда айтылғандай Хатшылық басшылығымен: «Ақпарат беру туралы» сұраунама конвенциясының I Қосымшасында (VI-V45) кодына сәйкес қауіпті және басқа қалдықтарды олардың қауіпті сыйпаттамасын (III қосымша), кодталуы бойынша (VIII қосымша) және ООН классификациясы, қалдықтардың қандай мақсатта экспорт немесе импортталғаны (Конвенцияның IVA және IVB

Қосымшасына сәйкес кодталуы) көрсетілген, экспорты мен импортының есебін көздейді.

Кеден комитетінің берген ақпараты осыған байланысты қосымша талдауды қажет етеді.

ҚОРЫТЫНДЫ

1. Қазақстан Республикасының қауіпті қалдықтармен айналысуды реттеу сұпақтарының Базель Конвенциясы бойынша міндеттемесіне сәйкестілігінің талдауы Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексі құқықтық нормаларымен көзделгенін көрсетеді. Дегенмен, олар да Конвенция қосымшаларына және Тараптар конференциясының Басшылық құжатына Базель конвенциясы Тараптарының ұлттық есепті жетілдіру бойынша сәйкестендіріліп, жете талдауын талап етеді.

Сонымен қатар, қазіргі кезге дейін мүдделі мемлекеттік органдар арасында қауіпті қалдықтардың елдің ішінде және одан тыс жерде қозғалысы кезінде ақпарат алмастыру сияқты көптеген сұрақтардың дамуы іске асырылған жоқ.

2. Базель Ковенциясы міндеттерін ұлттық іске асыру бойынша Министрлігінің құрылымдық бөлігі – экологиялық реттеу және бақылау Комитетінің формаларын тағайындалумен шектелген. Практикада бұл жұмыс жүйелі жүргізілмеген, қалдықтарды енгізу мен шығару жөнінде табиғатты пайдаланушылардың бірен-саран ұсыныстары ғана тіркелген.

Осы уақытқа дейін барлық мүдделі тараптар анықталып, конвенция міндеттері бойынша ұлттық бағдарлама / жоспар жасалмаған, үйлестіруші басқарушы орган, тезникалық жұмысшылар тобы құрылмаған.

алдыңғы есеп беруде мүдделі мемлекеттік органдармен бірлесіп қадағалау мен бақылау сұрақтарын қарау жөніндегі ұсыныс, сондай-ақ табиғатты пайдаланушылардың қауіпті қалдықтарды трансшекаралық тасымалдау жөнінде, Базель Конвенциясы Хатшылығымен көзделген, есепті формалар бойынша беру Министрліктің жауапты органдарымен жұмыста қолдану тапқан жоқ.

Қысқаша айтқанда, қазіргі практика көрсетіп отырған табиғатты қорғау конвенциялары бойынша оны орындау жұмысы Министрліктің құрылымдық бөлімдері (Экологиялық реттеу және бақылау Комитеті мен Қоршаған ортаны қорғау бойынша халықаралық стандарттарды енгізу Департаменті) қызметіндегі мамандардың күнделікті жұмыстарының бастан асуына байланысты, бұл жұмысты оларға жүктеу мүмкін емес.

Ұсыныстар:

1. Хатшылықтың ғаламдық үш конвенцияны (Базель, Стокгольм, Роттердам) ұштастыру саясатын ескере отырып, РМК бірінде халықаралық конвенциялар бойынша бір арнайы орган құру керек. Тараптар конференциясының Басшылық құжаты тезистеріне сәйкес, Базель конвенциясы тараптарының ұлттық есеп беруді жетілдіру мақсатында:

– қауіпті қалдықтарды трансшекаралық тасымалдау үшін мүдделі жақтарды анықтау;

- Ұлттық үйлестіруші/ Басқару Комитетін құру;
- Техникалық жұмыс тобын құру;
- Ақпараттармен алмасу механизмін құру;
- Басқа ұйымдармен қарым-қатынас меморандумын жасау.

2. Аталған үш конвенция бойынша Қазақстанның міндеттерін орындау үшін бірыңғай ұлттық жоспар/бағдарлама ізірлеу қажет.

Халықаралық конвенциялардың міндеттемелерін орындауды тек тұрақты және мақсатты жүргізілетін мемлекеттік саясат қана шешіп, ұлттық есепті толық жасауға мүмкін етеді.

ПАЙДАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕРДІҢ ТІЗІМІ

1. «Қауіпті қалдықтарды трансшекаралық тасымалдауды және оларды аулаққа шығаруды бақылау туралы Базель конвенциясына Қазақстан Республикасының қосылуы туралы» Қазақстан Республикасының 2003 жылғы 10 ақпандағы N 389-II заңы
2. Тараптар конвенциясыны Базель конвенциясы Тараптарының ұлттық есеп беруін жетілдіру бойынша Басшылық құжаты, Женева, 2009 жылғы қыркүйек.
3. Базель конвенциясы шеңберінде қауіпті қалдықтарға ұлттық түгендеу жасау үшін әдістемелік басшылық. Женева, 2000 жылғы мамыр.
4. Басшылық «Ақпарат беру туралы» сұраулық. Базель конвенциясының басылым сериясы.
5. «Қазақстан Республикасының 2004-2015 жылдарға арналған экологиялық қауіпсіздігі тұжырымдамасы туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2003 жылғы 3 желтоқсандағы N 1241 Жарлығы
6. «Қазақстанның 2030 жылға дейінгі Даму стратегиясын іске асыру жөніндегі одан арғы шаралар туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2003 жылғы 15 тамыздағы N 1165 Жарлығы. Күші жойылды - ҚР Президентінің 2006.03.30. N 80 жарлығымен
7. «Қазақстан Республикасының 2007-2024 жылдарға арналған орнықты дамуға көшу тұжырымдамасы туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2006 жылғы 14 қарашадағы N 216 Жарлығы
8. Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексі Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 9 қаңтардағы N 212 Кодексі
9. «Халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы» Қазақстан Республикасының 2009 жылғы 18 қыркүйектегі N 193-IV Кодексі
10. «Қазақстан Республикасының Кеден кодексі» Қазақстан Республикасының 2003 жылғы 5 сәуірдегі N 401 Кодексі
11. К еден одағының кедендік кодексі туралы Келісімге өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы Хаттама 2009 жылғы 27 қараша.
12. ТМД елдеріне қатысушы мемлекеттердің кедендік модельді кодексі.(№ 31-32 қаулы 2008 жылғы 25 қараша
13. «Қоршаған ортанының ластануына жол бермеу және кешенді бақылау туралы» модельді Заң. (.№ 31- 8 қаулы 2008 жылғы 25 қараша(
14. «Химиялық өнімнің қауіпсіздігі туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 21 шілдедегі N 302 Заңы
15. «Халықтың радиациялық қауіпсіздігі туралы» Қазақстан Республикасының 1998 жылғы 23 сәуірдегі N 219 Заңы

16. Қазақстан Республикасындағы көлік туралы Қазақстан Республикасының 1994 жылғы 21 қыркүйектегі N 156 Заңы
17. «Құрлықішілік мемлекеттердің транзиттік саудасы туралы конвенцияны ратификациялау туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 20 наурыздағы N 238 Заңы
18. «Экспорттық бақылау туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 21 шілдедегі N 300 Заңы
19. «Бактериологиялық (биологиялық) және уытты қарулар жасауға, өндіруге және оның қорларын шоғырландыруға тыйым салу және оларды жою жөніндегі конвенцияны ратификациялау туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 7 мамырдағы N 245 Заңы
20. «Біріккен Ұлттар Ұйымының Теңіз арқылы жүк тасымалдау туралы 1978 жылғы конвенциясын ратификациялау туралы» Қазақстан Республикасы 2008 жылғы 23 сәуірдегі N 28-IV Заңы
21. «Қауіпті қалдықтарды трансшекаралық тасымалдауды бақылау туралы Тәуелсіз Мемлекеттер Достығына (ТМД) қатысушы-елдердің қол қойған Келісімі» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 1997 жылғы 28 сәуірдегі № 670 қаулысы
22. Қалдықтарды әкелу, әкету және транзиттеу ережесін бекіту туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2007 жылғы 11 шілдедегі N 594 Қаулысы
23. «Экспорттық бақылауға жататын өнімнің номенклатурасын (тізімін) бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2008 жылғы 5 ақпандағы N 104 Қаулысы
24. «Химиялық өнімді тіркеу және есепке алу ережесін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2008 жылғы 11 маусымдағы N 572 Қаулысы
25. «Кедендік одақ туралы келісімге қатысушы мемлекеттерге әкелінетін тауарларға қатысты техникалық, медициналық, фармацевтикалық, санитарлық, мал дәрігерлік, фитосанитарлық және экологиялық стандарттардың, нормалардың, ережелердің және талаптардың қолданылуының бірыңғай тәртібі туралы хаттаманы бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің Қаулысы 1999 жылғы 16 қараша N 1716
26. «Қоршаған ортаны қорғау саласындағы жұмыстарды орындау және қызметтерді көрсету жөніндегі қызметті лицензиялау ережесін және оған қойылатын біліктілік талаптарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2007 жылғы 5 маусымдағы N 457 Қаулысы
27. Аумақтық басқармалардың бақылау және құқық қодану жұмысы бойынша ақпараттық – аналитикалық жылдық есебі және 2008, 2009 жылдарғы материалдары.
28. ҚР статистика бойынша агенствосының статистикалық есептер жинағы, 16 сериясы 2006-2009 жылдардағы табиғи ресурстар және қоршаған ортаны қорғау.
29. ҚР ҚМ Кедендік бақылау комитетінің, ҚР ДМ санитарлық-эпидемиологиялық қадағалау комитетінің, АШМ АӨК мемлекеттік қадағалау комитетінің деректері.

ҚОСЫМША А

Кесте 1 – екі жақты, көпжақты, аумақтық келісімдер (2009 ж.)

Базель конвенциясы 11 бабына сәйкес екі жақты, көпжақты, аумақтық жасалған келісімдер бойынша ақпарат беріңіз:

Келісім түрі (екі жақты, көпжақты, аумақтық)	Қамтылған елдер	қолданыста болу мерзімі		(қалдықтар, оларды жою және т.б.) Ескертулер
		осыдан:	қоса есептегенде :	
Кеден одағы на қатысушылар – мемлекетер аумағы бойынша тасымалдаудың бірыңғай шарты туралы келісім. Беларусь Республикасы, Қазақстан , Қырғызстан Республикасы және Ресей Федерациясының Мемлекетаралық Кеңесінде 22.0.198 ж. мемлекет басшыларының қабылданған шешімі.	Қазақстан, Республика Беларусь, Кыргызская Республика и Российская Федерация	22.01.1998		Қалдықтарды өткізу

<p>Тәуелсіз Мемлекеттер достығы (ТМД) елдерінің Мемлекетаралық экологиялық Кеңесінің қоршаған ортаны қорғау шеңберіндегі Келісімі. Қауіпті қалдықтарды трансшекаралық тасымалдауды бақылау туралы Келісімі.</p>	<p>Армения, Азербайжан, Беларусь Республикасы, Қазақстан, Кыргыз Республикасы, Молдавия, Ресей Федерациясы, Молдова Республикасы, Тәжікстан, Түркия, Өзбекстан, Украина</p>	<p>1996</p>		<p>Қауіпті қалдықтарды трансшекаралық тасымалдауды бақылау</p>
---	---	-------------	--	--

Кесте 2 – Ұлттық юрисдикциясында қарамағындағы қауіпті қалдықтарды жою объектілері

Келесі ақпаратты беріңіз немесе оны алуға болатын көздерді көрсетіңіз:

объект/операция немесе үрдіс (Атауы, мекежайы, ұйым және т.б.)	объектің, операция немесе үрдістің сыйпаттамасы	жою операциясы (қосымша IVA) D code	Қуаты (метрлэк тонна)	объектілер шет елден қалдықтар алды ма иә/жоқ
<p>«Шаруа» ЖШС «Экогарант» ЖШС «Kazakhstan Rubber Recycling» ЖШС</p>	<p>улы химикаттарды және тараларды және т.б. органикалық емес қалдықтарды көму, қайта өңдеу, қайта ұқсату. Құрамында резина бар қалдықтарды жылудеструкция әдісімен қайта өңдеу</p>	<p>D1</p>		<p>жоқ</p>
<p>немесе</p>				
<p>Оны алуға болатын көздер: мекенжай: қоршаған ортаны қорғау Министрлігі, РМК «ИАЦ ООС», РМК «КазНИИЭК» Тел: (77172)797396 Факс: E-mail: Ескертулер:</p>				

Кесте 3 - Ұлттық заңды құзырындағы қауіпті қалдықтарды рекуперациялайтын бъектілер:

Келесі ақпаратты беріңіз немесе оны алуға болатын көздерді көрсетіңіз:

объект/операция немесе үрдіс (Атауы, мекежайы, ұйым және т.б.)	объектің, операция немесе үрдістің сыйпаттамасы	жою операциясы (қосымша IVA) D code	Қуаты (метрлэк тонна)	объектілер шет елден қалдықтар алды ма иә/жоқ
немесе				
<p>Оны алуға болатын көздер:</p> <p>мекенжай:</p> <p>Тел: Факс: E-mail:</p> <p>Ескертулер:</p>				

Кесте 4 – Техникалық көмек көздері

Төменде көрсетілген әртүрлі салалар бойынша білікті консультация алу үшін және техникалық көмек алу, оқыту , техникалық ноу-хау алу үшін Сіздің елде кіммен байланысуға болатын институттарды (мемлекеттік органдар, университеттерді, зерттеу орталықтарын және т.б.) көрсетіңіз:

Институттардың атауы мен мекенжайы	көмек аясы						
	хабарлау жүйесі	қауіпті және басқа қалдықтарды басқару	экологиялық қауіпсіз технологиялар	жою және орыны бойынша мүмкіндікті бағалау	қауіпті және басқа қалдықтарды мониторингі	төтенше жағдайдағы реакция	заңсыз тасымалдаудың барын анықтау
РМК «ИАЦ ООС», РМК «КазНИИЭК» 010000, Астана, Орынбор, 11, +77172797396		x	x	x	x		

немесе

Оны алуға болатын көздер:

Ескертулер:

Кесте 5 – Қаржылау көмек көздері

Сіздің елдегі басқа жақтармен қажет кезде қаржы көмегін бере алатын институттарды көрсетіңіз:

Институттардың атауы мен мекенжайы	көмек аясы						
	хабарлау жүйесі	қауіпті және басқа қалдықтарды басқару	экологиялық қауіпсіз технологиялар	жою және орыны бойынша мүмкіндікті бағалау	қауіпті және басқа қалдықтарды мониторингі	төтенше жағдайдағы реакция	заңсыз тасымалдаудың барын анықтау
РМК «Каз НИИЭК» 010000, Астана, Орынбор, 11, +(77172) 797396							

немесе

Оны алуға болатын көздер:

Атауы :

Мекежайы: РГП «КазНИИЭК»

010000, Астана, Орынбор, 11,

Тел: +(77172) 797396

Факс

E-mail

интернеттегі бет:

Ескертулер:

Кесте 6 – БӨЛІМ II: Бөлімнің жылдық есебі - 2009 ж. қауіпсіз және басқа қалдықтардың экспорты.

Жалпы экспортталғандар саны::

Қауіпсіз қалдықтардың жалпы экспортталған саны (I Қосымшаның : Y1 - Y45) 1 (1)а бабы бойынша ..... метрикалық тоннамен.

Қауіпсіз қалдықтардың жалпы экспортталған саны Art. 1 (1)b бойынша ..... -.....0..... метрикалық тоннамен .

Қауіпсіз қалдықтардың жалпы экспортталған саны (II Қосымшаның : Y46 - Y47). .....-.....0..... метрикалық тоннамен

Қауіпсіз және басқа қалдықтардың жалпы экспортталған саны ..... метрикалық тоннамен

қалдықтар категориясы		қауіпсіздігінің сыйпаттамасы ³								
		(III қосымша)								
I және II ¹ Қосымша		Қосымша VIII ³	Класс ООН ³	H' код ³	Сыйпаттамасы ³	экспортталған көлем (метрикалық тоннамен)	Ел/транзиттеуші ⁴ ЕЛ	экспорттаушы ⁴ ЕЛ	Соңғы жою операциясы (Қосымша IV A) D код	рекуперация операциясы (Қосымша IV B) R код
Y код	Қалдықтар түрі / маңызында құрылымды элементтер ² бар қалдықтар									
Y31	қорғасын аккумуляторлар	A1170	4	H12	экоотоксинді заттар	300	DE, PL	BE		R4
	алюминийі бар күл және басқа қалдықтар					221 36		Украина Корея		
	мұнай өндіруден қалған қалдықтар					212		Иран		

этилен полимерлердің кесілген, қырып алынған қалдықтары		4.1	H4.1	Қауіпті қатты қалдықтар	30,5		Қытай		R3
стирол полимерлердің кесілген, қырып алынған қалдықтары		4.1	H4.1	Қауіпті қатты қалдықтар	104,9		Қытай		R3
винилхлорид полимерлердің кесілген, қырып алынған қалдықтары		4.1	H4.1	Қауіпті қатты қалдықтар	1,5		Қырғыз-стан		R3

1 Y кодты немесе ешқайсы келмейтінін көрсету маңызды/ маңызында құрылымды элементтер² бар қалдықтар түрі .

2 Егер Y-code көрсетсеңіз толтырмай –ақ қоюға болады.

3. Толтыру міндетті емес.

4 қоса беретін тізімде ISO кодтарды пайдаланыңыз.

Кесте 7 - II бөлім : Бөлімнің жылдық есебі - 2009 ж. қауіпсіз және басқа қалдықтардың импорты.

Жалпы импортталғандар саны::

Қауіпсіз қалдықтардың жалпы импортталған саны (I Қосымшаның : Y1 - Y45) 1 (1)а бабы бойынша ..... метрикалық тоннамен.

Қауіпсіз қалдықтардың жалпы импортталған саны Art. 1 (1)b бойынша ..... -.....0..... метрикалық тоннамен .

Қауіпсіз қалдықтардың жалпы импортталған саны (II Қосымшаның : Y46 - Y47). .....-.....0..... метрикалық тоннамен

Қауіпсіз және басқа қалдықтардың жалпы импортталған саны .....-..... метрикалық тоннамен

қалдықтар категориясы		қауіпсіздігінің сыйпаттамасы ³ (III қосымша)								
I және II ¹ Қосымша		Қосымша VIII ³	Класс ООН ³	Н' код ³	Сыйпаттамасы ³	импортталған көлем (метрикалық тоннамен)	Ел/транзит теуші ⁴ ЕЛ	экспорттаушы ⁴ ЕЛ	Соңғы жою операциясы (Қосымша IV А) D код	рекулперация операциясы (Қосымша IV В) R код
Y код	Қалдықтар түрі / маңызында құрылымды элементтер ² бар қалдықтар									
	Майлық заттарды өңдеу қалдықтары					1,085		Өзбекстан		
	битумозды қазба қалдығы					57,551		Ресей		
	қорғасын сынығы қалдығы					2845,7		Германия Жаңа Зеландия		

қалдықтар категориясы		қауіптілігінің сыйпаттамасы ³ (III қосымша)								
I және II ¹ Қосымша		Қосымша VIII ³	Класс ООН ³	Н' код ³	Сыйпаттамасы ³	тталған көлем (метрикалық тоннамен)	Ел/транзит теуші ⁴ ЕЛ	экспортерушы ⁴ ЕЛ	Соңғы жою операциясы (Қосымша IV А) D код	рекуперация операциясы (Қосымша IV В) R код
Ү код	Қалдықтар түрі / маңызында құрылымды элементтер ² бар қалдықтар									
								БАЭ Қытай Литва Иран		
	цинк сынығы қалдығы					354		Ауғанстан Германия БАЭ Пакістан		
	Жұмсалмаған висмут, қалдықтары, сынықтары, үгінділері					81,4		Бельгия		
	Резина полимерлерінің		4.1	H4.1	өртеңгіш қатты	511,8		Ресей		R3

қалдықтар категориясы		қауіптілігінің сыйпаттамасы ³ (III қосымша)								
I және II ¹ Қосымша		Қосымша VIII ³	Класс ООН ³	Н' код ³	Сыйпаттамасы ³	тталған көлем (метрикалық тоннамен)	Ел/транзит теуші ⁴ ЕЛ	экспортерушы ⁴ ЕЛ	Соңғы жою операциясы (Қосымша IV A) D код	рекулперация операциясы (Қосымша IV B) R код
Y код	Қалдықтар түрі / маңызында құрылымды элементтер ² бар қалдықтар									
	кесінділері , жоңқалары				қалдықтар			Қытай Корея Турция Хорватия		
	Шыны сынығы					58,5		Қырғызстан		
	Магнийлік қалдықтар					95,7		Қырғызстан		

1 Y кодты немесе ешқайсы келмейтінін көрсету маңызды , қалдықтар түрі/ маңызында құрылымды элементтер ² бар қалдықтар.

2 Егер Y-code көрсетсеңіз толтырмай –ақ қоюға болады.

3. Толтыру міндетті емес.

4 қоса беретін тізімде ISO кодтарды пайдаланыңыз.

Кесте 8А – I бөлім I: Бөлімнің жылдық есебі - 2009 ж. қауіпті және басқа қалдықтардың шығарылған жалпы саны

Қауіпті және басқа қалдықтардың шығарылған жалпы саны (метрикалық тоннамен)													
	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Қауіпті қалдықтардың шығарылған жалпы саны 1 (1)а бабы бойынша (I қосымша : Y1-Y45)	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.					453 373052
Қауіпті қалдықтардың шығарылған жалпы саны 1 (1)в бабы бойынша													0
Басқа қалдықтардың шығарылған жалпы саны (II қосымша : Y46-Y47)													2 224 207
Ескерту : Басқа –бұл қатты –тұрмыстық қалдықтар, оның ішінде 131 070 т. өндіріс қалдықтары, деректер ҚР статистика Агенствосының 2009 жылғы статистикалық есеп Бюллетенінен алынған .													

Кесте 8В – II Бөлім : Бөлімнің жылдық есебі - 2009 ж. қауіпті және басқа шығарылған қалдықтардың жалпы саны

Мүмкіндігінше Y1 - Y47 коды үшін қалдықтар санын көрсетіңіз

КАТЕГОРИЯ		шығару көлемі											
		(метрикалық тоннамен)											
Қалдықтар түрі (Базель Конвенциясының I Қосымшасы)		1995	1996	1997	1998	1999	2000	2004	2005	2006	2007	2008	2009
1		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Y1	Медициналық қалдықтар												6321,6
Y2	фармацевтика өнімдерін өңдеуде шығарылған қалдықтар												n.a.

Y3	керексіз фармацевтика тауарлары, дәрілер, препараттар	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.					n.a.
Y4	биоцидтер мен фитофармацевтикалық препараттарды пайдаланудан қалған қалдықтар	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.					n.a.
Y5	ағаш консерванттарын шығару мен пайдаланудан шыққан қалдықтар	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.					0,1
Y6	органикалық ерітінділерді шығару мен пайдаланудан қалған қалдықтар												n.a.
Y15	жарылғыш сыйпаттағы , басқа заңдылыққа бағынатын қалдықтар	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	0.0					n.a.
Y16	фотохимикаттарды пайдаланғанда , фотоматериалдарды өндегенде пайдаланудан шыққан қалдықтар	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.					n.a.
Y17	металл, пластика беттерін өндеуден шыққан қалдықтар	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.					1351,665
Y18	өндіріс қалдықтарын жөю операциясынан қалған қалдықтар	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.					n.a.
маңызында құрылымды элементтер бар қалдықтар:													
Y19	металл карбонилдары	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.					n.a.
Y20	Бериллий; бериллий қосындылары	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.					n.a.
Y21	атывалентті хром қосындылары	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.					0,487
Y22	мыс қосындылары	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.					735,199

8В кестенің жалғасы

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Y23	цинк қосындылары	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.					203,851
Y24	Мышьяк; мышьяк қосындылары	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.					3050,412
Y25	Селен; селен қосындылары	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.					n.a.

Y26	Кадмий; кадмий қосындылары	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.					-
Y27	Сурьма; сурьма қосындылары	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.					n.a.
Y28	Теллур; теллур қосындылары	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.					n.a.
Y29	Сынап ; сынап қосындылары	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.					92,037
Y30	Таллий; таллия қосындылары	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.					n.a.
Y31	Қорғасын ; қорғасын қосындылары	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.					6160,155
Y32	фтордың органикалық емес қосындылары, фторлы кальцийден басқасы	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	4200					n.a.
Y33	Неорганикалық цианидтер	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.					37272,789
Y34	Қышқыл ерітінділер немесе қатты түрдегі қышқылдар	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.						381,513
Y35	негіз ерітінділер немесе қатты күйдегі негіздер	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.						n.a.
Y36	Асбест (үгінді немесе талшық)	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.						262,402
Y37	фосфордың органикалық қосындысы	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.						n.a.
Y38	Органикалық цианидтер	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.						n.a.
Y39	Фенолдар; фенольдық қосындылар, хлорфенолды қосқанда	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.						n.a.
Y40	Эфирлер	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.						n.a.
Y41	Галогенделген органикалық ерітінділер	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.						n.a.
Y42	Органикалық ерітінділер, галогенделген ерітінділерден басқасы	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.

8В кестенің жалғасы

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Y43	полихлорланған дибензофуранның түріндегі кез келген материал	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Y44	полихлорланған дибензопидиоксин түріндегі кез келген материал	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.

Y45	Органогалогенді қосындылар, осы кестенің қосымшасында көрсетілгендерден басқалары (мысалы , Y39, Y41, Y42, Y43, Y44)	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Арнайы қаралатын қалдықтар категориясы (Базель Конвенциясының II Қосымшасы)													
Y46	Тұрмыстық үйлерден жиналатын қалдықтар												2224207
Y47	тұрмыстық қалдықтарды өрттегеннен қалған қалдықтар	no	no	no	no	no	no	no	no	no	no	no	no

Кесте 9 – Жоюға жоспарланған, бірақ орындалмаған себепті қалған қалдықтар

инцидент күні	қатысқан елдер	қалдық түрі	саны (тоннамен)	төтенше жағдай	қол жеткізілген альтернативті келісім
Ескерту:	Ешбір жағдай тіркелмеген.				

Кесте 10 – Қауіпті қалдықтарды жою немесе трансшекаралық тасымалдау кезінде болған апаттар

апаттың болған жері мен күні	қатысқан елдер	қалдық түрі	саны (тоннамен)	апат түрлері	апатты жою шаралары
Ескерту:	Ешбір жағдай тіркелмеген.				

Кесте 11 – П2004-2010 жылдары ауылшаруашылық тауар өндірушілермен , коммерциялық фирмалармен енгізілген пестицидтер

пестицидтер атауы	енгізудің жалпы көлемі, т						оның ішінде бюджет бойынша , т					
	2004г.	2005г.	2006 г.	2007 г.	2008г.	2009 г.	2004г.	2005г.	2006г.	2007г.	2008г.	2009г
Инсектицидтер	511,2	546,3	1027,0	692,3	1302,4	1467,4	294,3	272,8	270,7	334,0	356,9	387,0
Гербицидтер	14526	8677,4	12684,7	12805,4	21430,6	17510,8	452,6	1038	1117,8	1002,0	339,0	467,8
Фунгицидтер	1142,3	795,3	1682,7	2112,8	3252,6	1906,6	202,0	475,3	668,7	535,5	105,9	148,5
дәрілеушілер	498,5	1523,4	1179,1	627,2	782,5	713,0						
Десиканты и фум.	12,6	40,0	20,0	105,6	94,0	143,4						
Родентицидтер	9,31			31,0	74,9	34,7			30,0	56,6	58,8	
Өсу реттеушілері	4,8	4,8	6,1	198,8	160,2	144,9						
қорытынды:	16704	11587	16599,6	16573,1	27097,2	21920,8	948,9	1786,1	2057,2	1901,5	858,4	1062,1
барлығы												
пайдаланылған:	7,9	8,5	8,8	9,8	13,8	14,3						

Инсектицидтер	1978439,0
Фунгицидтер	1013680,0
дәрілеушілер	385917,0
Гербицидтер	17825190
Десиканттар	109200,0
өсу реттеушілер	39644,0
Родентицидтер	64400,0

ҚОСЫМША В

Кесте 1 - Коммуналдық қалдықтарды қоғамдық жинаумен және шығырумен айналысатын ұйымдардың саны

Бірлік							
	Барлығы	соның ішінде					
		меншік нысандары бойынша			ұйымдардың мөлшерлілігі бойынша		
		мемлекеттік	меншік	басқа мемлекеттердің, олардың заңды тұлғалары мен азаматтарының	ірі	орташа	кіші
Қазақстан Республикасы	445	207	236	2	43	82	320
Ақмола	19	17	2	-	1	8	10
Ақтөбе	15	5	10	-	-	4	11
Алматы	25	13	12	-	1	4	20
Атырау	5	1	4	-	1	2	2
Батыс Қазақстан	82	78	4	-	1	6	75
Жамбыл	12	5	7	-	-	2	10
Қарағанды	30	12	18	-	3	10	17
Қостанай	24	16	8	-	1	5	18
Қызылорда	18	6	12	-	3	3	12
Маңғыстау	12	8	4	-	5	5	2
Оңтүстік Қазақстан	62	4	58	-	1	8	53

Павлодар	24	9	13	2	9	4	11
Солтүстік Қазақстан	24	17	7	-	3	10	11
Шығыс Қазақстан	40	16	24	-	10	9	21
Астана қаласы	4	-	4	-	2	1	1
Алматы қаласы	49	-	49	-	2	1	46

Кесте 2 - Жиналған және шығарылған коммуналдық қалдықтардың көлемі

тонна

	барлығы	соның ішінде					
		аралас коммуналдық қалдықтар	бөлек жиналатын коммуналдық қалдықтар				
			көшедегі қоқыс (рұқсат берілмеген қоқыс тастайтын жерлердің қоқыстарын қоса)	базар қалдықтары	бау-бақша және саябақ қалдықтары	ірі қалдықтар	өзге де қалдықтар
Қазақстан Республикасы	3 928 271	3 197 154	341 244	48 837	47 319	247 672	46 045
Ақмола	156 503	117 531	25 205	1 213	407	440	11 707
Ақтөбе	551 333	402 730	32 503	10 510	3 120	102 470	-
Алматы	122 527	84 886	35 319	1 748	197	373	4
Атырау	33 690	24 573	4 062	2 641	950	-	1 464
Батыс Қазақстан	247 942	181 170	20 670	4 550	37 693	73	3 786
Жамбыл	45 665	35 269	8 178	2 218	-	-	-
Қарағанды	430 385	388 694	16 613	8 910	30	10 281	5 857
Қостанай	194 708	187 530	6 065	-	-	-	1 113
Қызылорда	29 053	15 102	10 658	2 639	454	-	200
Маңғыстау	251 008	108 803	12 537	972	1 274	126 022	1 400
Оңтүстік Қазақстан	142 077	113 436	18 969	7 006	1 216	-	1 450
Павлодар	239 880	217 843	13 993	46	98	-	7 900
Солтүстік Қазақстан	86 650	68 922	12 781	314	516	850	3 267
Шығыс Қазақстан	120 045	98 319	11 598	1 268	1 171	52	7 637
Астана қаласы	370 502	295 302	64 984	2 941	173	7 102	-
Алматы қаласы	906 303	857 044	47 109	1 861	20	9	260

Кесте 3 – Жиналған және шығарылған коммуналдық қалдықтардың саны ұйымдардың меншік нысаны бойынша

3.1 Мемлекеттік меншік

тонна

	барлығы	соның ішінде					
		аралас коммуналдық қалдықтар	бөлек жиналатын коммуналдық қалдықтар				
			көшедегі қоқыс (рұқсат берілмеген қоқыс тастайтын жерлердің қоқыстарын қоса)	базар қалдықтары	бау-бақша және саябақ қалдықтары	ірі қалдықтар	өзге де қалдықтар
Қазақстан Республикасы	1 231						36
	794	875 956	135 309	14 948	41 216	127 761	604
	156						11
Ақмола	403	117 432	25 205	1 213	406	440	707
Ақтөбе	4 993	4 957	-	16	20	-	-
	104						
Алматы	511	69 323	33 423	1 380	21	364	-
Атырау	21 649	14 750	4 000	1 949	950	-	-
	246						
Батыс Қазақстан	947	180 265	20 670	4 550	37 693	73	3 696
Жамбыл	37 357	27 538	8 178	1 641	-	-	-
Қарағанды	59 308	49 420	5 039	50	30	-	4 769
	161						
Қостанай	705	156 463	5 227	-	-	-	15
Қызылорда	5 756	2 599	619	2 406	20	-	112
	246						
Маңғыстау	147	104 102	12 531	876	1 226	126 012	1 400
Оңтүстік Қазақстан	23 846	14 543	8 402	616	285	-	-

Павлодар	72 594	63 807	853	16	18	-	7 900
Солтүстік							
Қазақстан	52 127	39 174	8 645	149	42	850	3 267
Шығыс Қазақстан	38 451	31 583	2 517	86	505	22	3 738

Кесте 4 - Жеке меншік

тонна

	барлығы	соның ішінде					
		аралас коммуналдық қалдықтар	бөлек жиналатын коммуналдық қалдықтар				
			көшедегі қоқыс (рұқсат берілмеген қоқыс тастайтын жерлердің қоқыстарын қоса)	базар қалдықтары	бау-бақша және саябақ қалдықтары	ірі қалдықтар	өзге де қалдықтар
Қазақстан Республикасы	2 695 780	2 320 501	205 935	33 889	6 103	119 911	9 441
Ақмола	100	99	-	-	1	-	-
Ақтөбе	546 340	397 773	32 503	10 494	3 100	102 470	-
Алматы	18 016	15 563	1 896	368	176	9	4
Атырау	12 041	9 823	62	692	-	-	1 464
Батыс Қазақстан	995	905	-	-	-	-	90
Жамбыл	8 308	7 731	-	577	-	-	-
Қарағанды	371 077	339 274	11 574	8 860	-	10 281	1 088
Қостанай	33 003	31 067	838	-	-	-	1 098
Қызылорда	23 297	12 503	10 039	233	434	-	88
Маңғыстау	4 861	4 701	6	96	48	10	-
Оңтүстік Қазақстан	118 231	98 893	10 567	6 390	931	-	1 450
Павлодар	166 589	153 339	13 140	30	80	-	-
Солтүстік Қазақстан	34 523	29 748	4 136	165	474	-	-
Шығыс Қазақстан	81 594	66 736	9 081	1 182	666	30	3 899
Астана қаласы	370 502	295 302	64 984	2 941	173	7 102	-
Алматы қаласы	906 303	857 044	47 109	1 861	20	9	260

Кесте 5 - Басқа мемлекеттердің, олардың заңды тұлғалары мен азаматтарының меншігі

тонна

	барлығы	соның ішінде						
		аралас коммуналдық қалдықтар	бөлек жиналатын коммуналдық қалдықтар					өзге де қалдықтар
			көшедегі қоқыс (рұқсат берілмеген қоқыс тастайтын жерлердің қоқыстарын қоса)	базар қалдықтары	бау-бақша және саябақ қалдықтары	ірі қалдықтар		
Қазақстан								
Республикасы	697	697	-	-	-	-	-	-
Павлодар	697	697	-	-	-	-	-	-

Кесте 6 - Ірі кәсіпорындар

тонна

	барлығы	соның ішінде					
		аралас коммуналдық қалдықтар	бөлек жиналатын коммуналдық қалдықтар				
			көшедегі қоқыс (рұқсат берілмеген қоқыс тастайтын жерлердің қоқыстарын қоса)	базар қалдықтары	бау-бақша және саябақ қалдықтары	ірі қалдықтар	өзге де қалдықтар
Қазақстан							12
Республикасы	1 145 824	949 977	133 317	6 667	39 837	3 093	933
Ақмола	60 885	53 935	-	-	-	-	6 950
Алматы	15	15	-	-	-	-	-
Атырау	21 649	14 750	4 000	1 949	950	-	-
Батыс Қазақстан	36 957	-	-	-	36 957	-	-
Қарағанды	55 054	52 814	-	-	-	2 240	-
Қостанай	94 809	90 132	4 677	-	-	-	-
Қызылорда	468	408	-	-	-	-	60
Маңғыстау	113 581	100 411	9 994	625	1 167	-	1 384
Оңтүстік Қазақстан	8 553	8 015	538	-	-	-	-
Павлодар	3 946	3 932	14	-	-	-	-
Солтүстік Қазақстан	31 143	22 075	8 236	-	-	832	-
Шығыс Қазақстан	62 480	55 530	908	1 152	590	21	4 279
Астана қаласы	317 628	254 823	59 691	2 941	173	-	-
Алматы қаласы	338 656	293 137	45 259	-	-	-	260

Кесте 7 - Орта кәсіпорындар

тонна

	барлығы	соның ішінде					
		аралас коммуналдық қалдықтар	бөлек жиналатын коммуналдық қалдықтар				
			көшедегі қоқыс (рұқсат берілмеген қоқыс тастайтын жерлердің қоқыстарын қоса)	базар қалдықтары	бау-бақша және саябақ қалдықтары	ірі қалдықтар	өзге де қалдықтар
Қазақстан	2 043						
Республикасы	363	1 613 958	141 883	29 815	4 748	243 754	9 205
Ақмола	66 780	39 403	22 057	1 213	406	152	3 549
Ақтөбе	538 694	392 241	30 560	10 323	3 100	102 470	-
Алматы	53 755	35 388	18 367	-	-	-	-
Атырау	10 360	8 484	-	412	-	-	1 464
Батыс Қазақстан	163 785	148 353	11 084	4 008	340	-	-
Жамбыл	35 715	25 896	8 178	1 641	-	-	-
Қарағанды	256 767	224 035	15 792	8 910	30	8 000	-
Қостанай	25 290	24 452	838	-	-	-	-
Қызылорда	7 006	5 295	1 583	16	-	-	112
Маңғыстау	132 736	3 861	2 537	251	59	126 012	16
Оңтүстік Қазақстан	80 015	69 476	6 897	2 845	347	-	450
Павлодар	203 758	189 696	13 952	30	80	-	-
Солтүстік Қазақстан	29 018	25 193	23	165	370	-	3 267
Шығыс Қазақстан	14 606	9 502	4 722	1	16	18	347
Астана қаласы	52 846	40 451	5 293	-	-	7 102	-
Алматы қаласы	372 232	372 232	-	-	-	-	-

Кесте 8 - Шағын кәсіпорындар

тонна

	барлығы	соның ішінде					
		аралас коммуналдық қалдықтар	бөлек жиналатын коммуналдық қалдықтар				
			көшедегі қоқыс (рұқсат берілмеген қоқыс тастайтын жерлердің қоқыстарын қоса)	базар қалдықтары	бау-бақша және саябақ қалдықтары	ірі қалдықтар	өзге де қалдықтар
Қазақстан	739						23
Республикасы	084	633 219	66 044	12 355	2 734	825	907
Ақмола	28 838	24 193	3 148	-	1	288	1 208
Ақтөбе	12 639	10 489	1 943	187	20	-	-
Алматы	68 757	49 483	16 952	1 748	197	373	4
Атырау	1 681	1 339	62	280	-	-	-
Батыс Қазақстан	47 200	32 817	9 586	542	396	73	3 786
Жамбыл	9 950	9 373	-	577	-	-	-
	118						
Қарағанды	564	111 845	821	-	-	41	5 857
Қостанай	74 609	72 946	550	-	-	-	1 113
Қызылорда	21 579	9 399	9 075	2 623	454	-	28
Маңғыстау	4 691	4 531	6	96	48	10	-
Оңтүстік Қазақстан	53 509	35 945	11 534	4 161	869	-	1 000
Павлодар	32 176	24 215	27	16	18	-	7 900
Солтүстік Қазақстан	26 489	21 654	4 522	149	146	18	-
Шығыс Қазақстан	42 959	33 287	5 968	115	565	13	3 011
Астана қаласы	28	28	-	-	-	-	-
	195						
Алматы қаласы	415	191 675	1 850	1 861	20	9	-

Кесте 9 - Қоқыстарды жинау мен шығару бойынша қызмет көрсететін кәсіпорындар саны

бірлік

	Барлығы	соның ішінде					
		меншік нысандары бойынша			ұйымдардың мөршерлілігі бойынша		
		мемлекеттік	меншік	басқа мемлекеттердің, олардың заңды тұлғалары мен азаматтарының	ірі	орташа	кіші
Қазақстан Республикасы	58 756	26 022	32 732	2	18 470	27 777	12 509
Ақмола	3 305	3 229	76	-	2 000	766	539
Ақтөбе	3 725	279	3 446	-	-	3 588	137
Алматы	1 343	1 135	208	-	-	596	747
Атырау	2 499	2 000	499	-	2 000	310	189
Батыс Қазақстан	3 327	3 315	12	-	1	3 159	167
Жамбыл	2 073	1 825	248	-	-	1 793	280
Қарағанды	5 574	437	5 137	-	815	3 281	1 478
Қостанай	9 458	7 805	1 653	-	3 565	1 343	4 550
Қызылорда	1 281	961	320	-	3	1 032	246
Маңғыстау	1 059	970	89	-	729	243	87
Оңтүстік Қазақстан	5 808	428	5 380	-	185	4 235	1 388
Павлодар	4 690	1 333	3 355	2	29	4 241	420
Солтүстік Қазақстан	2 394	1 080	1 314	-	901	801	692
Шығыс Қазақстан	1 785	1 225	560	-	402	989	394
Астана қаласы	4 845	-	4 845	-	3 420	1 400	25
Алматы қаласы	5 590	-	5 590	-	4 420	-	1 170

Кесте 10 - Қоршаған ортаны қорғау бойынша шараларды орындау, келіп түскен қалдықтар көлемі, қалдықтарды іріктеу және сақтаумен айналысатын ұйымдар желісі

	Қалдықтарды іріктеу және сақтауды жүзеге асыратын ұйымдар саны, бірлік	Келіп түскен қалдықтар мөлшері, барлығы, тонна	келіп түскен қалдықтардың жалпы көлемінен			Игерілген инвестициялар, мың теңге
			іріктелген	сақтауға келіп түскен	Полигонның, қоқыс тастайтын жердің құрылыстық іс-шараларына арналып кәдеге жаратылғаны	
Қазақстан						
Республикасы	116	2 794 558	29 799	2 613 529	151 230	5 431 337
Ақмола	15	141 560	40	141 520	-	-
Ақтөбе	10	351 365	-	314 139	37 226	104 792
Алматы	4	24 794	-	19 844	4 950	-
Атырау	2	49 321	18 779	19 745	10 797	101 296
Батыс Қазақстан	4	195 272	90	195 182	-	-
Жамбыл	7	49 479	-	49 479	-	-
Қарағанды	7	222 726	-	222 726	-	10 316
Қостанай	21	214 509	-	214 479	30	180
Қызылорда	3	21 084	9 970	11 114	-	13 823
Маңғыстау	9	178 521	-	177 981	540	172 201
Оңтүстік Қазақстан	16	124 655	-	124 655	-	-
Павлодар	6	214 994	920	213 854	220	3 487
Солтүстік Қазақстан						
ОБЛЫСЫ	7	73 150	-	73 150	-	-
Шығыс Қазақстан	1	51 601	-	51 601	-	-
Астана қаласы	1	407 768	-	407 768	-	-
Алматы қаласы	3	473 759	-	376 292	97 467	5 025 242

Кесте 11 - Қалдықтарды іріктеу

тонна

	Іріктеуге түскен қалдықтардың саны	соның ішінде									Іріктеу ғимараттарының қуаты, жылда тонна	
		іріктелген								іріктеуден кейін қалған қалдықтардың саны		
		шыны	пластмасса	металл	қағаз және қатырма қағаз	ағаш	мата	киім	өзге де материалдар			
Қазақстан												
Республикасы	40 148	662	1 787	239	3 604	1 629	20	2	21 856	10 349	645 432	
Ақмола	80	3	7	-	27	-	-	-	3	40	300	
Атырау	20 799	-	27	194	27	1 148	-	-	17 383	2 020	-	
Батыс												
Қазақстан	90	-	-	-	90	-	-	-	-	-	200	
Қызылорда	9 970	659	1 753	45	3 460	450	20	2	3 581	-	21 532	
Павлодар	9 209	-	-	-	-	31	-	-	889	8 289	173 400	
Алматы қаласы	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	450 000	

Кесте 12 - Қалдықтарды сақтауға беру

	Сақтаға келіп түскен қалдықтардың саны, тонна	соның ішінде					Есепті жылдың соңында жинақталған, сақтауға берілген қалдықтардың көлемі, текше метр	Полигон қоқыс тастайтын жердің жобалық қуаты, текше метр
		алдын ала іріктеусіз түскен аралас коммуналдық қалдықтар	қалдықтардың іріктеуден кейін түскен қалғандары	құрылыс қалдықтары, үйді бұзудан кейінгі қалдықтар	өнеркәсіп қалдықтары	өзге де қалдықтар		
Қазақстан						177		
Республикасы	2 613 529	2 224 207	21 463	59 133	131 070	656	98 543 149	224 776 111
Ақмола	141 520	140 022	40	-	236	1 222	4 929 391	9 333 807
Ақтөбе	314 139	217 871	-	22 600	71 365	2 303	1 981 382	9 658 399
Алматы	19 844	16 874	-	1 980	990	-	429 930	14 562 354
Атырау	19 745	6 852	2 020	-	21	10 852	842 120	2 453 760
Батыс Қазақстан	195 182	142 985	-	-	-	52 197	2 859 287	3 657 000
Жамбыл	49 479	49 479	-	-	-	-	8 396 499	12 253 494
Қарағанды	222 726	214 198	-	-	-	8 528	16 715 830	48 451 734
Қостанай	214 479	213 366	-	-	-	1 113	5 310 627	10 828 900
Қызылорда	11 114	-	11 114	-	-	-	91 733	107 076
Маңғыстау	177 981	121 056	-	-	20 862	36 063	1 396 716	4 802 300
Оңтүстік Қазақстан	124 655	120 040	-	101	161	4 353	11 221 445	18 402 985
Павлодар	213 854	194 991	8 289	2 135	8 359	80	5 515 189	27 030 350
Солтүстік Қазақстан	73 150	71 318	-	-	1 000	832	1 984 055	4 326 316
Шығыс Қазақстан	51 601	51 601	-	-	-	-	6 287 412	7 574 193
Астана қаласы	407 768	287 530	-	32 317	27 808	60 113	5 821 862	14 000 000
Алматы қаласы	376 292	376 024	-	-	268	-	24 759 671	37 333 443

ШЫҒ./ № 09-01/391 19.07.2010 ж.

Жауапты шығарушы:
Өндіріс статистика департаменті
G.Asylkyzy@stat.kz

Орын.

Асылқызы
Ғ.

тел. (7172) 74-93-16, (7172) 74-90-56

Департамент директоры
Елбаева А.Т.

e-mail:

Тагаева Ф.

тел. (7272) 77-57-90

Кесте 13 – 2009 ж. қауіпті қалдықтар бойынша есебі (үтірден кейін үш белгісі барлар)

Қалдықтар түрі	Жолдың коды	Қалдық коды	Есеп беру периоды басында кәсіпорында бары * 1	Есептік жыл ішінге жиналған	Басқа кәсіпорындардан түскен		Пайдалы пайдалану (есеп беруші кәсіпорындағы қауіпті қалдықтардың қайта ұқсатылуы)	кәсіпорында түгел жойылған (жойылды)	өндірістік қайта өңдеу үшін басқа кәсіпорындарына берілді		Жіберілді			үюге (көмуше) рұқсатталған жылдық көлемі***		есептік жылдың соңында кәсіпорында бары
					барлығы	Оның ішінде импорт бойынша			барлығы	оның ішінде экспорт	ұйымдастырылған орындарға және көмінділер		қатты тұрмыстық қалдықтардың рұқсаттал	сверх допустимый		
											барлығы	оның ішінде коданыс тағы				
A	B	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
барлық қауіптік деңгейдегі барлық қалдықтар (05+13+32)	01	R, A, G	7245835190,529	227555034,788	1528784,342	1493,944	3290928,297	1286856,699	1473214,732	338,023	200124797,008	20671281,545	179971981,228	18900967,546	228804,154	7088771231,695
оның ішінде: қатты	02	-	6764971159,272	211900921,443	1313640,157	1493,944	3270630,910	875776,857	1167314,125	320,023	200008768,945	20565885,572	179947990,089	13231037,843	228804,154	6592915239,946
сұйық	03	-	4052647,646	379544,518	146056,725	-	8846,798	348801,482	192429,985	18,000	54130,780	61804,617	21452,279	243493,778	-	3952587,565
қоймалжың	04	-	476811383,611	15274568,827	69087,460	-	11450,589	62278,360	113470,622	-	61897,283	43591,356	2538,860	5426435,925	-	491903404,184
оның ішінде «қызыл» тізімдегі тізімнен, барлығы	05	R	93549,919	2345,314	-	-	70,870	-	0,732	-	2057,470	2057,470	215,752	3240,010	-	93550,409
оның ішінде: оның ішінде	06	RA	1389,100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1389,100

А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
полихлорланған дифенил, полихлорланған терфенил, полибромдалға дифенил (сондай-ақ барлық олибромдалған																
асбест	0 7	RB	40,810	262,402	-	-	0,040	-	-	-	77,900	77,900	182,652	0,010	-	42,620
кез келген полихлорланған дибензофуран тектес	0 8	RC	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
кез келген полихлорланған дибензодиоксид тектес	0 9	RC	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
шламдар нtidenотациал ық	1 0	RC	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
қорпғасын қосылған шөгінділер																
перекиси (перекиси водорода басқасы)	1 1	RC	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
басқа қалдықтар	1 2	R_	92120,009	2082,912	-	-	70,830	-	0,732	-	1979,570	1979,570	33,100	3240,00 0	-	92118,6 89

А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
«январь» тізіміндегі қалдықтар барлығы:	1 3	А	50029397 4,667	17827342 ,144	375913, 027	273,7 44	215667,6 16	529188,6 04	322230, 366	335, 476	14754618 ,224	2126045,53 8	22314,80 4	9592293 ,480	18836,4 72	502653 210,224
оның ішінде сынабы бар (тонн)	1 4	АА	7,113	92,037	0,001	-	-	0,002	52,730	0,00 9	40,038	39,892	0,090	5,548	-	6,291
14 жолдағы сынабы бар сынықтар (кг)	1 5	АА	24,485	125,961	-	-	-	17,500	49,648	-	74,809	74,809	0,015	248,742	-	8,474
кшәла	1 6	АА	94953,391	3050,412	-	-	0,026	-	0,005	-	3025,381	3025,381	-	4752,00 0	-	94978,3 91
алтывалентті хром	1 7	АА	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
корғасын	1 8	АА	249255,95 4	6160,155	0,055	-	1770,564	206,110	261,698	-	3919,938	2,842	2,193	2436888 ,724	0,170	249255, 661
цинк	1 9	АА	1963334,2 25	203,851	-	-	-	202,770	1,081	-	-	-	-	2535150 ,000	-	196333 4,225
цианидтар	2 0	АА	91,337	37272,78 9	-	-	11,900	-	-	-	37237,25 6	37237,256	-	420000, 000	-	114,970
пайдаланылғанд ар қышқылдар мен сілтілер	2 1	AD	8,849	381,513	-	-	206,672	123,765	41,600	-	2,213	-	0,220	2,047	-	15,892
мұнай өнімдері	2 2	AE	7891,292	17789,92 0	-	-	75,961	5923,245	1231,96 7	-	111,800	50,000	-	173,651	-	18338,2 39
куб қалдықтары	2 3	AD	0,020	3,350	-	-	-	-	0,020	-	3,350	-	-	0,300	-	0
гальваникалық қалдықтар	2 4	АА	722,060	1351,665	4,850	-	-	21,130	3,325	-	9,840	9,932	1328,000	25,750	-	716,280
фосфор шлактары	2 5	AC	255640,39 5	20,452	-	-	2,158	-	9,949	-	20,452	20,452	4928,288	-	-	250700, 0

А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
пестицидтар мен улыхимикаттар	2 6	AC	125,638	672,955	273,744	273,744	-	-	399,211	-	295,896	295,896	-	-	-	377,230
пайдаланылған майлар	2 7	AC	28714,680	162042,454	3672,405	-	95621,678	79711,414	11427,952	-	285,645	217,715	142,733	1840,703	-	7240,117
лакпен боялған материалдардың қалдықтары	2 8	AD	117,998	361,923	455,981	-	0,186	0,347	271,679	-	394,899	394,315	17,691	579,999	-	251,100
майлайтын тоңазытатын сұйықтар	2 9	AC	137,738	364,525	-	-	13,870	4,160	0,627	-	302,068	0,610	-	2,500	-	181,538
мұнайшламы	3 0	AE	468351840,264	165069,049	107969,695	-	3358,725	67107,179	97484,089	-	37953,673	68764,654	532,869	380285,350	6,518	468418442,473
басқа қалдықтар	3 1	A_	29341109,228	17432379,133	263536,296	-	114605,876	375870,982	210994,7845	335,467	14670940,966	2015911,784	15362,705	3812338,166	18829,784	31649249,343
«жасыл» тізімдегі қалдықтар барлығы:	3 2	G	6745447665,943	209725347,330	1152871,315	1220,200	3075189,811	757668,095	1150983,634	2,547	185368121,314	18543178,537	179949450,672	9305434,056	209967,682	6586024471,062
оның ішінде хром бар қалдықтар	3 3	GA	379369,500	0,487	-	-	58614,200	-	271336,727	-	49419,060	49419,060	-	1,500	-	0
кадмий	3 4	GA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
алюминий	3 5	GA	11596,621	1021718,547	-	-	2920,980	32,540	82857,483	-	8,199	8,199	153,079	935773,920	-	947342,887
мыс	3 6	GA	4191,424	735,199	-	-	21,030	435,450	145,655	-	5,914	5,914	133,264	-	-	4185,310
қоғасын	3 7	GA	214099,972	671,000	0,900	-	-	455,144	96,914	-	14,274	14,274	124,128	1140,0	-	214081,412
марганец	3 8	GA	6542,630	1122,574	-	-	216,943	437,299	173,578	-	5,903	5,903	288,375	-	-	6543,106

А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
резина қалдықтары	3 9	GK	21140,411	72070,54 6	16,250	-	579,482	1384,464	41450,0 79	-	4265,649	1692,483	27270,71 8	2327,62 4	-	18276,8 15
басқа қалдықтар	4 0	G_	67448107 25,385	20862902 8,977	1152854 ,165	1220, 200	3012837, 176	754923,1 98	754923, 198	2,54 7	18531440 2,315	18492032,6 64	1799214 81,108	8366191 ,012	209967, 682	658483 4041,53 2
Радиоактивті қалдықтар, тонн	4 1	-	2382520,1 60	100847,5 23	0,010	-	-	-	-	-	103047,7 91	97347,529	-	112488, 800	-	238031 9,902
дана	4 2	-	25413,000	2250,000	307,000	-	-	-	-	-	2564,000	2564,000	-	-	-	25406,0 00

Кесте 14 Қазақстан Республикасының экспорт және импорты бойынша 10 ТН ВЭД белгісі бар,
"тауар- ел" кесіндісінде 2009 жылдың қаңтар-желтоқсан айларына

ТН ВЭД Коды	тауарлар мен елдердің атаулары	қосымша бірліктерінің өлшемдері	Экспорт			Импорт		
			мөлшері		стоимость, тыс. долл. США	количество		стоимость, тыс. долл. США
			тонна (салмақ нетто)	қосымша бірліктерінің өлшем		тонн (вес нетто)	дополнительная ед. измерения	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
0511919090	БАСҚА БАЛЫҚ ҚАЛДЫҚТАРЫ	Т	458,5	-	461,8	-	-	-
	ТМД елдері		82,0	-	63,5	-	-	-
	РЕСЕЙ		82,0	-	63,5	-	-	-
	Дүние жүзінің басқа елдері		376,5	-	398,3	-	-	-
	ГЕРМАНИЯ		19,5	-	91,8	-	-	-
	ҚЫТАЙ		357,0	-	306,5	-	-	-
1522009900	өсімдік немесе жануар майлы немесе заттарын өңдеуден кейінгі қалған қалдықтар	Т	-	-	-	1085,7	-	71,9
	ТМД елдері		-	-	-	1085,7	-	71,9
	ӨЗБЕКСТАН		-	-	-	1085,7	-	71,9

1	2	3	4	5	6	7	8	9
2514000000	бөлінген, ұсақталмаған, кесілген немесе кесілмеген, немесе басқа әдістермен блок, плиталарға, төртбұрышты (шаршыны қоса) формаларға	T	2 329,0	-	884,7	340,5	-	36,4
	ТМД елдері		2 323,0	-	881,9	0,2	-	0,4
	БЕЛАРУСЬ		360,0	-	131,9	-	-	-
	РЕСЕЙ		1 876,0	-	721,0	0,2	-	0,4
	УКРАИНА		87,0	-	28,9	-	-	-
	Дүние жүзінің басқа елдері		6,0	-	2,9	340,3	-	36,1
	ҚЫТАЙ		-	-	-	340,3	-	36,1
	КОРЕЯ РЕСП.		0,0	-	0,7	-	-	-
	ПОЛЬША		5,0	-	1,9	-	-	-
	РУМЫНИЯ		1,0	-	0,3	-	-	-
2529100000	ДАЛА ШПАТЫ	T	-	-	-	3100,4	-	223,6
	ТМД елдері		-	-	-	3100,4	-	223,6
	Ресей		-	-	-	3100,4	-	223,6
2618000000	қара металдарды өңдеу үрдісінде шығарылған қырлы коқыстар	T	1,1	-	0,5	-	-	-

1	2	3	4	5	6	7	8	9
	ТМД елдері		1,0	-	0,0	-	-	-
	Ресей		1,0	-	0,0	-	-	-
	Әлемнің басқа елдері		0,1	-	0,5	-	-	-
	ФРАНЦИЯ		0,1	-	0,5	-	-	-
2620400000	құрамында алюминий бар күлдер және басқа (қара металдарды өңдеуден басқасы)	T	257,3	-	30,2	-	-	-
	ТМД елдері		221,3	-	22,0	-	-	-
	УКРАИНА		221,3	-	22,0	-	-	-
	Әлемнің басқа елдері		36,0	-	8,2	-	-	-
	КОРЕЯ РЕСП.		36,0	-	8,2	-	-	-
2837110000	ЦИАНИДтар мен ЦИАНИДЫ НАТРИЯ ОКСИДі	T	-	-	-	8010,6	-	18 925,7
	Әлемнің басқа елдері		-	-	-	8010,6	-	18 925,7
	ГРУЗИЯ		-	-	-	449,8	-	1 265,0
	КИТАЙ		-	-	-	7560,8	-	17 660,7
2837200000	ЦИАНИДЫ КОМПЛЕКСНЫЕ	T	-	-	-	0,3	-	2,5
	ТМД елдері		-	-	-	0,2	-	1,7
	РЕСЕЙ		-	-	-	0,2	-	1,7

1	2	3	4	5	6	7	8	9
	УКРАИНА		-	-	-	0,0	-	0,0
	Әлемнің басқа елдері		-	-	-	0,1	-	0,8
	ГЕРМАНИЯ		-	-	-	0,1	-	0,7
	Қытай		-	-	-	0,0	-	0,1
	ПОЛЬША		-	-	-	0,0	-	0,1
2805409000	басқа сынаптар	T	-	-	-	0,0	-	1,7
	Әлемнің басқа елдері		-	-	-	0,0	-	1,7
	ИТАЛИЯ		-	-	-	0,0	-	1,7
2713901000	2803 тауар позициясын алу үшін битуминозды порода­лардан алынған мұнай және мұнай мұнай өнімдерін өңдеуден қалған қалдықтар	T	2 175,8	-	234,2	-	-	-
	ТМД елдері		2 175,8	-	234,2	-	-	-
	РЕСЕЙ		2 175,8	-	234,2	-	-	-
2713909000	битуминозды порода­лардан алынған мұнай және мұнай мұнай өнімдерін өңдеуден қалған қалдықтар	T	212 480,3	-	60 514,9	57551,0	-	12 819,2

1	2	3	4	5	6	7	8	9
	ТМД елдері		-	-	-	57 551,0	-	12 819,2
	РЕСЕЙ		-	-	-	57 551,0	-	12 819,2
	Әлемнің басқа елдері		212 480,3	-	60 514,9	-	-	-
	ИРАН		212 480,3	-	60 514,9	-	-	-
2803008000	басқа УГЛЕРОДТАР (углеродтардың күйелері және басқа формалары (басқа жерде аталмаған немесе енгізілмеген)	T	0,2	-	1,1	1 028,3	-	646,4
	ТМД елдері		-	-	-	1 028,3	-	644,0
	РЕСЕЙ		-	-	-	1 028,2	-	643,5
	ТҮРКІМЕНСТАН		-	-	-	0,1	-	0,5
	Әлемнің басқа елдері		0,2	-	1,1	0,0	-	2,4
	ГЕРМАНИЯ		-	-	-	0,0	-	0,0
	ақш		-	-	-	0,0	-	2,4
	ТҮРКИЯ		0,2	-	1,1	-	-	-

1	2	3	4	5	6	7	8	9
2804900000	СЕЛЕН	Г	119,2	-	1 497,0	0,0	-	0,4
	Әлемнің басқа елдері		119,2	-	1 497,0	0,0	-	0,4
	БЕЛЬГИЯ		4,2	-	219,8	-	-	-
	ГЕРМАНИЯ		-	-	-	0,0	-	0,2
	ҚЫТАЙ		115,0	-	1 277,2	-	-	-
	АҚШ		-	-	-	0,0	-	0,3
2811220000	КРЕМНИЙ ДИОКСИДІ	Г	20,0	-	6,5	454,8	-	909,1
	ТМД ЕЛДЕРІ		-	-	-	177,9	-	272,2
	МОЛДОВА		-	-	-	3,6	-	11,5
	РЕСЕЙ		-	-	-	172,0	-	253,9
	УКРАИНА		-	-	-	2,3	-	6,8
	Әлемнің басқа елдері		20,0	-	6,5	276,9	-	637,0
	ҰЛЫБРИТАНИЯ		-	-	-	0,1	-	1,6
	ГЕРМАНИЯ		20,0	-	6,5	82,3	-	262,7
	ҚЫТАЙ		-	-	-	107,3	-	202,9
	НИДЕРЛАНДЫ		-	-	-	31,2	-	92,2
	БАЭ		-	-	-	1,3	-	5,2
	АҚШ		-	-	-	13,9	-	26,1
	ТҮРКИЯ		-	-	-	39,6	-	41,6

1	2	3	4	5	6	7	8	9
	ФИНЛЯНДИЯ		-	-	-	0,2	-	0,5
	ШВЕЙЦАРИЯ		-	-	-	0,9	-	4,0
2844301900	БАСҚА ҚОСЫЛЫСТАРЫ, БАЛҚЫТЫЛҒАН ЖӘНЕ УРАН ДИСПЕРСИИЯСЫ БАР, УРАН- 235 АРЫТЫЛҒАН		-	-	-	0,6		7,1
	Әлемнің басқа елдері		-	-	-	0,6		7,1
	ЧЕХИЯ		-	-	-	0,6		7,1
3915100000	ЭТИЛЕН ПОЛИМЕРЛЕРІНІҢ КЕСІЛГЕН, ҚЫРЫЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРЫ	T	152,0	-	30,5	-	-	-
	Әлемнің басқа елдері		152,0	-	30,5	-	-	-
	ҚЫТАЙ		152,0	-	30,5	-	-	-
3915200000	СТИРОЛ ПОЛИМЕРЛЕРІНІҢ КЕСІЛГЕН, ҚЫРЫЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРЫ	T	1 779,5	-	104,9	-	-	-
	Әлемнің басқа елдері		1 779,5	-	104,9	-	-	-
	ҚЫТАЙ		1 779,5	-	104,9	-	-	-
3915300000	ВИНИЛХЛОРИД	T	16,5	-	1,5	-	-	-

1	2	3	4	5	6	7	8	9
	ПОЛИМЕРЛЕРІНІҢ КЕСІЛГЕН, ҚЫРЫЛҒАН ҚАЛДЫҚТАРЫ							
	ТМД ЕЛДЕРІ		16,5	-	1,5	-	-	-
	ҚЫРҒЫЗСТАН		16,5	-	1,5	-	-	-
4004000000	РЕЗИНАНЫҢ КЕСІЛГЕН, ЖОҢҚА ҚАЛДЫҚТАРЫ (ҚАТТЫ РЕЗИНАДАН БАСҚАСЫ), ОЛПРДАН АЛЫНҒАН ҮГІНДІЛЕР, БӨЛШЕКТЕР, ҚЫРЛАНҒАН ҚАЛДЫҚТАР	Г	1,5	-	0,2	511,8	-	256,0
	ТМД ЕЛДЕРІ		1,5	-	0,2	129,0	-	57,0
	РЕСЕЙ		-	-	-	129,0	-	57,0
	ӨЗБЕКСТАН		1,5	-	0,2	-	-	-
	Әлемнің басқа елдері		-	-	-	382,8	-	199,0
	ҚЫТАЙ		-	-	-	289,4	-	155,2
	КОРЕЯ РЕСП.		-	-	-	35,9	-	3,6
	ТҮРКИЯ		-	-	-	32,8	-	16,2
	ХОРВАТИЯ		-	-	-	24,6	-	24,0

1	2	3	4	5	6	7	8	9
4013900000	РЕЗИНАНҢ БАСҚА КАМЕРАЛАРЫ	ШТ	0,6	352,0	4,1	132,7	31 246,0	549,7
	ТМД ЕЛДЕРІ		0,6	352,0	4,1	92,4	22 785,0	242,0
	ӘЗЕРБАЙЖАН		0,0	4,0	0,2	-	-	-
	БЕЛАРУСЬ		-	-	-	1,7	120,0	4,8
	РЕСЕЙ		0,6	348,0	3,9	54,5	14 120,0	143,7
	УКРАИНА		-	-	-	36,1	8 545,0	93,6
	Әлемнің басқа елдері		-	-	-	40,3	8 461,0	307,6
	БОЛГАРИЯ		-	-	-	1,1	1 096,0	5,7
	ҰЛЫБРИТАНИЯ		-	-	-	0,0	7,0	0,6
	ВЕНГРИЯ		-	-	-	0,2	15,0	3,9
	ГЕРМАНИЯ		-	-	-	5,3	431,0	27,8
	ҮНДІСТАН		-	-	-	0,1	36,0	1,2
	ИТАЛИЯ		-	-	-	0,0	24,0	2,0
	КАНАДА		-	-	-	1,0	123,0	13,1
	ҚЫТАЙ		-	-	-	12,5	3 617,0	67,4
	КОРЕЯ РЕСП.		-	-	-	11,5	1 966,0	84,8
	БАЭ		-	-	-	0,0	14,0	1,0
	АҚШ		-	-	-	3,8	552,0	47,0

1	2	3	4	5	6	7	8	9
	ТҮРКИЯ		-	-	-	0,1	31,0	1,2
	ФИНЛЯНДИЯ		-	-	-	4,6	525,0	48,0
	ФРАНЦИЯ		-	-	-	0,0	12,0	3,6
	ЖАПОНИЯ		-	-	-	0,0	12,0	0,3
4017001000	ҚАТТЫ РЕЗИНА (МЫСАЛЫ, ЭБОНИТ) КЕЗКЕЛГЕН ФОРМАДА, ОНЫҢ ІШІНДЕ ҚАЛДЫҚТАРЫ МЕН ЖОҢҚАЛАРЫ	T	-	-	-	3,4	-	10,7
	ТМД ЕЛДЕРІ		-	-	-	0,0	-	0,4
	РЕСЕЙ		-	-	-	0,0	-	0,4
	Әлемнің басқа елдері		-	-	-	3,4	-	10,4
	ҚЫТАЙ		-	-	-	3,3	-	10,3
	ТҮРКИЯ		-	-	-	0,0	-	0,0
4017009000	ИЗДЕЛИЯ ИЗ ТВЕРДОЙ РЕЗИНЫ	T	1,2	-	2,9	425,6	-	1 210,6
	ТМД ЕЛДЕРІ		1,1	-	1,8	34,0	-	64,8
	ӘЗЕРБАЙЖАН		0,9	-	1,3	-	-	-
	ҚЫРҒЫЗСТАН		0,2	-	0,5	-	-	-

1	2	3	4	5	6	7	8	9
	РЕСЕЙ		-	-	-	34,0	-	64,8
	Әлемнің басқа елдері		0,1	-	1,1	391,6	-	1 145,8
	АВСТРАЛИЯ		-	-	-	0,3	-	15,3
	АВСТРИЯ		-	-	-	0,0	-	1,3
	БЕЛЬГИЯ		-	-	-	0,0	-	0,0
	БОЛГАРИЯ		-	-	-	0,0	-	1,7
	БРАЗИЛИЯ		-	-	-	0,0	-	0,8
	ҰЛЫБРИТАНИЯ		-	-	-	3,0	-	7,7
	ВЕНГРИЯ		-	-	-	0,0	-	0,1
	ГЕРМАНИЯ		-	-	-	2,8	-	93,4
	ДАНИЯ		-	-	-	0,0	-	3,5
	ҮНДИСТАН		-	-	-	7,6	-	82,4
	ИСПАНИЯ		-	-	-	0,2	-	8,8
	ИТАЛИЯ		-	-	-	2,9	-	11,6
	КАНАДА		-	-	-	0,0	-	2,4
	ҚЫТАЙ		0,0	-	0,1	50,7	-	116,1
	КОРЕЯ РЕСП.		-	-	-	0,9	-	2,3
	ЛАТВИЯ		-	-	-	0,0	-	0,1
	ЛИТВА		-	-	-	0,5	-	0,5

1	2	3	4	5	6	7	8	9
	МАЛАЙЗИЯ		0,1	-	0,8	-	-	-
	НИДЕРЛАНДЫ		-	-	-	0,0	-	0,8
	НОРВЕГИЯ		-	-	-	0,0	-	0,4
	БАЭ		-	-	-	0,1	-	19,7
	АҚШ		0,0	-	0,2	0,8	-	103,0
	ТҮРКИЯ		-	-	-	313,3	-	574,8
	ФИНЛЯНДИЯ		-	-	-	6,7	-	74,0
	ФРАНЦИЯ		-	-	-	0,1	-	8,0
	ЧЕХИЯ		-	-	-	0,0	-	0,1
	ШВЕЙЦАРИЯ		-	-	-	0,0	-	2,2
	ШВЕЦИЯ		-	-	-	0,4	-	0,8
	ОҢТҮСТІК АФРИКА		-	-	-	0,0	-	4,2
	ЖАПОНИЯ		-	-	-	1,2	-	9,5
7001001000	БОЙ СТЕКЛЯННЫЙ, СКРАП И ПРОЧИЕ ОТХОДЫ СТЕКЛА	T	2 801,0	-	134,4	58,5	-	0,6
	ТМД ЕЛДЕРІ		2 801,0	-	134,4	58,5	-	0,6
	ҚЫРҒЫЗСТАН		-	-	-	58,5	-	0,6
	РЕСЕЙ		1 025,0	-	48,0	-	-	-
	ӨЗБЕКСТАН		1 776,0	-	86,4	-	-	-

1	2	3	4	5	6	7	8	9
7001009100	БЛОКТАҒЫ ШЫНЫЛАР, ОПТИКАЛЫҚ ШЫНЫЛАР	T	-	-	-	0,0	-	0,3
	Әлемнің басқа елдері		-	-	-	0,0	-	0,3
	ГЕРМАНИЯ		-	-	-	0,0	-	0,3
7001009900	БЛОКТАҒЫ БАСҚА ШЫНЫЛАР	T	-	-	-	20,8	-	25,9
	Әлемнің басқа елдері		-	-	-	20,8	-	25,9
	ИТАЛИЯ		-	-	-	0,1	-	2,0
	ҚЫТАЙ		-	-	-	15,7	-	7,4
	ТҮРКИЯ		-	-	-	5,0	-	16,5
7802000000	ҚОРҒАСЫН СЫНЫҒЫНЫҢ ҚАЛДЫҚТАРЫ	T	2 845,7	-	1 955,7	-	-	-
	Әлемнің басқа елдері		2 845,7	-	1 955,7	-	-	-
	ҰЛЫБРИТАНИЯ		22,0	-	11,0	-	-	-
	ГЕРМАНИЯ		354,5	-	272,5	-	-	-
	ИРАН		26,0	-	6,5	-	-	-
	ҚЫТАЙ		60,0	-	55,8	-	-	-
	ЛИТВА		210,0	-	197,3	-	-	-
	ЖАҢА ЗЕЛАНДИЯ		2 038,0	-	1 324,7	-	-	-
	ОАЭ		135,2	-	87,9	-	-	-

1	2	3	4	5	6	7	8	9
7902000000	ЦИНК СЫНЫҚТАРЫ ҚАЛДЫҒЫ	T	354,5	-	182,7	-	-	-
	Әлемнің басқа елдері		354,5	-	182,7	-	-	-
	АУҒАНСТАН		290,0	-	145,0	-	-	-
	ГЕРМАНИЯ		41,0	-	21,5	-	-	-
	БАЭ		12,5	-	10,0	-	-	-
	ПАКИСТАН		11,0	-	6,2	-	-	-
8104200000	МАГНИЙ ҚАЛДЫҚТАРЫ	T	82,9	-	95,7	11,0	-	9,9
	ТМД ЕЛДЕРІ		65,9	-	78,7	11,0	-	9,9
	ҚЫРҒЫЗСТАН		-	-	-	11,0	-	9,9
	РЕСЕЙ		15,7	-	15,2	-	-	-
	УКРАИНА		50,1	-	63,5	-	-	-
	Әлемнің басқа елдері		17,0	-	17,0	-	-	-
	ГЕРМАНИЯ		17,0	-	17,0	-	-	-
8106001000	ПАЙДАЛАНЫЛМАҒАН ВИСМУТ ҚАЛДЫҒЫ. СЫНЫҒЫ, ҮГІНДІСІ;	T	81,4	-	1 339,5	0,1	-	4,0
	ТМД ЕЛДЕРІ		-	-	-	0,1	-	4,0
	РЕСЕЙ		-	-	-	0,1	-	4,0

1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Әлемнің басқа елдері		81,4	-	1 339,5	-	-	-
	БЕЛЬГИЯ		81,4	-	1 339,5	-	-	-
8112993000	БАСҚА НИОБИЙЛЕР,(КОЛУМБИЙЛЕР), РЕНИЙЛЕР	T	3,9	-	661,0	-	-	-
	ТМД ЕЛДЕРІ		0,7	-	146,4	-	-	-
	РЕСЕЙ		0,1	-	21,6	-	-	-
	ӨЗБЕКСТАН		0,0	-	0,5	-	-	-
	УКРАИНА		0,6	-	124,3	-	-	-
	Әлемнің басқа елдері		3,2	-	514,6	-	-	-
	ГЕРМАНИЯ		1,4	-	212,2	-	-	-
	АҚШ		1,8	-	302,4	-	-	-
8908000000	ҚАЙЫҚТАР ЖӘНЕ БАСҚА ДА ЖҮЗЕТІН ҚҰРАЛДАР, СЫНДЫРУҒА АРНАЛҒАН	ШТ	-	-	-	0,5	49,0	3,1
	Әлемнің басқа елдері		-	-	-	0,5	49,0	3,1
	АВСТРИЯ		-	-	-	0,0	6,0	2,3
	БАЭ		-	-	-	0,4	43,0	0,8
3604100000	ФЕЙЕРВЕРКТЕР	ШТ	-	-	-	523,2	4 671 855,0	543,7

1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Әлемнің басқа елдері		-	-	-	523,2	4 671 855,0	543,7
	ҚЫТАЙ		-	-	-	523,2	4 671 855,0	543,7
3604900000	БАСҚА ФЕЙЕРВЕРКТЕР, БЕЛГІ БЕРУШІ РАКЕТЛАР, ЖАҢБЫР РАКЕТЛАРЫ, ТҰМАНҒА ҚАРСЫ ПИРОТЕХНИКАЛЫҚ БҰЙЫМДАР	ШТ	0,0	40,0	0,0	952,4	8 934 413,0	2 330,5
	ТМД ЕЛДЕРІ		0,0	40,0	0,0	150,2	1 794 767,0	1 908,2
	РЕСЕЙ		0,0	40,0	0,0	150,2	1 794 767,0	1 908,2
	Әлемнің басқа елдері		-	-	-	802,2	7 139 646,0	422,3
	ҚЫТАЙ		-	-	-	802,2	7 139 642,0	421,4
	ШВЕЦИЯ		-	-	-	0,0	4,0	1,0
3601000000	БЫТЫРА	Т	8,8	-	173,8	65,5	-	761,3
	ТМД ЕЛДЕРІ		8,8	-	173,8	61,5	-	648,1
	ҚЫРҒЫЗСТАН		3,0	-	75,3	-	-	-
	РЕСЕЙ		-	-	-	61,5	-	648,1
	ӨЗБЕКСТАН		5,8	-	98,5	-	-	-
	Әлемнің басқа елдері		-	-	-	4,0	-	113,2

1	2	3	4	5	6	7	8	9
	БОЛГАРИЯ		-	-	-	4,0	-	113,2
3602000000	БЫТЫРАДАН БАСҚА, ДАЙЫН ЖАРЫЛҒЫН БҰЙЫМДАР ВЕЩЕСТВА	T	48,0	-	111,5	19 582,9	-	36 737,9
	ТМД ЕЛДЕРІ		48,0	-	111,5	19 204,1	-	21 596,8
	ҚЫРҒЫЗСТАН		48,0	-	111,5	-	-	-
	РЕСЕЙ		-	-	-	11 707,1	-	17 105,1
	ӨЗБЕКСТАН		-	-	-	7 497,0	-	4 491,7
	Әлемнің басқа елдері		-	-	-	378,9	-	15 141,1
	ГЕРМАНИЯ		-	-	-	40,9	-	1 775,4
	КАНАДА		-	-	-	13,6	-	632,1
	ҚЫТАЙ		-	-	-	312,5	-	11 201,9
	ҚЫТАЙ		-	-	-	11,8	-	1 531,7
2904100000	КӨМІРТЕКТУЫНДЫЛАРЫ СУЛЬФАТ ТОПТАРЫ БАР, ОЛАРДЫҢ ТҰЗДАРЫ ЖӘНЕ КҮРДЕЛІ ЭТИЛЛ ЭФИРЛАРЫ	T	16,4	-	105,0	108,0	-	255,9

1	2	3	4	5	6	7	8	9
	ТМД ЕЛДЕРІ		12,4	-	86,7	18,1	-	16,5
	РЕСЕЙ		-	-	-	18,1	-	16,5
	ӨЗБЕКСТАН		12,4	-	86,7	-	-	-
	Әлемнің басқа елдері		4,0	-	18,4	89,9	-	239,5
	ҰЛЫБРИТАНИЯ		-	-	-	11,7	-	84,6
	ГЕРМАНИЯ		-	-	-	0,4	-	13,2
	ИРАК		4,0	-	18,4	-	-	-
	ИРАН		-	-	-	21,4	-	9,6
	ИТАЛИЯ		-	-	-	0,4	-	3,5
	АҚШ		-	-	-	56,0	-	127,4
	ФРАНЦИЯ		-	-	-	0,0	-	0,1
	ШВЕЙЦАРИЯ		-	-	-	0,0	-	1,0
2904908500	СУЛЬФИРЛАНҒАН, НИТРАТТАЛҒАН НЕМЕСЕ НИТРОЗИРЛЕНГЕН УГЛЕВОДТАРДЫҢ ТУЫНДЫЛАРЫ, ГАЛОГЕНДЕЛГЕН, ГАЛОГЕНДЕЛМЕГЕН	T	0,0	-	0,2	1,4	-	2,8

14 кестенің жалғасы

1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Әлемнің басқа елдері		0,0	-	0,2	1,4	-	2,8
	БЕЛЬГИЯ		0,0	-	0,2	-	-	-
	ГЕРМАНИЯ		-	-	-	1,4	-	2,8

С ҚОСЫМША

BASEL CONVENTION

**БАЗЕЛЬ КОНВЕНЦИЯСЫ ТАРАПТАРЫНЫҢ
ҰЛТТЫҚ ЕСЕПТІ ЖЕТІЛДІРУ БОЙЫНША
БАСҚАРУШЫ ҚҰЖАТЫ**

**Базель конвенциясын орындау мен іске асыруға
жәрдем ететін механизмдерін басқару Комитеті**

қыркүйек 2009

МАЗМҰНЫ

Алғысөз		114
1.0	Кіріспе	116
2.0	Ақпарат жинаудың ұлттық стратегиясы	119
Элемент 1	Үйлестірушіні тағайындау	119
Элемент 2	Тиісті құзіретті органды тағайындау	120
Элемент 3	Тиімті құзіретті органда Департаментті тағайындау	120
Элемент 4	Техникалық қолдаушы көздерді анықтау	120
Элемент 5	Қардылық көмек көздерін анықтау	121
Элемент 6	Қаржылау үшін ұсыныстар дайындау	121
Элемент 7	туралы анықтаманы тұжырымдау	121
Элемент 8	Қауіпті қалдықтар мен қалдықтарға түгендеу жүргізу	121
Элемент 9	Бақыланатын қалдықтарды анықтау	122
Элемент 10	Қалдықтарды басқарудың бағдарламалық шараларын жасау	122
Элемент 11	Бағдарламалық шараларды орындау бойынша заңдылықты әзірлеу	124
Элемент 12	Қалдықтарды басқару стратегиясын жасау	124
Элемент 13	Қауіпті қалдықтарды шығарушылар мен пайдаланушыларды анықтау	125
Элемент 14	Ақпаратталудың жоғарылығын кепілдендіру	125
Элемент 15	Лицензиялау үрдісін жасау	125
Элемент 16	Қауіпті қалдықтардың қозғалысын бақылап отыру үрдісін жасау	125
Элемент 17	Кедендік бақылау қою	126
Элемент 18	Деректер жинау үрдісін жасау	126
Элемент 19	Лицензияланған ұйымдардың деректер жинау үрдісін бекіту	127
Элемент 20	Қауіпті қалдықтардың ұлттық ақпаратталу жүйесін жасау	128
3.0	ҮЙЛЕСТІРУ ТЕТІКТЕРІ	128
Элемент 1	Мүдделі жақтардың тізімін жасау	129
Элемент 2	Ұлттық Үйлестіруші /Басқарушы Комитетті жасау	129
Элемент 3	Техникалық жұмыс тобын жасау	130
Элемент 4	Тиісті мекемелермен ынтымықтастық меморандумын жасау	131
Элемент 5	Ақпаратпен алмасу үрдісін жасау	131
4.0	ҚОРЫТЫНДЫ	131
АНЫҚТАМАЛЫҚ ҚҰЖАТТАР		131
1 ҚОСЫМША – Терминдер глоссарийі (Сөздік)		132
2 ҚОСЫМША: Есептелінетін қалдықтар түрі		134

3 АҚОСЫМША: Қалдықтарды шығару мен сақтау үшін қажетті ақпараттар	135
3В ҚОСЫМША: Қауіпті қалдықтарды алдын ала өңдеу және өңдеуді лицензиялауға қажетті ақпарат	136
3Г ҚОСЫМША: Қауіпті қалдықтарды мүлдем көму (жою) операциясын лицензиялау үшін қажетті ақпарат	137
3Д ҚОСЫМША: Қауіпті қалдықтарды экспорттау үшін қажетті ақпарат	137
4 ҚОСЫМША: Қалдықтарды Ақпараттау Жүйесіне енгізетін ақпарат	138
5 ҚОСЫМША: Қауіпті қалдықтарды шығару/сақтау/тасымалдау/өңдеу/жою (көму) бойынша алты айлық есеп	139
Қосымша D	140

Алғысөз

Қауіпті қалдықтарды трансшекаралық тасымалдауды бақылау туралы Базель конвенциясы қауіпті қалдықтар бойынша маңызды халықаралық құжаттардың бірі болып табылады. Оның мақсаты қауіпті қалдықтар сферасындағы халықаралық сауданы реттеу, олардың шығарылуын мүмкіндігінше азайту және трансшекаралық тасымалдануы мен олардың экологиялық қауіпсіз жойылуын реттеу болып саналады.

1989 жылы қабылданған базель Конвенциясы 1992 жылдың мамырында күшіне енді. Базель конвенциясының орындалу мониторингін жүргізуге мүмкіндігі болуы және Тараптар Конференциясын осы сұрақтар бойынша үнемі баяндама беруге, Базель конвенциясының 15 бабының 3 тармағында көрсетілгендей бірін-бірі ақпараттап тұруы үшін Конвенция Тараптар үшін механизмді бекітті. Осығын байланысты Тараптардың әр күнтізбелік жылдың соңында, 13(3)а –дан 13(3)(i) қоса алғавнға дейінгі көрсетілген деректерді кіргізіп, есеп ұсынулары көзделген. 13 және 16 баптарда көрсетілгендей Базель конвенциясының Үйлестірушісі ақпарат алып, оны ұсынуға жауапты.

Базель конвенциясы міндеттерін орындауда Ұлттық есеп беру Конвенция Тараптарының Конференциясы конвенцияға сәйкес болу және орындау механизмін басқару Комитетіне (әрі қарай- Комитет) ұлттық есепті жетілдіру мақсатында ұлттық есептің проблемалары жөнінде өз түсінігін толық даярлауға өз құзіретін дерді (VIII / 32 Қаулы). Өз мандатын орындауда, Комитет Базель конвенциясы Тараптарының Ұлттық есеп беруін жетілдіру бойынша анықтамалық басшылық әзірлеуді шешті. Бұл құжат Комитеттің жетінші сессиясында бекітілді. (2009 жылдың 25-26 маусымы).

Бұл басқару құжаты алдымен, ұлттық базель Хатшылығына жыл сайын ұсынылатын ұлттық баяндама даярлау үшін ақпарат жинайтын техникалық лауазымды тұлғалар үшін практикалық басшылық жасауға арналған. Бұл құжат Базель конвенциясын орындау бойынша басшылық сияқты құжаттарды толықтырады деп көзделіп отыр, құжаттар туралы және құжаттардың тиісті нұсқауларынан, бақылау жүйесінің басшылығынан, ұлттық заңдылық жобасы (моделі), заң шығарушының тексеру тізімінен, Базель конвенциясының ұлттық кадастр басшылығы және «Ақпарат беру» бойынша Басшылық Анкетасын өту туралы хабарлау бланктерінің нұсқалары қайта қаралған. Осы құжаттардың бәрімен Конвенция web- сайтында (<http://www.basel.int>) танысуға болады.

Осы құжаттағының ешбірі конвенцияның мәтініне, Тараптар конференциясының қабылдаған тиісті шешімдеріне қайшы қабылданбауы керек. Комитет Тараптардың кез-

келген ұсыныстарының мазмұны туралы, сондай-ақ, басқарушы құжатты пайдаланулары жөніндегі ескертулерін назарға алады. Тараптардың ескертулерін мына мекен-жайға жіберулері көзделген: sbc@uner.ch

Бұл құжат Швеция, Ұлыбритания біріккен корольдігі және Солтүстік Ирландияның қаржылай қолдауымен жасалды. Оның аударылуын Базель конвенциясы аумақтық және Үйлестіруші орталықтары – қытайдағы (қытайша), Египетте (арабша), Ресейде (орысша), Сенегалда (французша), Уругвайда (испанша) аударды.

1.0 КІРІСПЕ

Басқарушы құжаттың мақсаты – ұлттық есепті беру практикасын жақсартуды қажет ететін елдерге байланысты қамтамасыз ету. Құжат жылсайынғы ұлттық мақсаттардан басқа, ұлттық бақылауды дайындауды оптимизациялауға қажетті, үкіметтік және жеке меншіктегі ұйымдар немесе ассоциациялар арасында ақпарат бар деректер жинау әдістемесімен, техникалық және адамдар ресурсымен алмасу механизмін үйлестіру мақсатына да бағытталған.

Басшылық құжат Базель Конвенциясының 13 бабы 3 тармағында айтылған конференцияның тараптары Хатшылық арқылы 15 баппен бекітілген, Ұлттық заңдармен ережелерге сәйкес күнтізбелік жылдың аяғына дейін өткен жылдың есебін келесі ақпараттарды ашатын есепті ұсынуы керек делінген:

а) 5 бапқа сәйкес олармен тағайындалған құзіретті органдар мен үйлестіруші орталықтардың тізімі,

б) қауіпті қалдықтарды трансшекаралық тасымалдауға қатысуы туралы ақпарат, мыналарды енгізе отырып:

1) хабарлауға алынған жауапта көрсетілгендей, экспортталатын қауіпті қалдықтардың және өзге қалдықтардың мөлшері, категориялары, сипаттамалары, алатын орыны, жоюдың көзделген әдісі және транзиттаушы ел;

2) импортталатын және өзге қалдықтардың сипаттамалары, категориялары, шығу тегі мен жою әдістері;

3) жоюдың жоспарланғандай орындалмағандары;

4) трансшекаралық тасымалдауды ескере отырып, қауіпті және басқа қалдықтардың мөлшерін азайту жөнінде қабылдаған шаралар:

в) Осы Конвенцияны орындау үшін қабылданған шаралар туралы ақпарат;

г) Қауіпті және басқа қалдықтарды шығару, тасымалдау және жоюға (қайта ұқсату) байланысты адам денсаулығы мен қоршаған ортаға тигізген әсерлердің қол жеткізген білікті сипаттамалық деректері туралы ақпарат.

д) Конвенцияның 11 бабына сәйкес қол жеткізілген екіжақты, көпжақты аумақтық келісімдер туралы ақпарат.

е) Қауіпті және басқа қалдықтарды тасымалдау үрдісінде болған апаттар (катастрофалар) туралы және олармен күрес жүргізу туралы шаралар.

ж) Ұлттық юрисдикциядағы аумақ көлемінде қолданыстағы бар көмінділер туралы ақпарат.

з) Қауіпті және басқа қалдықтарды шығаруды азайту техникасын және (немесе) жоюды шығаруды алып тастау шаралары туралы ақпарат.

и) Тараптардың Конвенцияға сәйкес ескеруі қажет басқа да сұрақтар туралы.

Дегенмен, Конвенцияның 13 бабы 3 тармағына сәйкес Хатшылыққа қауіпті қалдықтар туралы ақпарат ұсынуда бірқатар елдер қиындыққа келіп тіреледі. Төменде кейбір қалдықтар көрсетілген:

а) Базель Конвенциясының қиындықтары

Есеп беруге қойылатын талаптардың бірқатар елдер қиын екенін айтады, бұлайша айту өңдеу, жинау, беруге деректерді түгендеу жүргізуге көмек көрсету кезінде басшылық етуге «қолдардың» жетпейтінінен туындауынан.

б) Қауіпті қалдықтармен күресу стратегиясының жоқтығы

Кейбір Тараптар елдер қауіпті қалдықтармен күресуге бағытталған ел ішлік стратегиядан қашқақтайды. Бұл ұлттық үйлестіруші мен құзіретті біліктілікке қатысты институциялауды механизмдердің, сондай-ақ институциялауды өсудің құқықтық жақдайлары жоқтылығынан. Қауіпті қалдықтармен айналысуда ұлттық деңгейде стратегияның жоқтығы қысқа мерзімді және ұзақ мерзімді мақсаттардың болмауына әкеледі.

в) Рөлдерді бөлуде үйлестірушіліктің жоқтығы.

Бір ел шеңберінде үкіметтік ведомствалар арасында, сондай-ақ үкіметтің орталық билігі мен аумақтардағы аудан немесе жергілікті деңгей арасында күрестердің болу және үйлестірудің болмауы. Үйлестіру механизмінің жоқтығы көбіне мемлекеттік органдарбірін-бірі қайталауларына әкеледі. Бұл Конвенцияны орындау үшін ортақ құзіретті органдардың немесе бірнеше мекемелер құрылған елдерде байқалады. Кейбір жағдайларда құзіретті органдар мен үйлестірушінің рөлдері анықталмаған. Сондықтан рөлдері қайталанып немесе іс-әрекеттердің көбіне ұқсасталып кетуіне әкеледі. Осыдан басқа, қауіпті қалдықтар туралы ақпарат жинау, сондай-ақ тиісті бөлімдер арасында ақпаратпен алмасу құрылмаған.

г) Түгендеу кезінде ресурстар мен білімнің жетіспеуі

Ақпараттарды жинау және жинау механизмдерінің жоқтығы негізінен ұлттық бағдарламаларды тиянақты даярлауға қажет деректерді жинау әдісіне үйрету мен техникалық және адам ресурстарының жоқтығына байланысты.

Тараптарды алған міндеттерін орындау барысында заңсыз айналысымды болдырмауда төтенше жағдайларға қарсы әрекет ету және ұлттық есепті құруы үшін

қаржыландыруға және заңсыз айналымның мониторингін жасауға және кадастрлар мен деректер бағасын жасау үшін ақпараттық технологияларға қол жеткізе алмау мүмкіндіктерін шектеп отыр.

Тараптарға қауіпті қалдықтарды импорт/экспорттау үшін қарау және құқық қолдану жұмысына, сол сияқты қауіпті қалдықтарды заңсыз тасымалдау мониторингіне көмек көрсетіліп отырылады.

Конвенцияны орындау жауапкершілігі билікке жүктелінген, бірақ олар аумақтық немесе ел ішіндегі техникалық білім көзжері туралы білмейді де. Үйлестіру дайындығының жоқ екендігі және осымен байланысты көптеген басқалардың сот жүйесі мен кеден қызметкерлерінің қалдықтардың салмағы мен түрі бойынша көпшілікпен қабылданған құжаттардың хабарлау формаларының келісім ала алмаған кездерінде көрінеді.

д) Есеп беру үшін қалдықтар түрі

Кейбір кездерде Базель конвенциясының бақылайтын қалық түрлері бойынша білімнің жеткіліксіздігі байқалады. Сондықтан рөлдердің қайталанып, іс-әрекеттердің көбіне ұсақталып кетуіне әкеледі. Осыдан басқа қауіпті қалдықтар туралы ақпарат жинау, сондай-ақ, тиісті бөлімдер арасында ақпаратпен алмасу құрылмаған.

Бұл негізінен қауіпті қалдықтардың ұлттық анықтамасының болмағандығынан туындайды.

е) Экспорт саясаты

Қауіпті қалдықтардың негізінен Тараптардың бір елден екінші елге экспортын бақылаудан гөрі импорттау мәселесіне көбірек күш салады.

Қауіпті қалдықтарды жинақтау мен импорттау арасында тепе –тең қараудың, және қауіпті қалдықтарды экспорттау мен импорттау саясаты мен практикасының жоқтығы трансшекаралық тасымалдау мақсатына кедергі жасауы мүмкін.

ж) Бүкіләлемдік кеден ұйымының кодтарымен келісу.

Қалдықтардың мониторингіне қатысатын кеденнің лауазымды тұлғалары арасында үйлесімдіктің мүлдем жоқтығы немесе оның навшар екті белгілі.

Кеден билігі қауіпті қалдықтарды трансшекаралық тасымалдауды бақылаудан гөрі, үкіметке түсімдерді жинаумен көбірек айналысады.

2.0 Ақпарат жинаудың ұлттық стратегиясы

Базель конвенциясы бойынша ұлттық есеп дайындау үшін ақпарат жинау механизмін құрғанда келесі элементтерді енгізу ұсынылады:

1 элемент. Үйлестірушіні тағайындау.

Базель конвенциясының 13 және 16 бабына сәйкес (2.7 бап) көрсетілгендей Тараптардың ақпаратты жинау және алуда жауапты ретінде, үйлестірушіні - жеке ұйым деп, анықтайды.

Үйлестіруші қоршаған ортаны қорғау немесе сауда және өнеркәсіп министрліктері сияқты, саясатты әзірлейтін мекеме болуы керек.

Үйлестіруші негізінен үйлестірушілік рөлін ойнауы керек:

- Көмектесе отырып, қауіпті қалдықтарды басқару саясатына ықпал ету;

- Қауіпті қалдықтармен айналысуға тартылған немесе жұмысы сонымен байланысты сектор шеңберінде үйлестірушіге ықпал жасауға;

- Қауіпті қалдықтарды басқаруға мүдделі жақтардың кең ауқымын тарта отырып, жұмылдыру, ақпараттау.

Қауіпті қалдықтарға қатысты саясат төңірегіндегі стратегия:
-Үйлестірушіні тағайындау
- күзіретті органды тағайындау
- қалдықтарға қатысты саясатты даялау.

Конвенция Тарабы тек бір ғана Үйлестірушіні тағайындай алады.

2 элемент. Тиісті күзіретті органды тағайындау

Базель конвенциясы күзіретті орган «тараптың қауіпті немесе басқа қалдықтардың трансшекаралық орын ауыстыруы туралы хабарлау және осындай хабарлауға жауап бере алатын, кез келген ақпарат ала алатын, мемлекеттік орган деп, анықтайды» (2.6 бап).

Күзіретті орган – қоршаған ортаны қорғау және оның ластануын бақылауға жауапты мекеме немесе орган бола алады. Күзіретті органға қалдықтарды өндірі, сақтау, тасымалдау, өткізу және трансшекаралық орын ауыстыруын бақылау жауапкершілігі жүктеледі.

Кейбір жағдайларда бірнеше құзіретті орган тағайындалуы мүмкін, жауапкершілік аймағы мен жұмыс сыйпатына байланысты. Бірақ, қандай да бір мемлекеттік транзит бойынша ақпарат беретін бір ғана құзіретті орган тағайындалады.

3 элемент. Тиісті Құзіретті органда Департаментті тағайындау.

Есептілікті және үзіліссіз жұмысты қамтамасыз ету үшін, тиісті білікті мамандары бар Департаментті/ сектор немесе бөлімдерді тағайындау керек.

4 элемент. Теникалық көмек көздерін анықтау

Техникалық көмек көрсету және технологияларды беруге байланыс жасау үшін, елдің ішіндегі және одан тысқары жердегі мекемелерді алғашқы кезеңде анықтап олардың тізілімін жүргізу қажет. Базель конвенциясының аумақтық орталығы енгізе алатын бұл мекемелер - мемлекеттік мекемелер, университеттер, зерттеу және өндіріс орталықтары мамандар дайындауда, техникалық, ғылыми «ноу-хау», сондай-ақ консультация және тәжірибе алмасу үшін төмендегідей салаларда маңызды:

- осы Конвенцияның хабарландыру жүйесіне шығу;
- қауіпті қалдықтарды басқарудың техникалық басшылығын әзірлеу;
- техникалық жұмыс тобының консультация қызмет көрсетуі;
- қауіпті және басқа қалдықтарды басқару;
- қауіпті және басқа қалдықтарға қатысты аз қалдықты немесе қалдықсыз сияқты экологиялық қауіпсіз технологиялар;
- қалдықтарды жою мүмкіндігін бағалау және олардың орны;
- қауіпті және басқа қалдықтардың мониторингі;
- төтенше жағдайларға көңіл аудару;
- заңсыз тасымалдау жағдайларын ашуға көмектесу.

5 элемент. Қаржылық көмек қорын анықтау

Қауіпті қалдықтарды бақылау мен таншекаралық тасымалдауды басқару стратегиясын әзірлеуге байланысты жұмыстың негізгі бөлігі оқу, ғылыми зерттеулер, заңдылықты даярлау және олардың сәйкес орындалуын бақылау және тексеріс жүргізу үшін қаржыландыруды талап етеді. Сондықтан оның әлеуетті қаржыландырушы көзі ел ішінде және одан сыртта сәйкестендірілуі тиіс.

6 элемент. Қаржыландыру туралы ұсыныс дайындау

Белгіленген мекемелердің қаржы фондтарына көмек көрсету үшін Ұсыныстар әртүрлі мекемелерге берілетін болып әзірленуі маңызды. Техникалық көмек бере алатын мекемелерді анықтау осы ұсыныстарды даярлауда көмек бере алады.

7 элемент. Қауіпті және басқа қалдықтардың ұлттық анықтамасын беру

Базель конвенциясын орындауда тараптардың қабылдаған ұлттық заңнамасы (элемент 11). қауіпті және басқа қалдықтардың ұлттық анықтамасын Базель Конвенциясының анықтамасына ұқсас болуы керек. Бұл Ұлттық анықтама Базель конвенциясы ұсынған шеңберден де шыға алады.

8 элемент. Қауіпті және басқа қалдықтарды түгендеу жүргізу.

Қауіпті қалдықтардың тізімі қалдықтардың шығаратын көздері, олардың көмілген орны және олармен айналысатындарды қамтуы керек.

Түгендеу жүргізу Базель конвенциясының Басшылық құжаты «Базель конвенциясына сәйкес ұлттық түгендей жүргізуге арналған Әдістемелік Басшылығына» сай жүргізілуі керек.

Басшылық елдегі қалдықтарды басқару, басқару үшін сандары мен шығындары дене/немесе қалдықтардың өндірісте шығарылуын азайту статустарын анықтайды. Бұл тізілім үнемі жаңартылып отырылуы қажет. Бұл элемент заңдылық пен қалдық жөніндегі кез келген саясаттың дамуын көздейді.

9 элемент. Бақыланатын қалдықтарды анықтау

Қалдықтардың шығарылуы, өңделуі және жойылуын бақылауды қамтамасыз ету үшін қалдықтардың барлық категорияларын және олардың сыйпаттамасын айқындау. Бұл үшін жергілікті және халықаралық ынтымақтастағы серіктестіктіктердің техникалық көмегі қажет болады. Техникалық көмек алу үрдісі халықаралық ынтымақтастық үшін жауапты мемлекеттік департаменттермен жергілікті жағдайларға сәйкес жүргізілуі керек.

Бақыланатын қалдықтар тізіміне Конвенцияның 1(1) бабыны енгізілмеген, Конвенцияның I, VIII және IX қосымшаларында көрсетілген, 1(1) b бабына сәйкес трансшекаралық тасымалдануда бақылауға алынатын немесе трансшекаралық тасымалдану кезінде аса назар аударылатын кез келген қалдықтар енгізілуі мүмкін.

10 элемент. Қалдықтарды басқару жөніндегі бағдарламалық іс-шараларды әзірлеу

Бұл Үкіметтің қалдықтарды басқарудың қолайлы көрсеткіштерін ұстанатындығы туралы өтінішін нақтылайтын қалдықтар жөніндегі бағдарламалық құжат болып табылады. Бұл бағдарлама қауіпті қалдықтар жөніндегі заңнама мен стратегияны әзірлеу үшін негіз болып табылуы және қалдықтарды басқару мәселелерімен айналысатын әртүрлі секторлар үшін күш біріктіруді қамтамасыз етуі қажет. Бұл саясат барлық елге/өңірге (облысқа) арналған жалпы бағдарламаның бөлігі немесе қалдықтар туралы жеке бағдарлама болуы мүмкін.

Көптеген елдерде жергілікті билік жеке заңнамаға сәйкес тұрмыстық қалдықтардың өңделуі үшін жауапты болып табылады. Жергілікті биліктің қауіпті қалдықтарды өңдеу бойынша мүмкіндіктері шектеулі болуына байланысты, кейбір бағдарламалар, стратегиялар мен заңнамалар, билікті ұлттық деңгейде жауапты етіп, барлық мүдделі тараптармен бірлесе отырып елдегі қауіпті қалдықтарды экологиялық қауіпсіз басқаруға кепілдік беру үшін тек қауіпті қалдықтарды өңдеуге арналып қана әзірленуі мүмкін. Бұл бағдарламалар елдегі ахуалға байланысты жергілікті билік деңгейінде қалдықтарды басқару жөніндегі өзге бағдарламалармен байланысты болуы мүмкін.

11 элемент. Бағдарламалық іс-шараларды орындау жөніндегі заңнама әзірлеу

Аталған қалдықтар жөніндегі бағдарлама (оған қауіпті қалдықтар да енгізілген) қауіпті қалдықтарды бақылау жөніндегі заңнама әзірлеу жолымен тиімді жүзеге асырылса. Бұл заңнамалық кесім Базель Конвенциясының талаптарын қанағаттандыру немесе одан асыру керек (бұл тақырып бойынша, Ұлттық заңнама үлгісін және Заң шығарушыға арналған тізбені қара).

Заңнама мыналарды қамтамасыз етуі керек:

а) реттеуші органға сәйкес келетін, құқықтық нормалардың сақталуына кепілдік беру үшін көрсеткіштер жинау мен тараптардың, жүктердің немесе кез келген көлік құралдардың тұрақты және кездейсоқ инспекцияларын жүргізу үшін құзыретті үйлестіруші және өкілетті органды (органдарды) тағайындау;

б) қауіпті қалдықтарды алу, сақтау, тасымалдау, алдын ала өңдеу жою, шет импорттау және экспорттауды тіркеу және/немесе рұхсат беру.

- в) қауіпті қалдықтар үшін ұлттық ақпараттық жүйе әзірлеу;
- г) кез келген апаттық шығарулар немесе төгулер орын алған жағдайда лицензиялы органдар құзыретті органға есеп беруін талап ету;
- д) рұхсат беру рәсімдері;
- е) қауіпті қалдықтарды импорттау, экспорттау немесе транзиттік тасымалдауға шектеу;
- ж) Конвенцияның 4А және 4В қосымшаларына сәйкес қауіпті қалдықтарды жоюдың қолайлы, экологиялық қауіпсіз әдістері;
- з) қауіпті қалдықтардың ішкі көшірулерін бақылау рәсімдері;
- и) қауіпті қалдықтарды және өзге де қалдықтарды бақылау үшін мәлімдеу және көшіру туралы құжаттар нысандары.

Қалдықтардың заңсыз айналысын анықтау

- Шекарлық бақылау орнату
- Кедендік немесе сауда және өнеркәсіп департаментімен өзара түсіністік туралы Меморандум жасау.
- Импорт пен и экспорт статистикасына

12 элемент. Қалдықтарды басқару жөніндегі стратегияны әзірлеу

Қалдықтарды басқару жөніндегі Ұлттық стратегия қалдықтарды нашар басқару салдарынан туындайтын қиындықтарды шешудің кешенді жолдарын ұсынады. Қалдықтарды қайта қолданудың әртүрлі проблемаларын қарастыруды ең алдымен кепілдендіру үшін Стратегияны көптеген мүдделі тараптармен бірлесіп әзірлеу қажет. Ұлттық Басқару Комитеті (3.0 тарауда көрсетілгендей) стратегия әзірлеуді бақылау мен үйлестіру үшін пайдалы болуы мүмкін.

Стратегияны әзірлеу заңнама, нақты қалдықтар ағысына арналған техникалық басқару қағидаларын, қаржыландыру бойынша жазбаша ұсыныстар, заңсыз айналысын анықтау және т.б. мәселелерді қарастыруға арналған техникалық жұмыс тобын құру жолымен жүргізілуі мүмкін.

Қалдықтарды басқару жөніндегі стратегия әртүрлі мүдделі тараптардың мекемелері үшін қалдықтарды ұтымды экологиялық басқару үшін қажетті бірнеше іс-қимылдар жоспарларын дәйекті сипаттайтын болады. Осы іс-қимылдар жоспарының бірі үдерісті бақылайды және озық практика мен үйренген тәжірибе жайлы нақты ақпарат таратады.

Бұған Дүниежүзілік кедендік ұйымның Жалпы ақпараттық жүйесінің кодтарын қолданумен қатар, қалдықтар туралы заманауи ақпараттық жүйе құру жолымен қол жеткізуге болады.

13 элемент. Қауіпті қалдықтарды өндірушілер мен тұтынушыларды анықтау

Қауіпті қалдықтарды өндірушілердің және оны алу, сақтау, тасымалдау, алдын ала өңдеу жою, шет импорттау және экспорттауға рұхсат берумен айналысатындардың тізбесін жасау. Қауіпті қалдықтар өндіру, тасымалдау, алдын ала өңдеу және қайта өңдеу, сонымен қатар қауіпті қалдықтарды көму операциялары құзыретті органдардың рұхсатымен жүргізілуі керек.

Методы жазбаларды жинау және сақтау

- Лицензиялы өндірішшілер мен қауіпті қалдықтарды өңдеушілердің есептері
- Тасымалдау және

14 элемент. Ақпараттандырылуды арттыруға кепілдік беру

Қауіпті қалдықтарды басқару және кәсіпорындарды лицензиялауға дайындау бойынша мәртебені арттыру мақсатында, ақпараттандырылу деңгейін көтеруге бағытталған шаралар жүргізу маңызды.

Қоғамды ақпараттандыру мен ағартуды арттыру үшін бағасы төменнен орташаға дейін, бірақ ұтымды құралдар әзірлеп қолдану керек; кейбір қолданылатын құралдарға мыналар жатады:

- газет мақалаларынан, радиобағдарламалардан, баспасөз релиздерінен тұратын халықтық ағарту қызметі
- мектептерге, клубтарға, мүдделі топтарға, үкіметтік емес ұйымдар менн қоғамдық іс-шараларға шақырылған дәрісшілер
- көрші комитеттер
- сот жүйесінің қызметін дайындау бағдарламасымен бірге сот жүйесінің ролін қолдау
- ақпараттық хат, ақпараттық бюллетень, листовкалар, плакаттар, анықтамалық құжаттар сияқты ақпараттық құжаттар
- баспасөз конференциясы, білім беру шаралары, қоғамдық ақпараттандыру жиындары сияқты іс-шараларды қолдану

- экологиялық сауықтыру жөніндегі қанатқақты жобалар, әйелдердің/жастардың эксперименталдық топтары сияқты қоғамды тарту жобалары
- дыбыстық және көрнекі құралдар.

15 элемент. Лицензиялау рәсімдерін құру

Қауіпті қалдықтарды өндіру, тасымалдау, алдын ала дайындау мен өңдеу, жою, импорттау және экспорттау үшін рәсімдер дайындау. Осындай рәсімдердің мысалдары 3А-3Е қосымшаларында берілген.

16 элемент. Қауіпті қалдықтарды көшіруді бақылау рәсімдерін жасау

Мәлімдеу формалары мен көшіру формаларын қолдана отырып қауіпті қалдықтарды жергілікті және шекаралас көшіру маршруттарын дайындау рәсімін ұсыну және жүргізу. Көшіру туралы құжаттар Мәлімдеу формасындағы салмақ және қалдық түрлері бойынша кезеңдеп салыстырылып отырылуына кепілдік беру.

17 элемент. Шекаралық бақылау орнату

Кедендік басқармамен өзара түсіністік туралы Меморандумның көмегімен қауіпті қалдықтардың трансшекара арқылы көшірілуіне мониторинг жасау үшін шекаралық бақылау орнату. ӨТМ мыналар енгізілуі керек:

1. Кеден қызметкерлерін оқытуға арналған техникалық көмек қалдықтардың табиғаты мен заңсыз көшірілу жағдайларын анықтайды.
2. Зертхананың әлеуетін арттыру,
3. Келісілген Дүниежүзілік кедендік ұйым жүйесін қолдану.

18 элемент. Көрсеткіштер жинау әдістемесін әзірлеу

Ұлттық есеп жүргізу үшін көрсеткіштер жинау ұлттық заңнамаға негізделуі қажет және мыналардан құралуы қажет:

- қауіпті қалдықтарды өндірушілер мен өңдеушілер үшін оларды рұхсатқа қарастырылған шарттар арқылы мәжбүрлей отырып, қалдықтардың түрлерін, сипаттамалары мен санын, соынмен қатар, оларды өңдеу мен жою әдістерін жазып отыруды дамыту мен қолдау.
- қауіпті қалдықтардың маршруттарын анықтауға арналған декларация;
- қалдықтар туралы ақпараттық жүйе (ҚАЖ);

- сауда, өндіріс, кеден және акциздік төлем жинау бойынша жауапты департамент ішілік импорт пен экспорт бойынша статистикалық материалдарға шолу;

- заңсыз көшіру, қалдықтарды ластау және қайта қолдануға арналған қалдықтарды анықтауға арналған рәсімдерді дайындау. Мұны қашықтықтан физикалық инспекция жүргізбей-ақ, болжаулы заңсыз айналысты белгілеу жолымен жүргізуге болады. Заңсыз көшірілудің болжаулы жағдайы кейін физикалық инспекция жүргізу арқылы тергеу жүргізіле отырып орын алуы мүмкін. Келесі сценари заңсыз айналыс жөнінде ақпарат беруі мүмкін:

- қалдықтардың импорты мен экспорты бойынша статистикалық көрсеткіштер мониторингі (қауіпті болуы міндетте емес). Осы түрдің көрсеткіштері кәдімгі сауда талдауын беруге тиіс. Қандайда болмасын кәдімгі сауда қалыптасқан жағдайдан аномалиялар мен ауытқулар алдағы тексеріс жасау аудандарын меңзеуі мүмкін. Бұл көрсеткіштердің әлеуетті көздері сауда, өнеркәсіп, сонымен қатар кедендік және акциздік төлемдер жинаумен айналысатын ведомстволар болуы мүмкін.

- заңсыз жеткізуді растауға негізделген заңсыз қызмет көрсету салаларын әзірлеу. Заңсыз жеткізулерді растау туралы қолдар жинау құзыретті органдарға қалдықтардың заңсыз айналысы жүретін жолдарды түсінуге мүмкіндік береді, сондықтан одан әрі тергеу ресурстары тиімді бағытталуына мүмкіндік туады.

- Құзыретті органдар сарапшыларға, тасымалдаушыларға және ретсіз немес проблемалы жеткізу жағдайлары бар қалдықтарды жоюмен айналысатын тұлғаларға мониторингтің ағымдағы бағдарламасын жүргізу жолымен заңсыз/проблемалы жеткізулерге қатысты көрсеткіштер жинауы.

19 элемент. Лицензиялы ұйымдардың көрсеткіштер жинау рәсімдерін бекіту

Құзыретті органға белгілі уақыт сайын беріліп отыратын белгі бір уақыт аралығында жиналатын, көшірілетін, өңделетін шет елге шығарылып сатылатын немесе жойылатын туралы ақпарат беріп отыруға лицензиялы ұйымдарды тарту рәсімдерін белгілеңіздер. Жазу кезінде Құзыретті органға алдын ала белгіленген уақыт аралығында: ай сайын, тоқсан сайын, жыл сайын немесе жылына екі рет тапсырылу қажет (қараңыз. Үлгі 5-қосымша).

20 элемент. Қауіпті қалдықтардың ұлттық ақпараттық жүйесін әзірлеу

Создание регистра опасных отходов, разработка информационной системы по отходам (ИСО), которая согласуется с данными об уведомлении Базель Конвенциясын мәлімдеу туралы көрсеткіштермен келісілетін қауіпті қалдықтардың тізбесін жасау,

қалдықтар бойынша ақпараттық жүйе әзірлеу (ҚАЖ), ол көрсеткіштер базасын нысанына айналуы мүмкін. ҚАЖ әзірлеу бақылау және тексеріс сапасы, көрсеткіштер мен таралу кезеңдерін өңдеу көрсеткіштерін жинау жолымен жасалады. ҚАЖ көрсеткіштер базасы 4-қосымшада көрсетілген мәліметтерден құралуы мүмкін.

21 элемент. Ақпарат беру рәсімін әзірлеу

Басшылық: «Ақпарат тапсыру» сауалнамасы ретінде танымал ақпарат беру рәсімін белгілейтін сауалнама басшылыққа алынады.

3.0 ҮЙЛЕСТІРУ ТЕТІКТЕРІ

Әртүрлі мекемелер, мысалы Ұлттық үйлестірушілер (үйлестіру орталықтары) мен құзыретті органдар, азаматтық қоғам ұйымдары мен жеке меншік секторы Базель Конвенциясының талаптарына сәйкес ұлттық есеп жүргізуді жетілдіру бойынша үйлестіруші маңызға ие бола алады. Қателіктерге жол бермеу үшін Үйлестіру биліктің күшін бытыраңқыландыру және/немесе оның міндеттерін қайталау жағдайларын сынға алуы керек.

Ұлттық деңгейде есеп беру мен үйлеструді қамтамасыз ету мақсатында төменгі байланыстар негізінде мыналар жүзеге асырылады:

- Конвенцияны Ұлттық Үйлестірушімен байланысты салалық (ведомствоаралық және мекемеаралық) үйлестіру;
- өзге де ұлттық әріптестерді насихаттау, мысалы азаматтық қоғам ұйымдарын, академиялық/ғылыми институттар мен жеке меншік секторы;
- халықаралық әріптестіктің өзге де тиісті мекемелерімен байланыс.

Үйлестіру тетіктерінің модельдері саяси және институттық аясына қарай елден елге ауысып тұруы мүмкін, бірақ төмендегі мәселелер пайдалы болуы мүмкін:

Үйлестірудің

1 элемент. Мүдделі тараптардың тізімін белгілеу және құру жоқтығы мен ролдерді

Үйлестіру тетіктерін құру кезінде барлық мүдделі тараптарды анықтаңыз, мысалы, азаматтық қоғам ұйымдары, академиялық/ғылыми институттар және жеке меншік секторы.

фрагментациялау
• Барлық мүдделі тараптарды айқындау

2 элемент. Ұлттық Үйлестіру/Басқару комитетін құру

Ұлттық Үйлестіру/Басқару Комитеті Үкіметтен (салалық министрліктер мен агенттіктер) азаматтық қоғам, жеке меншік секторы, халықаралық, ынтымақтастық мекемелерінен құралуы мүмкін.

• Ұлттық Үйлестіру/Басқару Комитетін құру
• Техникалық жұмыс топтарын құру

Осы тәсілмен үйлестіру құзыретті органдар мен үйлестірушілердің міндеттері мен функциялары проблемалы, сонымен қатар құзыретті орган біреуден көп болса және кереғар пікірле болған жағдайда пайдалы болып табылады. Сонымен қатар бұл тетік салалық мамандарды тарту мен сабақтастық үшін қолайлы.

Комитеттің міндеттеріне мыналар жатады:

- Конвенцияның орындалуын қадағалауды іске асыру,

- техникалық жұмыс топтарын үйлестіру,
- үйлестіруші мен құзыретті органның ролін белгілеу,
- белгіленген талаптардың орындалуын бақылау,
- штат кестесі және оқыту,
- қаржыландыруды ұйымдастыру,
- қалдықтардың ақпараттық жүйесін әзірлеу,
- биліктің әрекеттерін бытырату мен қайталауға байланысты орын алған

қатығыстарды шешу.

Жетістікке қол жеткізу үшін жұмысты былай ұйымдастыру жан жақты мәліметтендірілген, қайратты тұлғалы жетілдірілген басшылықты, ұлттық мүдделі тараптардың, соның ішінде жеке меншік секторы мен азаматтық қоғамдар кеңінен қатысуын, қауіпті қалдықтарды бақылау туралы ұлттық заңнамаға, Базель Конвенциясының саясаты мен рәсімдеріне қатысты қазіргі уақытқа дейін жақсы мәлімделген және ақпараттандырылған Комитет мүшелерінің ролдері анық белгіленуін қажет етеді.

3 элемент Техникалық жұмыс топтарын құру

Ұлттық Үйлестіру/Басқару Комитетінің басшылығымен заңсыз айналыс, инспекция және мониторинг, заңнама, оқыту және т.б. қауіпті қалдықтар ағысына немесе проблемаларына арналған бірнеше техникалық жұмыс топтары құрылуы мүмкін. Тәжірибе мен кәсіби біліктілікті толықтыру үшін әр топ әртүрлі институттар мен салалардың өкілдерінен құралады.

4 элемент. Тиісті мекемелермен өзара түсіністік туралы меморандум жасау

Құзыретті орган және/немесе Үйлестіруші бір тараптан және академиялық институт, сауда және өнеркәсіп, кеден департаменттері акцидік марка басқармасы, сауда және өнеркәсіп қауымдастығы сияқтылар екінші тараптан өзара түсіністік туралы Меморандум жасауы салалық және институттық байланыстарды нығайтады және қауіпті қалдықтар туралы көрсеткіштер жинау мен өндеуге септігін тигізеді.

Мұндай кеденмен және акциздік басқармамен жасалған озара түсіністік туралы меморандумдар қауіпті және өзге де қалдықтарды экспорт, импорт немесе транзиттік көшірулер мониторингін шекаралық бақылау үшін маңызды рол атқарады.

5 элемент. Ақпарат алмасу рәсімдерін белгілеу

Базель Конвенциясына оң баға беру мен оны мандаты мен қызметі туралы мәлімделуін арттыру мақсатында, жергілікті және салалық, ұлттық мекемелердің қатысуын ынталандыру, ақпарат алмасуды жеңілдету үшін ұлттық есеп жүргізуде тәсілдер (тектіктер) құру қажеттігі бар. Ол болашақта қызметтердің қайталануына жол бермейді және қабылданатын шешімдердің сапасын арттырады, қауіпті қалдықтарды басқару жөніндегі ұлттық есеп беруді жалпы қолдауды ынталандырады.

Ақпарат алмасу тәсілдері (тетіктері):

- барлық ақпаратты таратуға болатын арна құру; оны Ұлттық Басқару Комитеті арқылы басымдылықпен іске асыруға болады. Бұл бір құзыретті органнан артық немесе қауіпті қалдықтардың шекара арқылы тасымалдануын бақылайтын бірнеше мекеме болған жағдайда өте маңызды;

- Комитеттің мүдделі органдары арасында электрондық пошта арқылы ұтымды байланысты қамтамасыз ету;

- веб-сайт, үнделер, брошюралар мен журналдарды қолдана отырып Ұлттық Басқару Комитеті арқылы ақпараттың әрдайым жаңартылып отыру;

Ұлттық Басқару Комитеті немесе техникалық жұмыс топтарының әрдайым кездесуі.

4.0 Қорытынды

Осы құжатта сөз болған Ұлттық есеп тетіктері келісілген үйлестіру тетіктеріне, күзіретті органдардың ақпаратталуына, саясатты бағыттайтын және жасайтын Ұлттық Үйлестірушінің қолдауына тәуелді. Ұлттық үйлестіруші деректерді жинау мен үйлестіруді қаражаттаушы рөлін орындайды.

Қалдықтарды анықтайтын және жіктейтін құқықтық жай ұлттық баяндаманы орындайтын мемлекеттік шенеуліктерге көмек бере алатын ұлттық есеп стратегиясының негізгі компоненті болып табылады.

Бұл құжаттың Базель конвенциясына және Конвенциямен шығарылған басқа басшылық құжаттармен сай пайдаланылуы және осы басшылықта көрсетілген сілтеулерді пайдалану маңызды.

АНЫҚТАМАЛЫҚ ҚҰЖАТТАР

1. Қауіпті қалдықтар трансшекаралық тасымалдау және оларды жою бақылау туралы Базелья Конвенциясы
2. Басшылық: «Ақпаратты беру» бойынша сұраунама
3. Тараптардың 8- сессиясында қабылданған хабарлау құжаты формасының қайта қаралған нұсқасы және олармен байланысты басқа құжаттар
4. Бақылау жүйесі бойынша басшылық (инструкция)
5. Базель Конвенциясын орындау бойынша Басшылық
6. Ұлттық заңнама моделі
7. Заң беруші үшін бақылау тізімі
8. Келісілген жүйелер үшін Дүниежүзілік кеден ұйымдарының кодтары
9. Базель Конвенциясы шеңберінде қауіпті қалдықтарды ұлттық түгендеу жүргізуге арналған Әдістемелік басшылық

ҚОСЫМША

1-ҚОСЫМША –Терминдер глоссарии (сөздік)

Терминдер глоссарии басшылық құжатта берілген терминдер негізінде жасалған.

Қүзіретті орган: Мемлекеттік орган - Конвенция тараптарының белгілі бір географиялық облыста жауапкершілік жүктелген, Тараптардың олардан қауіпті және басқа да қалдықтар туралы және басқа да ақпарат ала алатын, оындай хабарлар бойынша іс-әрекет жасай алатын орган (Конвенцияның 2.6 бабы).

Үйлестіру орталығы: 13 және 16 баптарда көзделгендей, ақпарат беретін немесе алатын Тараптың ұйымы (Конвенцияның 2.7 бабы).

Қалдықтар : Базель Конвенциясының 2 бабының 1 тармағы қалдықтарды «ұлттық заңнамаға сәйкес жойылатын немесе жоюға жататын, немесе жойылуға тиісті заттар мен нәрселер» болып табылады.

Бақыланатын қалдықтар: Тараптармен қалдықтарды трансшекаралық тасымалдануы контекстінде бақыланатын қалдықтар. Әртүрлі қалдықтарды бақылау әртүрлі елдерде әрбасқа мақсаттармен жүргізіледі (Конвенцияның 1 бабы).

а. Базель Конвенциясына сәйкес келесі қтрансшекаралық алдықтар қауіпті деп саналады, егер:

- Қалдықтар Конвенцияның I қосымшасында көрсетілген (Y1-Y45) кез келген категориясына жататын болса;
- Конвенцияның III қосымшасындағы(H1-H13) сыйпаттамасының бір немесе бірнешеуіне жауап берсе;

Конвенцияның VIII және IX қосымшалары әрі қарай қандай қалдықтар қауіпті болып саналатынын көрсетеді.

б. Жоғарғы тармақпен қамтылмайтын, бірақ экспорттайтын Тараптардың ұлттық заңнамасында қауіпті деп саналатын қалдықтар, ал импорты мен тасымалдануы Конвенция шарттарымен бақыланатын қалдықтар;

в. Конвенцияны іске асыру үшін, Конвенцияның II қосымшасындағы Y46 и Y47 категорияға қатысты кез келген трансшекаралық тасымалданатын қалдықтыр «басқа қалдықтар» болып саналады және Конвенциямен бақыланады.

Сыйпаттардың келісілген жүйесі мен тауарлардың кодталуы, әрі қарай «гармониялық жүйе» немесе «ГЖ» Дүниежүзілік кеден ұйымы (ДКҰ) әзірлеген халықаралық көпмақсатты

тауарлар тізімі болып табылады. Оған 5000 тауарлық топ кіреді, әрқайсысына құқықтық және логикалық құрылымда, бірыңғай классификация түзу үшін тиісті ережеге сәйкес, алты белгілі цифрлық код берілген. Жүйе кедендік тарифтің негізі және халықаралық саудада статистикалық дерек ретінде 200 астам елдер мен экономикалық аймақтарда қолданылады. Халықаралық саудадағы тауарлардың 98 % ГЖ бойынша жіктеледі және кедендік гармонизация мен сауда үрдістерін құжаттар айырбастамай-ақ жүргізуге себеп болады. ГЖ халықаралық және жеке меншікті сектордың ішкі салық, сауда саясаты, бақыланатын тауарларды мониторингтеу, шығу тегі, жүктік тариф, транспорттық статистикалық деректер, баға мониторингі, квотаны бақылау, ұлттық есе әзірлеу, экономикалық талдау жасау сияқты мақсаттарда пайдаланылады. Осылайша, ГЖ әмбебап экономикалық тілде айтқанда, тауарлардың коды және халықаралық саудада таптырмас құрал болып саналады.

Қауіпті қалдықтар: Базель Конвенциясының 1 бабының 1(а) тармағына сәйкес Конвенцияның I қосымшасындағы кез келген қалдық жатады, егер де олардың III қосымшасындағы сыйпаттары болмаса. Конвенцияның VIII и IX қосымшалары әрі қарай қалдықтар «қауіпті» не олай емес екенін анықтайды.

Экспорттауды шектеу: жергілікті заңнама немесе саясатпен көрсетілген қауіпті қалдықтарды экспортталуын кезкелген шектелуі.

Импорртауды шектеу: Кезкелген мақсатта қауіпті қалдықтарды енгізуге тиым салу мен шектеу.

Транзитеуді шектеу: Қауіпті қалдықтарды бір елден екінші елге сіздің еліңіздің ішімен транзиттеуге кез келген салынған шектеу.

Тіл: импорт/транзитті түсіндіретін, хабарлау және тасымалдау жөнінде құжаттарды рәсімдейтін қолайлы тіл.

Бекітілген шекаралық бақылау: қауіпті қалдықтарды тасымалдау басталатын шекаралық пункт.

Техникалық көмек: техникалық ақпараттық көмек бере алатын ұлттық мекеме, мысалы Сауда палатасы, университеттер.

Индекс Y: Конвенцияның I және II қосымшасында көрсетілген қалдықтар категориясына қатысты.

БҰҰ классификациясы: Біріккен Ұлттар Ұйымының қауіпті қалдықтарды тасымалдаудағы (ST/SG/AC.10/1Rev.5, ООН, Нью-Йорк, 1988).ұсыныстарына сәйкес қалдықтар классификациясы.

Н зиянды категория коды: I қосымшаға енгізілген, қалдықтардың қауіпті қасиеттері мен сыйпаттамаларын Конвенцияның III қосымшасы береді. H1-ден H13-ге дейін нөмірленген 13 сынаптағы қауіпті қалдықтар бар.

D код: Конвенцияның IV қосымшасына енгізілген, қайта қалыпқа келтіруге, қайта өңдеуге, қайта ұқсатуға, ресурсты қайта тікелей пайдалануға болмайтын қалдықтарды жою әдістері.

R код: IV қосымшасына енгізілген, қайта қалыпқа келтіруге, қайта өңдеуге, қайта ұқсатуға, ресурсты қайта тікелей пайдалануға болатын қалдықтарды жою әдістері.

Хабарлама: қауіпті қалдықтардың трансшекаралық тасымалдануына қатысты кезкелген деректерді құзыретті органға берілетін құжат. Хабарламада Конвенцияның VA Қосымшасында берілген барлық ақпарат көрсетілуі керек.

Тасымалдау құжаты: қауіпті қалдықтарды трансшекаралық тасымалдауда жою орнына дейін ілесіп баратын құжат. Кез келген тасымалдауға жауапты қалдықтың тасымалдануы туралы құжатқа қол қояды. Бұл құжат Конвенцияның VB Қосымшасында көрсетілген барлық ақпаратты қамтуы тиіс.

2 қосымша: Есептегі қалдықтардың түрі

Конвенцияның 1 бабына сәйкес трансшекаралық тасымалдауға келесі қалдықтар жатады:

1. Осы Конвенцияның мақсатындағы «қауіпті қалдық» деп саналатын қалдықтар:

- 1.1 (а) бап: Конвенцияның I қосымшасына көрсетілген (Y1-Y45) кез келген категорияға жататын қалдықтар; егер де олар Конвенцияның III қосымшасындағы (H1-H13) сыйпатқа ие болмаса; Конвенцияның VIII и IX қосымшалары әрі қарай «қауіпті қалдықтарды» сыйпаттайды.

- 1.1 (б) бап: жоғарыда айтылған қалдықтардан басқа қалдықтар, экспортаушы, импорттаушы, транзиттеуші елдердің ұлттық заңнамасында қауіпті деп саналатын қалдықтар;

- 1.2 бап: II Қосымшада көрсетілген, Конвенция шеңберінде қауіпті деп саналатын кез келген категорияға жататын қалдықтар;

Базель Конвенциясы шеңберіне кірмейтін қалдықтар;

1. 1.3 бап: халықаралық бақылаудың басқа жүйелеріне енгізілген, радиоактивті болып саналатын қалдықтар;
2. 1.4 бап: орындалуы басқа халықаралық құжатпен реттелетін, су көлігімен тасымалдау кезінде жүргізілген операциялардан пайда болатын қалдықтар.

3А Қосымша: Қауіпті қалдықтарды шығару немесе сақтауды лицензиялауға қажетті ақпарат:

1. Берушінің аты –жөні;
2. Берушінің профилі;
  - а. Жұмыс сферасы;
  - б. Қауіпті қалдықтармен айналысатын техникалық мамандардың классификациясы;
  - в. Қауіпті қалдықтарды шығару мен сақтау объектілерінің жарамдылығын бағалау жөніндегі ақпарат;
3. Қауіпті қалдықтарды шығару үрдісінің сыйпаттамасы;
4. Шығарылатын қалдықтардың түрі мен көлемі;
5. Жиналатын қауіпті қалдықтардың сыйпаттамасы;
6. Сақтаумен айналасу бойынша толық ақпарат:
  - а. Сақтаудың себебі
  - б. сақталатын қалдықтың мөлшері
  - в. Сақтау түрі
  - г. Буу материалдарының типі
  - д. сақтау орны
  - е. сақтаудың ең үлкен кезеңі
  - ж. төтенше жағдай мен қауіпсіздендіру шаралары
7. Қауіпті қалдықтарды шығаруды қысқартудың мерзімдік жоспары
8. Қайта пайдалану мен рециркуляциялаудың нұсқалары
9. Жою әдістері
10. Көмілетін орынды орналастыру

Көзі: Замбияның Экологиялық Кеңесінің лицензиялауға ұсыныс жасау бланкісінен алынған.

3Б Қосымша : қауіпті қалдықтарды тасымалдауды лицензиялау үшін қажетті ақпарат

1. Берушінің аты-жөні

2. Тасымалдау әдісі
3. Көліктің жарамды бар түрлері
4. Тасымалданатын қалдықтар туралы толық ақпарат:
5. а. қауіпті қалдықтардың типтері мен мөлшері ;
- б. буу материалдарының типі.
5. Қауіпті қалдық көздері
6. Қауіпті қалдықтың апарылатын соңғы орны
7. Орын ауыстыру маршруты
8. Тасымалдау уақыты
9. Көлік құралы мен контейнерлердің типі
10. Сақтандыру сомасы
11. Тасымалдауда кезіндегі қауіпсіздік жөнінде толық ақпарат

Көзі: Замбияның Экологиялық Кеңесінің лицензиялауға ұсыныс жасау бланкісінен алынған.

3В Қосымша алдын ала және қайта өңдеуді лицензиялау үшін қажетті ақпарат:

1. Берушінің аты-жөні;
2. Қондырғының сыйпаттамасы:
  - а. шығымы
  - б. қызмет көрсету мерзімі
  - в. Орнықтыру жоспары және макеті
3. Нысанның тұрған орны
4. Қауіпті қалдық көзі
5. Алдын ала өңдеу мен қайта өңдеуде пайдаланылатын әдістер
6. Алдын ала өңдеу мен қайта өңдеуге жататын қалдықтардың көлемі мен типін бағалау
8. Өнімдер және /немесе қосымша өнімдер
9. Қоршаған ортаны ластандыруды мониторингтеу әдістері
10. Қалдықтарды соңғы көму орны
11. Сақтандыруды қайтару типі
12. Төтенше жағдайлар мен қауіпсіздік шаралары

Көзі: Замбияның Экологиялық Кеңесінің лицензиялауға ұсыныс жасау бланкісінен алынған.

3Г Қосымша: Қауіпті қалдықтарды соңғы көму (жою) операциясын лицензиялау үшін қажетті ақпарат

1. Берушінің аты –жөні
2. Қондырғының қойылатын орны (қойылуы)
  - а. шығымы
  - б. қызмет көрсететін мерзімі
  - в. Орналастыру жоспары мен макеті
3. Көму немесе қою орны
4. Көму әдістері
5. Көмуге жататын қалдықтардың типі мен мөлшері туралы толық ақпарат
6. Қоршаған ортаны мониторингтеуді іске асыру әдісі
7. Қалдықтарды соңғы көму орны
8. Сақтандыруды қайтару типі
9. Төтенше жағдайлар мен қауіпсіздік шаралары

Көзі: Замбияның Экологиялық Кеңесінің лицензиялауға ұсыныс жасау бланкісінен алынған.

3Д қосымша : Қауіпті қалдықтарды экспорттауды лицензиялау үшін қажетті ақпарат

1. Берушінің аты –жөні
2. Экспорттау себебі
3. Экспорттаушының аты
4. Қауіпті қалдықтарды шығарушы және шығару орны
5. Көмуші оператордың атауы, орны/ қондырғы, нақты көмілетін орны
6. Жобаланған тасымалдаушы немесе олардың агенттері
7. Қалдықты экспорттаушы ел
8. Экспорттаушы елдің органымен бекітілуі
9. Транзит баратын жобаланған ел
10. Транзителінетін елдің органымен бекітілуі
11. Қауіпті қалдықты импорттаушы ел
12. Импорттаушы елдің органымен бекітілуі
13. Жобаланған маршрут бойынша тасымалдану күні, мезгілі
14. Тасымалдау әдісі

15. Сақтандыруды қайтару типі

16. Қалдықтардың сыйпайттамасы мен атқаратын міндеті

а. Ү нөмірі

б. UN нөмірі

в. Құрамы

г. Арнайы айналасуға қойылатын талаптар туралы ақпарат

17. Буу типі

18. Қауіпті қалдықтарға салмағы мен көлемін бағалау және типі

19. Қауіпті қалдықтар алынған үрдістер:

20. Қауіптілік сыйпаттамасы

а. H нөмірі

б. UN класс

21. Көму әдісі

Қауіпті қалдықтарды экологиялық қауіпсіз жолмен жою жөнінде оператордың мүмкіндігін нақтылау.

Көзі: Замбияның Экологиялық Кеңесінің лицензиялауға ұсыныс жасау бланкісінен алынған.

4 қосымш: Қалдықтардың ақпараттық жүйесіне енгізілетін ақпарат

а. қауіпті қалдықтардың нысаны «көмуге арналған полигондар, транзитті станцалар, материалдарды қайта қалпына келтіретін нысандар, өңдеудің , қайта өңдеудің орындары,и жабық полигондар)

б. Үрдістер

в. Полигондар орны

г. Әр қондырғы үшін келесі ақпарат қажет:

- Орналастыру,

- йесі,

- оператор,

- қондырғы түрі,

- құқықтық және оперативтік статусы,

- шығарылатын, өңделетін, қайта өңделетін, жойылатын қалдықтардың жалпы көлемі.

- Жалпы және қауіпті қалдықтарға бөлу,

- Рұқсатталған қалдықтар түрі,

- Жергілікті құқық қорғаушы орган,

- Инспекторлаушы мен құқық қорғау орындарының жазбалары;
- д. меншіктілік жұмысының /қондырғы операторының сыйпаттамасы, қондырғылардың статусы және олардың күйілері ;
- е. ақпарат сапасын тексеру мен бақылау;
- ж. ақпаратты тарату және деректерді өңдеу.

Қосымша 5: Қалдықтарды шығару/сақтау/тасымалдау/өңдеу/жою (көму) жөніндегі алты айлық есеп

қауіпті қалдықтар түрі	сыйпаттамасы	саны						%
		(тонны/кг/л) айла						
пайдаланылған май								
медициналық қалдықтар								
ПХБ								
асбест қалдығы								
құрамында ауыр металл бар қалдықтар								
күл								
құрамында алты валентті хром бар тері өңдейтін өндіріс қалдығы (Ағызылған су)								
қорғасын қышқылы								
аккумуляторлық батареялар								
органикалық қосылыстар бар қалдықтар								
барлығы								
қалдықтарды өңдеу/жою әдістері								
жоятын/өңдейтін қондырғының тұрған орны								
қалдықтардың шығуын азайтуға арналған өткізілген/жоспарланған шаралар (мысалы, қайта пайдалану, рециркуляция)								
қайта пайдаланылған /рециркуляцияланған қалдықтар								

Көзі: Замбия Экологиялық Кеңесі есебінің формалары.

ҚОСЫМША D

Қауіпті қалдықтарды трансшекаралық тасымалдау және оларды жою жөніндегі Базель конвенциясының Хатшылығы

“Ақпарат беру” жөніндегі дайындалған сұраулық (Базель конвенциясының 13 және 16 баптарына сәйкес)

2009 ж. есебі.

Толтыруыңызды сұраймыз

Ел: аяқтау датасы (күн/ ай /жыл): -- / -- / ----

сұраулық толтырушының аты:

лауазымы:

мекен-жайы:

Телефон:

Факс:

E-mail:

осы сауалнаманың электрондық нұсқасын толтыру үшін , толтырылған сұраулықтың қайтарылғанында және әрі қарай ақпарат және толықтыру үшін сұраңыз:

Ms. Nalini Basavaraj

Secretariat of the Basel Convention

15, chemin des Anémones

1219 Châtelaine, Geneva

Switzerland

Tel: (41 22) 917 8383; Fax: (41 22) 797 3454

e-mail: nalini.basavaraj@unep.ch

сұраулықты толтырғаныңыз үшін алғыс айтамыз

КІРІСПЕ

Базель конвенциясының тараптары , Конвенцияның 13 және 16 баптарына сәйкес Базель конвенциясының орындалуына қатысты сұрақтар бойынша бірін-бірі ақпараттап отыруы тиіс. Тараптардың есеп беруін қамтамасыз ету үшін Хатшылық «Ақпарат беру» сұраунамасын әзірледі. Әзірленген сұраунама 2 бөлімнен тұрады, атап айтқанда, I бөлім: ақпараттардың статусы; II бөлім жылсайынғы есеп.

I бөлім: ақпараттардың статусы: Тараптардың есеп беруін жеңілдету мақсатында сұраунаманың 2004 жылы арналған I бөлімі қазір және арғы уақытта да Хатшылықпен толтырылады (тараптардың 1999 жылы есеп беруі қамтамасыздандырылды және /немесе әрі қарай талап етілген формада).

Тараптар Хатшылықтан 2000 жылдың есебі үшін алдын ала толтырылған сұраунаманы алғанда, толтырылған ақпаратта олардың өткен жыл бойынша берген есептерінің дұрыстығы тексеруі керек. Сондықтан I бөлім негізінен берілетін ақпараттың өткен жылғы берілген ақпараттан өзгеріссіз қалатынын көрсетеді. Жаңарту тек алдыңғы есептік кезеңде берілген (қажетті түзетулер мен коррективтерді енгізе отырып) ақпаратта өзгерістер болса ғана талап етіледі.

Бұл жағдайда жаңартудың қажеті жоқ екенін көрсету керек, өйткені өткен кезеңде берілген ақпарат қолданыста қалады да, қажетті өзгерістер жоқ.

Бір жағынан, егер жаңарту қажет болса, тиісті өзгертулермен жаңартылуы керек.

I бөлім: 1999 жылға немесе келесі жылдарға сұраунама ақпараты статусын тараптардың бәрі толтыруы тиіс. Бұл 2000 жыл және әрі қарай есеп беруге Хатшылықтан алдын-ала толтырылған сұраунаманы алу үшін қажет.

I бөлім : Ақпарат статусы: күзиретті органды және жауаптыны тағайындау; қалдықтың ұлттық анықтамасын беру; қауіпті және басқа қалдықтардың трансшекаралық орын ауыстыруы; қалдықтардың трансшекаралық өтуін бақылау; қауіпті және басқа қалдықтардың шығарылуын азайту; адам денсаулығы мен қоршаған ортаға тигізетін әсері; екіжақты, көпжақты немесе аумақтық келісімдер мен шарттар; көмек көздері мен құрылымдарды қайта қалпына келтіру мен орналастыру.

	<p align="center"><u>II Бөлім: Жылсайынғы есеп</u> есеп жылсайынғы негізде берілуі тиісті сұрақтарды қамтиды. Деректерді/ақпаратты өңдеуде электрондық есептің ыңғайлылығы. II Бөлім: Жылсайынғы есеп 2 секцияға бөлінген, атап айтқанда Секция А және Секция В.</p> <p><u>II Бөлім: Секция А</u> қауіпті және басқа қалдықтарды экспорт/ импорты және оның райда болуы сияқты сұрақтарды қамтиды.</p> <p><u>II Бөлім: Секция В</u> қауіпті қалдықтардың орын ауыстыруы мен трансшекаралық қозғалысы кезінде жоспарланбаған жою мен инциденттер туралы сұрақтарды қамтиды.</p> <p align="center">Сұраунаманы толтырудағы кейбір негізгі ережелер:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Сұраунаманы ағылшын тілінде толтыру. - Барлық көлемдер кубтық тоннамен беріледі. - Сұраунама ақпарат/деректерді талап етілген формада беру. - Мүмкін болса, толтырылған сұраунаманың электрондық нұсқасын немесе оқуға ыңғайлы болу үшін басылған немесе әріптердің таспасымен жазу.
	<p align="center">Басшылықтың жете жасалған нұсқауларға сілтеуге болады. Басшылық ББҰ 6 тілінде берілген (араб, қытай, ағылшын, француз, орыс, испан)</p>
	<p align="center">Басшылық пен сұраунама қағаз бетінде, сондай-ақ электрондық түрде қол жетімді (I Бөлім мен II Бөлім; сұраунаманың В Секциясы Word бағдарламасында; II Бөлім: А Секциясы Excel бағдарламасында. Басшылығы Word бағдарламасында.</p>

БӨЛІМ I: АҚПАРАТ СТАТУСЫ (2009 жылға)

а	<p><i>Құзіретті орган және фокал пойнт</i></p> <p>Базельконвенциясы бойынша құзіретті орган анықталған ба?</p> <p align="center"> Иә [x] Жоқ [ ] өзірлеу үрдісінде [ ] </p>
----------	---

Егер «иә», хабарлаңыз:

Атауы :Қазақстан Республикасының қоршаған ортаны қорғау Министрлігі

Мекен-жайы: 010000, Астана, Орынбор, 8, Солжағалау, Министрліктер Үйі

Қазақстан Республикасының Қоршаған ортаны қорғау Министрлігінің

Құқықтық қамтамасыздандыру және халықаралық ынтымақтастық Департаменті и

Тел: 74-00-65

Факс: 74-00-58

Е-mail:

Қазақстан Республикасының Қоршаған ортаны қорғау Министрлігінің

экологиялық реттеу және бақылау комитеті

b

Тел: 74-00-94

Факс: 74-08-22

Е-mail:

Ресми Web site, егер бар болса:

ЕСКЕРТУ: егер бірден артық құзіретті орган бар болса, *онда ақпаратты әр құзіретті орган бойынша беріңіз, рның аймағын, жұмысы туралы, қандай міндеттердің жүктелгені турал. Қажет болса Қосымша кеңістікті пайдаланыңыз/қосымша/.*

фокал пойнт Базель конвенциясы бойынша фокал пойнт анықталған ба?

Иә[x]

Жоқ [ ]

әзірлеу үрдісінде [ ]

Егер «иә», хабарлаңыз:

лауазымы : Вице-министр Садкуқасова Эльдана Мақынқызы

Атауы :Қазақстан Республикасының қоршаған ортаны қорғау Министрлігі

Мекен-жайы: 010000, Астана, Орынбор, 8, Солжағалау, Министрліктер Үйі

Тел: 74-00-94

Факс: 74-08-22

Е-mail:

2а Трансшекаралық тасымалдау мақсатында бақыланатын қалдықтар

Траншекаралық тасымалдау мақсатында пайдаланылатын қалдықтардың ұлттық анықтапмасы бар ма

Иә[x]

Жоқ [ ]

әзірлеу үрдісінде [ ]

Жаңартуды талап етпейді. Қазқстан Республикасы заңдылығындағы қалдықтардың анықтамасы түгелдей Базель конвенциясында қабылданған анықтамамен келісілген және қалдықтарды трансшекаралық тасымалдау мен бақылау мақсаттарына жауап береді.

Ескерту:

2007 жылдан бастап Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексі қоланысқа енгізілген, онымен ұлттық деңгейде, сондай-ақ трансұлттар деңгейінде қалдықтарды шығару, пайдалану сұрақтарын ретеледі.

Экологиялық көдексте қалдықтарды шығару мен пайдаланумен айналасуда жалпы талаптар қойылған.

Егер «иә», онда қалдықтардың ұлттық анықтамасының мәтінін беріңіз.

ҚР Экологиялық кодексіне сәйкес : **қалдықтарды шығару мен пайдалану (қалдықтар)**

–

шикізат, материалдар, басқа бұйымдар мен өнімдер қалдығы, олар шығару үрдісінде, пайдалануда пайда болған , сондай-ақ, өздерінің сұраныс қасиеттерін жойған тауарлар (өнімдер).

б

Траншекаралық тасымалдау мақсатында пайдаланылатын қалдықтардың ұлттық анықтамасы бар ма?

иә [x]

жоқ [ ] дайындау үрдісінде [ ]

Жаңартудың қажеттілігі жоқ. Біздің заңнамадағы қалдықтардың анықтамасының Базель Конвенциясының берген анықтамасынан айырмашылығы бар.

Базель Конвенциясының 1 бабына сәйкес қауіпті қалдықтар алдымен, трансшекаралық тасымалданатын немесе трансшекаралық тасымалдауға жататын

қалдықтар болып саналады.

Егер де, «иә» деген жауап болса, онда қауіпті қалдықтардың ұлттық анықтамасы мәтінінің беріңіз (қосымша кеңістікті пайдалана отырып/қажеттілігіне қарай қосымшалар):

Экологиялық кодекске сәйкес, «Қауіпті қалдықтар - құрамында қауіпті қасиеттері (уыттылығы, жарылыс қаупі, радиоактивтілігі, өрт қаупі, жоғары реакциялық қабілеті) бар зиянды заттар болатын, дербес немесе басқа заттармен байланысқа түскен кезде қоршаған ортаға және адам денсаулығына тікелей немесе ықтимал қауіп төндіретін қалдықтар».

Ескерту: Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексіне сәйкес, қауіпті қалдықтар қауіптілік түрі бойынша келесі топтарға жатқызылады:

- жарылғыш және жеңіл тұтанатын заттар;
- қышқылданатын заттар;
- уытты заттар;
- жұқтырушы заттар;
- радиоактивті заттар;
- зәрлі және коррозиялық заттар;
- физика-химиялық немесе биохимиялық желдену өнімдерінің қауіпті заттары мен материалдары.

Қауіпті қалдықтарды тасымалдау, кәдеге жарату, сақтау және көму мақсатында олардың қауіптілігінің 3 деңгейі белгіленеді:

- 1) Жасыл - G индексі;
- 2) Янтарь түсті - A индексі;
- 3) Қызыл - R индексі.

Қалдықтарға код белгілегенде қалдықтар пайда болатын сала, жинау (көму) тәсілі, кәдеге жарату немесе регенерация тәсілі, ықтимал қауіпті құрамдас элементтері, қауіптілік түрі, объектілерінде қалдықтар пайда болатын экономика салалары ескеріледі.

Технологиялар өзгерген кезде немесе өзге шикізат ресурстарына көшкен кезде, сондай-ақ қалдықтардың қауіпті қасиеттері өзгеруі мүмкін басқа да жағдайларда қалдықтардың қауіптілік деңгейін айқындау мен код белгілеу жүргізіледі.

Қалдықтардың химиялық құрамын анықтау және қалдықты белгілі бір код белгілеуге жатқызу сертификацияланған зертханасы бар болған жағдайда кәсіпорынмен

дербес жүргізіледі немесе табиғатты қорғауды жобалауға, нормалауға лицензиясы және экологиялық аудиті, сондай-ақ Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес, аккредиттелген немесе аттестацияланған зертханасы бар жеке және заңды тұлғалармен жүзеге асырылады.

Сіздің мемлекетіңіз, Базель конвенциясының 1(1)а-бабына енгізілмеген кез келген қосымша қалдықтарды қауіпті түрінде реттей ме/бақылауға ала ма және (1)б-бабына сәйкес, трансшекаралық қозғалу үшін бақылай ма?

иә [x]   жоқ [ ]   Дайындау үдерісінде [ ]

Егер де, «иә» деген жауап болса, онда ол қалдықтарды нақтылаңызшы (қосымша кеңістікті пайдалана отырып/қажеттілігіне қарай қосымшалар):

Негіздеме қажет етілмейді. Қазақстан – мұнайдың, табиғи газдың, көмірдің, темір рудасының, никелдің, кобальттың, мыстың, молибденнің, қорғаныстың, цинктің, бокситтің, алтын мен уранның қомақты ресурстарына ие. Қазақстанның өнеркәсіп саласы осы табиғи байлықты алуға және оны өңдеуге және сонымен қатарқұрылыс жабдықтарын, тау-шахта құралдарын мамандандырылған машина және ауыл шаруашылық құралдарын жасау саласының жедел дамуына бейімделген. Жылу энергетикасын қоса есептегенде, осы көрсетілген салалардың әрқайсысы қалдықтардың көп көлеміннің көзі болып табылады.

Ластандыру үдерісі, әсіресе ағын суларды тазалаудың қолданыстағы құралдары, сондай-ақ қатты тұрмыстық қалдықтардың мәселелері толық көлемде шешілмеген қалалық және индустриалдық орталықтардың маңында өте маңыздылыққа ие болған.

Қазақстан ауа ластануға, шөлденуге және су ортасының ластануына да шалдыққан.

Сонымен қатар, уран кен орнының пайдаланылған және пайдаланылып жатқан орындарына, сондай-ақ Шығыс Қазақстандағы жүргізілген ядролық сынақтарға байланысты радиобелсенді қалдықтардың да проблемасы өзекті.

Қазақстан аумағында нақтылы саны анықталмаған ескірген пестицидтер мен ауыл шаруашылық улыхимикаттардың жинақталған қорларымен де проблема бар.

Өнеркәсіп қалдықтарының барынша көп бөлігі тарихи, яғни өткен мың жылдықта жинақталған. Қазақстанда қалдықтармен жұмыс атқару мәселесі соңғы жылдары ғана заңнамалық шешімін тапты. Осыған байланысты, қайсысы реттелетіндігін нақтылаумен қатар, барлық өнеркәсіптік қалдықтарға түгендеме жүргізу және

төлқұжаттандыру қажеттілігі туындады.

d Траншекаралық қозғалыс кезінде талап етілетін 2b and 2c мәселелерінде көрсетілгеннен өзгеше қандай да бір қалдықтар бар ма?

иә [ ]   жоқ [x]   дайындау үдерісінде [ ]

Қауіпті қалдықтарды және басқа да қалдықтарды траншекаралық қозғалыс бойынша шектеу

a Сіздің елде Базель конвенциясына (III/1 шешімі) түзетулер қолданыла ма?

Осы түзету бойынша Конвенцияның қосымшасында басқа елдерге ауыстырылған мемлекеттерден қауіпті қалдықтарды шығару үшін негізделген кез келген экспортқа тыйым салынады.

иә [x]   жоқ [ ]   дайындау үдерісінде [ ]

Ескерту: Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексіне сәйкес, Қауіпті қалдықтарды траншекаралық тасымалдауды және оларды аулаққа шығаруды бақылау туралы Базель конвенциясының тараптары - мемлекеттерге және өздерінің заңнамасы шеңберінде қауіпті қалдықтар импортына тыйым салған дамушы елдерге не осы қалдықтарды пайдалану экологиялық негізделген түрде жүзеге асырылмайды деп ойлауға негіз болса, сондай-ақ оңтүстік ендіктің 60 градусынан оңтүстікке қарай орналасқан аудандарға қауіпті қалдықтарды экспорттауға тыйым салынады.

b Сіздің елде соңғы жою үшін (IV A қосымша) қауіпті қалдықтарды және басқа да қалдықтарды экспорттау бойынша қандай да бір шектеу қолданыла ма?

Иә [иә]   жоқ [ ]   Дайындау үдерісінде [ ]

Егер де, «иә» жауабы болса, онда келесіні хабарлаңыз:

Тиісті заңды және оның күшіне енуі жөнінде баяндаңыз:

i) **Жанарту талап етілмейді.** Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексі, 2007 жыл.

«Қалпына келтірілетін қағаздың, картонның, макулатураның және қалдықтардың әкетілуіне тыйым салуды енгізу туралы» Қазақстан Республикасы

Үкіметінің 2004 жылғы 27 тамыздағы № 908 қаулысы (13.01.2006 ж. жағдай бойынша өзгерістерімен). Осы құжатқа сәйкес, отандық тауар өндірушілерге қолдау көрсету, бәсекеге қабілетті өнімді шығару және дайын өнімді ынталандыру есебінен ішкі өндіріс көлемін арттыру мақсатында, Қазақстан Республикасының аумағынан қалпына келтірілетін қағазды, картонды, макулатура мен қалдықтарды шығаруға тыйым салынған (ТН ВЭД ЕурАзЭС 4707 коды).

Бұл шектеулер тарайтын елді/өңірді және/немесе қалдықты көрсетіңіз:

ii)

Базель конвенциясында көрсетілген барлық елдер.

Ескерту:

iii)

Ескерту: Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексіне сәйкес, Қауіпті қалдықтарды трансшекаралық тасымалдауды және оларды аулаққа шығаруды бақылау туралы Базель конвенциясының тараптары - мемлекеттерге және өздерінің заңнамасы шеңберінде қауіпті қалдықтар импортына тыйым салған дамушы елдерге не осы қалдықтарды пайдалану экологиялық негізделген түрде жүзеге асырылмайды деп ойлауға негіз болса, сондай-ақ оңтүстік ендіктің 60 градусынан оңтүстікке қарай орналасқан аудандарға қауіпті қалдықтарды экспорттауға тыйым салынады.

Кодекспен мүмкін болатын рекуперацияға, рециркуляциялауға, жоюға, қалдықтарды тікелей қайталамалы немесе баламалы пайдалануға апармайтын жою жөніндегі талаптар нормаланған және олар Ұлттық баяндама Нұсқаулығының ІҮ А қосымшасындағы тараудың талаптарына жауап береді.

Атап айтқанда, Экологиялық кодекс нормаларына сәйкес, қауіпті қалдықтарды сақтау және көму орындары экологиялық қауіпті объектілер болып табылады. Қалдықтарды сақтау кейіннен кәдеге жарату, өңдеу немесе түпкілікті көму мақсатында әрбір қалдық түрлері үшін белгіленген кезеңге арнайы жабдықталған жерлерде (алаңдарда, көмбелерде, қоймаларда) жүргізіледі. Қалдықтарды алып қою ниетінсіз оларды тұрақты орналастыратын орын қалдықтарды көму орны болып табылады. Қалдықтарды көму арнайы жабдықталған полигондарда жүргізіледі. Қалдықтарды кейіннен орнын ауыстыру ықтималдығына және (немесе) олардың қоршаған ортаға әсеріне тұрақты мониторинг жүргізу қажеттігіне байланысты тұрақты орналастыратын орын олардың ұзақ мерзімді сақтау орны болып табылады. Полигондарға белгіленген экологиялық талаптар қалдықтарды ұзақ мерзімді сақтау қоймаларына қойылады, бұл ретте оларды алып қоюдың,

тасымалдаудың, кейіннен кәдеге жаратудың немесе түпкілікті көмудің техникалық мүмкіндігі қамтамасыз етілуге тиіс.

Қалдықтарды орналастыру полигондарының үш түрі қарастырылған, олар мынадай сыныптардың біріне жатқызылуға тиіс:

- 1) 1-сынып - қауіпті қалдықтарды орналастыруға арналған полигон;
- 2) 2-сынып - қауіпті емес қалдықтарды орналастыруға арналған полигон;
- 3) 3-сынып - инертті қалдықтарды орналастыруға арналған полигон.

Инертті қалдықтарға ғана алдын ала өңдеусіз көму қолданылуы мүмкін. Қауіпті қалдықтарға залалсыздандыру, қалыпты жағдайға келтіру және қалдықтардың қауіпті қасиеттерін төмендететін басқа да әсер ету тәсілдері қолданылуға тиіс.

Қауіпті қалдықтарды қауіпті емес және инертті қалдықтардың полигондарына орналастыруға тыйым салынады.

Қалдықтарды кездейсоқ қоқыстарда бақылаусыз орналастыруға тыйым салынады.

Полигондарда мынадай қалдықтарды көму үшін қабылдауға тыйым салынады:

- 1) сұйық қалдықтар;
- 2) полигон жағдайында жарылатын, коррозиялы, қышқылданатын, өрт қаупі жоғары немесе өрт қаупі бар қауіпті қалдықтар;
- 3) сумен реакцияға түсетін қалдықтар;
- 4) медициналық немесе ветеринариялық мекемелердің жұқпалы болып табылатын қалдықтары;
- 5) рекультивациялау кезінде қалыптастырушы материал ретінде қолданылуын қоспағанда, пайдаланылған тұтас шиналар;
- 6) жойылмайтын органикалық ластаушыларды қамтитын қалдықтар;
- 7) пестицидтер;
- 8) қабылдау критерийлерін қанағаттандырмайтын қалдықтар.

Тұрмыстық қатты қалдықтар полигондарында мынадай өнеркәсіптік қатты және шлам тектес қалдықтарды орналастыруға тыйым салынады:

- 1) хлор өндіру жөніндегі химия өнеркәсібінің қалдықтары:
синтетикалық каучук, хлор, каустика өндірісінің құрамында сынап пен оның қосындылары бар графитті шламы;
- метанол, оргшыны өндірісінің құрамында метанол бар қалдықтары;
- монохлорсірке қышқылының құрамында гексахлоран, метанол, трихлорбензол бар тұздар өндірісінің шламдары;

ДДТ, уротропин, цинеб, мыстың үш хлорфеноляты, тиурам-Д тасымалы үшін пайдаланылған қағаз қапшықтар;

мыстың үш хлорфеноляты өндірісінің құрамында үш хлорфенол бар шламдары; пластополимерлер өндірісінің құрамында бензол мен дихлорэтан бар пайдаланылған катализаторлары;

құрамында хлоропрен бар коагулюм және омега полимерлері; үшхлорбензол қалдықтары, тыңайтқыштар өндірісінің құрамында гексахлоран, үшхлорбензол бар қалдықтары;

2) хром қосындыларын өндіру жөніндегі химия өнеркәсібінің қалдықтары: натрий монохроматы және хлорлы натрий өндірісінің шламы, калий биохроматы өндірісінің құрамында алты валентті хром бар қалдықтары;

3) сода өндіру жөніндегі өнеркәсіптің құрамында мырышы бар мырыш күйігі қалдықтары;

4) жасанды талшық өндірісінің қалдықтары: құрамында диметилтерефталат, терефтал қышқылы, мырыш, мыс бар шламдар; капролактамы сүзуден қалған, құрамында капролактамы бар қалдықтар; метанолиз қондырғысының құрамында метанол бар қалдықтары;

5) сырбояу өнеркәсібінің қалдықтары: сыр мен эмаль қабықтары, құрал-жабдықтарды тазалау кезіндегі құрамында мырыш, хром, ерітінділер, тотықтырғыш майлар бар қалдықтар; құрамында мырыш пен магний бар шламдар;

6) химиялық-фотография өнеркәсібінің қалдықтары: гипосульфит пен сусыз сульфит өндірісінің құрамында фенол бар қалдықтары; магниттік сырдың, коллодийдің, бояулардың құрамында бутиллацетат, толуол, дихлорэтан, метанол бар қалдықтары;

7) пластмасса өндірісінің құрамында фенол бар қалдықтары;

8) азот өнеркәсібінің қалдықтары: коксты газды тазалау қондырғысынан алынған шлам (шайырлар) және синтез бен компрессия цехының құрамында канцерогенді заттар бар пайдаланылған майлары; моноэтаноламинді айдаудан қалған, құрамында моноэтаноламин бар текшелі қалдық

9) мұнай өңдеу және мұнай химиясы өнеркәсібінің қалдықтары: майларды, парафинді тазалаудан қалған, құрамында хром мен кобальт бар

алюмосиликатты адсорбент;

құрамында отыз проценттен астам күкіртті қышқыл бар қышқыл гудрондар;
кокс алудың және жартылай коксты газдандырудың құрамында фенол бар
фустары мен фусты-шайырлы қалдықтары;

құрамында хром бар пайдаланылған катализаторлар;

құрамында майлар бар пайдаланылған саз;

алкилфенолды құю қондырғыларынан алынған сүзу процесінің құрамында
мырыш бар қалдықтары;

10) машина жасау қалдықтары:

құрамында хром бар төгінділердің хромды шөгіндісі;

құрамында циан бар төгінділердің цианды шөгіндісі;

органикалық байластырғыштағы құрамында хром бар стерженьді қоспалар;

вакуумды сүзгілерден, гальвандық цехтарды ыдырату станцияларынан кейінгі
құрамында мырыш, хром, никель, кадмий, қорғасын, мыс, хлорофос, тиокол бар шөгінді;

11) медицина өнеркәсібінің қалдықтары:

синтомицин өндірісінің құрамында бром, дихлорэтан, метанол бар қалдықтары;

байыту қалдықтары мен құрамында ауыр металдардың тұздары бар шламдар.

Экологиялық кодекспен радиобелсенді қалдықтарды сақтау және (немесе) көму талаптар қарастырылған, яғни радобелсенді қалдықтарды сақтау және (немесе) көму, жер қойнауы және жер қойнауын пайдалану туралы Қазанстан Республикасының заңнамасына сәйкес жүргізілетін мемлекеттік экологиялық, санитарлық-эпидемиологиялық сараптамаға тиісті. Жобалау Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес бекітілген құрылыс нормалары мен ережелеріне орай жүзеге асырылады.

Уранды және уранды емес тау-кен және өңдеуші кәсіпорындардың активтілігі төмен қалдықтары үшін радиоактивті қалдықтарды аэрация аймағынан төмен және сорбцион-сыйымдылық қасиеттері неғұрлым жоғары (радионуклидтердің пункттен тыс таралу ықтималдығын болдырмайтын) басқа тау жыныстары арасында орналастыра отырып, бұрын қазып өтілген тау-кен қазбалары пайдаланылуы мүмкін.

Уранды және уранды емес тау-кен және өңдеуші кәсіпорындардың активтілігі орташа қалдықтары үшін де саздан, цеолиттен және радионуклидті сорбциондайтын басқа материалдардан жасалған техникалық кедергілерді қосымша орната отырып, бұрын қазып өтілген тау-кен қазбалары пайдаланылуы мүмкін.

Су өткізбейтін жыныстардан немесе басқа материалдардан жасалған табиғи

немесе жасанды төсеніш болған кезде рельефтегі табиғи ойпауыттар активтілігі төмен қатты және сұйық радиоактивті қалдықтарды ұзақ мерзімге орналастыру үшін пайдаланылуы мүмкін.

Сұйық қалдықтарды көмуге тыйым салынады. Сұйық қалдықтар қоршаған ортадағы болбыр тау жыныстардың ылғалдылығына дейін сорғытылуға немесе қатайтылуға тиіс.

Су өткізбейтін жыныстардан немесе басқа материалдардан жасалған табиғи немесе жасанды төсеніш болған кезде рельефтегі табиғи ойпауыттар активтілігі төмен қатты және сұйық радиоактивті қалдықтарды ұзақ мерзімге орналастыру үшін пайдаланылуы мүмкін.

Шаруашылық жүргізу және басқа да қызметте қолданылатын минералдық тыңайтқыштарды және басқа да препараттарды, өсімдікті қорғау құралдарын тасымалдау, сақтау және қолдану, жеке және заңды тұлғалар жаңа препараттарды құру барысында көрсетілген препараттарды тасымалдау, сақтау және қолдану ережелерін сақтауға және жануарлардың ауруы мен өліміне жол бермеуді қамтамасыз ету шараларын жүзеге асыруға міндетті.

Минералдық тыңайтқыштарда және басқа да препараттарда әлеуетті қауіпті химиялық және биологиялық заттар бар болған жағдайда, өкілетті мемлекеттік органдар өз құзыреттілігінің аясында токсикологиялық зерттеулер жүргізеді және соның нәтижесі бойынша осы минералдық тыңайтқыштар мен басқа да препараттар бойынша экологиялық норматив тағайындалады.

Жер қойнауын пайдалану барысында пирофорлық шөгінділерді, қақты және кернді көмуге тыйым салынады, өрттену мүмкіншілігін және адамдардың улануын болдырмау мақсатында, жоба бойынша жүргізілуі тиіс және қоршаған ортаны қорғау саласындағы өкілетті органмен, өрт қауіпсіздігі қызметімен, мемлекеттік санитарлық-эпидемиологиялық органмен, жергілікті атқарушы органмен келісу қажет.

Жер қойнауын пайдалану қалдықтарын жер беті су объектілеріне, сондай-ақ радиоактивті заттары бар сіңіретін ұңғымалар мен өңделген су құдықтарына шығаруға тыйым салынады.

Каспий теңізінің солтүстік бөлігіндегі мемлекеттік қорық аймағы шегінде, ластанбаған немесе тазартылған сарқынды сулардың шектеулі тізбесін, оның ішінде салқындату және өрт сөндіру жүйесіндегі сулар мен қоршаған ортаны қорғау, су қорын пайдалану мен қорғау саласындағы уәкілетті мемлекеттік органдардың, сондай-ақ

халықтың санитарлық-эпидемиологиялық салауаттылығы саласындағы мемлекеттік органның рұқсаты бойынша ағызылатын балластық суларды қоспағанда, сарқынды суларды ағызуға және қалдықтарды тастауға тыйым салынады. Судың бақылау жақтауы шегінен тыс ағызылуы нәтижесіндегі температурасы соңғы он жыл ішіндегі ағызу кезеңіндегі орташа айлық су температурасымен салыстырғанда бес градустан жоғары аспауға тиіс.

Бұрғылау қалдықтарын оларды залалсыздандыру жөніндегі алдын ала операцияларсыз жер қойнауына айдауға тыйым салынады және ол мемлекеттік экологиялық сараптамадан өткен жобаға сәйкес жүзеге асырылады.

Айналымға тартылмайтын және жер қойнауына айдалмайтын бұрғылау қалдықтарын (шламдар мен қоспаларды) залалсыздандыру мен сақтау жөніндегі барлық операциялар Каспий теңізінің солтүстік бөлігіндегі мемлекеттік қорық аймағынан тысқары жерде, арнайы полигонда жүзеге асырылуға тиіс. Аталған операциялар полигон құрылысының бұрғылау жұмыстары басталар кезге қарай аяқталуын қамтамасыз етуге және қоршаған ортаны қорғау саласындағы уәкілетті органның келісімі бойынша жүзеге асырылуға тиіс.

Бұрғылау платформасы (баржа) және оған қызмет ететін кемелер сарқынды суларды тазарту мен залалсыздандыруға немесе сарқынды суларды жинауға, сақтауға және кейін арнаулы кемелерге немесе жағалаудағы қабылдау құрылғыларына беруге арналған қондырғылармен жабдықталуға тиіс. Қоқысты жинау немесе өңдеу (ұнтақтау немесе сығымдау) үшін тиісті құрылғылар көзделуге не қоқысты жағуға арналған қондырғы көзделуге тиіс.

Сіздің елде қайтарымдау (IV B қосымшасы) үшін қауіпті қалдықтарды және басқа да қалдықтарды экспорттау бойынша қандай да бір шектеу бар ма?

Иә [x]   **жоқ** [ ]   Дайындау үдерісінде [ ]

Егер де, «иә» деген жауап болса, онда келесіні хабарлаңыз:

i) Тиісті заңды және оның күшіне енуін көрсетіңіз:

Жаңартылу қажет етілмейді.

Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексі, 2007 жыл.

Қазақстан Республикасының Кеден кодексі (05.07.2008 ж. жағдай бойынша)

өзгерістерімен және толықтыруларымен)

«Халықтың радиациялық қауіпсіздігі туралы» Қазақстан Республикасының 1998 жылғы 23 сәуірдегі № 219-І Заңы (ҚР Заңына 29.12.06ж. енгізілген өзгерістерімен)

«Қазақстан Республикасындағы көлік туралы» Қазақстан Республикасының 1994 жылғы 21 қыркүйектегі № 156-ХІІІ Заңы (29.12.2006 ж. жағдай бойынша өзгерістерімен және толықтыруларымен)

«Халықтың денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы» Қазақстан Республикасының Кодексі, 2009 ж

Бұл шектеулер тарайтын елді/өңірді және/немесе қалдықты көрсетіңіз:

ii)

Базель конвенциясында көрсетілген барлық елдер.

d

Сіздің елде соңғы жою үшін (IV А қосымшасы) қауіпті қалдықтарды және басқа да қалдықтарды импорттау бойынша қандай да бір шектеу бар ма?

Иә [иә]   **жоқ** [ ]   Дайындау үдерісінде [ ]

Егер де, «иә» деген жауап болса, онда келесіні хабарлаңыз:

Тиісті заңды және оның күшіне енуін көрсетіңіз:

i)

Жаңартылу қажет етілмейді.

Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексі, 2007 жыл.

Қазақстан Республикасының Кеден кодексі (05.07.2008 ж. жағдай бойынша өзгерістерімен және толықтыруларымен)

«Халықтың радиациялық қауіпсіздігі туралы» Қазақстан Республикасының 1998 жылғы 23 сәуірдегі № 219-І Заңы (ҚР Заңына 29.12.06ж. енгізілген өзгерістерімен)

«Қазақстан Республикасындағы көлік туралы» Қазақстан Республикасының 1994 жылғы 21 қыркүйектегі № 156-ХІІІ Заңы (29.12.2006 ж. жағдай бойынша өзгерістерімен және толықтыруларымен)

«Қалдықтарды әкелу, шығару және транзиттау ережелерін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2007 жылғы 11 шілдедегі № 594 қаулысы.

«Халықтың денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы» Қазақстан Республикасының Кодексі, 2009 ж

Бұл шектеулер тарайтын елді/өңірді және/немесе қалдықты көрсетіңіз: Базель
ii) конвенциясында көрсетілген барлық елдер.

**Сіздің елде қайта өңдеу үшін (IV B қосымшасы) қауіпті қалдықтарды және
е басқа да қалдықтарды импорттау бойынша қандай да бір шектеу бар ма?**

Иә [иә]   жоқ [ ]   Дайындау үдерісінде [ ]

Егер де, «иә» деген жауап болса, онда келесіні хабарлаңыз:

Тиісті заңды және оның күшіне енуін көрсетіңіз:

i)

Жаңартылу қажет етілмейді.

Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексі, 2007 жыл.

Қазақстан Республикасының Кеден кодексі (05.07.2008 ж. жағдай бойынша өзгерістерімен және толықтыруларымен)

«Халықтың радиациялық қауіпсіздігі туралы» Қазақстан Республикасының 1998 жылғы 23 сәуірдегі № 219-І Заңы (ҚР Заңына 29.12.06ж. енгізілген өзгерістерімен)

«Қазақстан Республикасындағы көлік туралы» Қазақстан Республикасының 1994 жылғы 21 қыркүйектегі № 156-ХІІІ Заңы (29.12.2006 ж. жағдай бойынша өзгерістерімен және толықтыруларымен)

«Қалдықтарды әкелу, шығару және транзиттау ережелерін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2007 жылғы 11 шілдедегі № 594 қаулысы.

«Халықтың денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы» Қазақстан Республикасының Кодексі, 2009 ж

«Химиялық өнімнің қауіпсіздігі туралы» Қазақстан Республикасының Заңы (17.07.2009ж. өзгерітерімен және толықтыруларымен)

Бұл шектеулер тарайтын елді/өңірді және/немесе қалдықты көрсетіңіз:

ii)

Қазақстан Республикасына енгізу

Ескерту: Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексіне сәйкес, *қалдықтарды қайта өңдеу, сақтау немесе көму үшін Қазақстан Республикасына енгізу, олармен жұмыс атқару үшін техникалық (технологиялық) мүмкіншіліктері бар болған жағдайда, Қазақстан Республикасы Үкіметінің шешімі бойынша жүзеге асырылады.*

iii)

<p>f</p> <p>i)</p> <p>ii)</p> <p>iii)</p>	<p>Сіздің еліңіз арқылы қауіпті қалдықтарды және басқа да қалдықтарды транзиттауға қандай да бір шектеу бар ма?</p> <p>Иә [x] жоқ [ ] Дауындау үдерісінде [ ]</p> <p>Егер де, «иә» деген жауап болса, онда келесіні хабарлаңыз:</p> <p>Тиісті заңды және оның күшіне енуін көрсетіңіз:</p> <p>Жаңартылу қажет етілмейді.</p> <p>Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексі, 2007 жыл. Қазақстан Республикасының Кеден кодексі (05.07.2008 ж. жағдай бойынша өзгерістерімен және толықтыруларымен)</p> <p>«Халықтың радиациялық қауіпсіздігі туралы» Қазақстан Республикасының 1998 жылғы 23 сәуірдегі № 219-І Заңы (ҚР Заңына 29.12.06ж. енгізілген өзгерістерімен)</p> <p>«Қазақстан Республикасындағы көлік туралы» Қазақстан Республикасының 1994 жылғы 21 қыркүйектегі № 156-ХІІІ Заңы (29.12.2006 ж. жағдай бойынша өзгерістерімен және толықтыруларымен)</p> <p>«Халықтың денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы» Қазақстан Республикасының Кодексі, 2009 ж</p> <p>«Химиялық өнімнің қауіпсіздігі туралы» Қазақстан Республикасының Заңы (17.07.2009ж. өзгерітерімен және толықтыруларымен)</p> <p>Бұл шектеулер тарайтын елді/өңірді және/немесе қалдықты көрсетіңіз:</p> <p>Базель конвенциясында көрсетілген барлық мемлекеттер</p> <p>Ескерту:</p> <p>Жаңартылу қажет етілмейді.</p> <p>«Халықтың радиациялық қауіпсіздігі туралы» 1998 жылғы 23 сәуірдегі № 219-І ҚРЗ сәйкес, радиациялық қауіпсіздік жөніндегі мемлекеттік органдар ядролық материалдарды және басқа да ионды сәлелендіру көздерін экспорттауды, импорттауды, тасымалдауды, транзиттауды және орналастыруға міндетті бақылауды, сонымен қатар</p>

радиациялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету саласында халықаралық шарттар бойынша міндеттемелерді орындау және халықаралық ынтымақтастықты жүзеге асырады.

Ядролық материалдарды және басқа да ионды сәлелендіру көздерін тасымалдау Қазақстан Республикасының заңнамасына және Қазақстан Республикасымен ратификацияланған халықаралық келісімдерге сәйкес жүргізіледі.

Ядролық материалдарды және басқа да ионды сәлелендіру көздерін тасымалдаудың ережесі жүк жөнелтушінің, тасымалдаушының және жүкті қабылдаушының құқығын, міндеттері мен жауапкершілігін, қауіпсіздік шараларын, физикалық қорғалуын, көліктік уақиғалардың және апаттардың алдын алу жөніндегі келісілген шараларды, бууға, маркировкаға және көлік құралдарына қойылатын талаптарды, мүмкін болатын апаттарды жою бойынша шараларды қарастыруы тиіс.

Қазақстан Республикасындағы Көлік туралы Заңға сәйкес, қауіпсіздік пен экологиялық нормаларды қамтамасыз ету мақсатында, көлікте Қазақстан Республикасы Үкіметінің қаулысымен бекітілген тізілім бойынша күзету және ілесіп жүру жол жүру бойында жүк жөнелтушімен немесе жүкті қабылдап алушымен қамтамасыз етіледі.

Жарылғыш, тез тұтанғыш, радиоактивті, улы және басқа қауіпті жүктерді жөнелтуші және алушы клиенттер оларды тасымалдау қауіпсіздігіне кепілдік беруге, жүктерді тасымалдау кезінде апат жағдайларынан алдын-ала сақтандыруға, сондай-ақ авариялар зардаптарын жоюға қажетті құралдар мен жедел қимылдайтын бөлімдерді ұстауға міндетті.

Қауіпті қалдықтарды тарншекаралық тасымалау және оны жою туралы Базель конвенциясының 1-қосымшасында көрсетілген қалдықтар трансшекаралық тасымалау мақсаттары үшін қауіпті деп саналады.

Табиғатты пайдаланушылар қалдықтарды трансшекаралық тасымалдау барысында мүдделі мемлекеттерге ұсынылатын тасымалдаудың адам денсаулығы мен қоршаған ортаға әсерін нақтылы көрсету арқылы, ұсынылатын тарншекаралық тасымалдау қалдықтарына қатысты ақпаратты ұсынуға міндетті.

Қауіпті және басқа да қалдықтардың заңсыз ауналымы экологиялық қылмыс болып табылады.

Қауіпті немесе басақа да қалдықтарды трансшекаралық тасымалдау барысында олар буылуы, белгі қойылуы және тасымалдану саласында жалпы қабылданған халықаралық

ережелер мен нормаларға сәйкес буылуы, белгі қойылуы және тасымалдануы тиіс, сондай-ақ трансшекаралық тасымалдау басталатын орнынан жеткізілу орнына дейін қауіпті қалдықтарды тасымалдау туралы ілеспе құжаттарымен болуы қажет.

Табиғатты пайдаланушы радиоактивті материалдарды тасымалдау барысында халықаралық норманы сақтау ақылы тасымалдануын қамтамасыз ету үшін шара қолдануға міндетті. Атап айтқанда:

1) табиғатты пайдаланушы рұқсат ету және алдын ала хабарлама, сондай-ақ мемлекеттің тағайындауға келісімі бойынша тасымалдауды қамтамасыз ету үшін шара қолдануға міндетті;

2) транзит мемлекеті арқылы трансшекаралық тасымалдау көлік түрін нақтылы пайдалануға сәйкес келетін халықаралық міндеттемелерді орындау жағдайында жүзеге асырылуы тиіс;

3) оңтүстік ендіктен 60 градус оңтүстікке қарай тағайындалу орнына сақтау немесе көму үшін пайдаланылған жанар майды немесе радиоактивті қалдықтарды жөнелтуге тыйым салынады.

Радиоактивті материалдарды және қауіпті қалдықтарды тасымалдау Қазақстан Республикасының заңнамасымен және Қазақстан Республикасында ратификацияланған халықаралық шарттарға сәйкес жүзеге асырылады.

Радиоактивті материалдарды және қауіпті қалдықтарды тасымалдаудың ережелері жүк жөнелтушінің, тасымалдаушының және жүкті қабылдаушының құқығын, міндеттері мен жауапкершілігін, қауіпсіздік шараларын, физикалық қорғалуын, көліктік уақиғалардың және апаттардың алдын алу жөніндегі келісілген шараларды, бууға, маркировкаға және көлік құралдарына қойылатын талаптарды, мүмкін болатын апаттарды жою бойынша шараларды қарастыруы тиіс.

Қалдықтарды трансшекаралық тасымалдауды бақылау мәмілесі

а **Қауіпті қалдықтарды және басқа да қалдықтарды трансшекаралық тасымалдауды бақылауда Базель конвенциясының қалдықтарын жою бойынша өтініштің немесе құжаттың нысаны қолданыла ма және/немесе қабылданды ма?**

Иә [x]   **жоқ** [ ]   Дауындау үдерісінде [ ]

Ескерту: Қазақстан Республикасының Кедек кодексіне сәйкес, қайта өңдеу

i)

жөніндегі өндірістік немесе басқа да операциялар жолымен алынған, сонымен қатар осы елде жинақталған бұрын қолданыста болған және шикізатта қайта өңдеуге келетін өнім қалдықтар мен сүймен (екінші қайталамалы шикізат) осы елде толығымен өндірілген ауар түрінде сипатталады. Тауарлар, оларды тасымалдау (жою) мақсатында деклорациялау барысында жіктелуге жатады, яғни тауарларға қатысты сыртқы экономикалық қызметтің тауарлы номенклатурасы бойынша код (кодтар) белгіленеді.

Республикада сыртқы экономикалық қызметтің тауар номенклатурасы қолданылады - цифрлық белгі немесе цифрлық белгі тобы (коды) түрінде кіші субтұғыр, субтұғыр, тұғыр, тауарлы топты қамтитын тауарлар ерекшеліктері. Жіктеменің кез келген деңгейінде тұғырға қолдану сыртқы экономикалық қызметтің тауарлы номенклатурасының ажырамас бөлігі болып табылады.

Сыртқы экономикалық қызметтің тауарлы номенклатурасы тарифтік және тарифтік емес реттеу, Қазақстан Республикасының кедендік статистикасы енгізу үшін қолданылады.

Сыртқы экономикалық қызметтің тауарлы номенклатурасы Қазақстан Республикасы Үкіметінің қаулысымен бекітіледі және Дүние жүзілік кедендік одақтың тауарларын суреттеудің және коддаудың үйлесімді жүйесіне және Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығы сыртқы экономикалық қызметтің тауарлы номенклатурасына сәйкес келеді.

Тауарды жеткізуді бақылау құжаты – кедендік органның жеткізілу орнына дейін тауарларды жеткізуді кедендік органдармен бақылауды жүзеге асыруы үшін қажетті Қазақстан Республикасының кедендік шекарасы арқылы тасымалданатын тауарлар туралы мәліметтерді қамтитын құжат.

Тауарды жеткізуді бақылау құжаты қатаң есептілік құжаты болып табылады. Оны толтырудың нысаны мен тәртібі өкілетті органмен белгіленеді.

Қазақстан Республикасымен ратификацияланған халықаралық шарттармен қарастырылған жағдайда, тауарларды жеткізуді бақылау құжаты ретінде осындай шарттармен белгіленген құжаттар пайдаланылады. Қазақстан Республикасының халықаралық шарттарына сәйкес, кедендік ресімдеуді қысқарту және тездету мақсатында кедендік ресімдеу үшін пайдаланатын өзге мемлекеттердің кедендік құжаттары да пайдаланылуы мүмкін.

Егер де «иә» деген жауап болса, онда қалдықтарды жою жөнінде өтініштер мен құжаттардың нысандарын пайдалануда қандай да бір проблемалар орын алады ма?

Кедендік ресімдеудің тәртібі мен өндіріс технологиясы дифференцияланған:

1) Қазақстан Республикасының кедендік шекарасы арқылы тасымалданатын тауарлардың санаттары;

2) мұндай тасымалдау үшін пайдаланылатын көліктің түрі;

3) тауарды тасымалдайтын тұлғалар.

Кедендік мәмілелер тауарды өндірген, жөнелткен немесе орналастырған еліне карамастан бірдей қолданылады.

Иә [ ] **жоқ** [x]

Егер де, Сіз қандай да бір проблемаға тап болсаңыз, түсініктеме беріңіз:

ii) Қауіпті қалдықтарды және басқа да қалдықтардың трансшекаралық тасымалдануына бақылау қабылданған және/немесе қолданылатын кез келген нысанына ақпарт беріңіз:

Қазақстан Республикасының Кедендік кодексіне сәйкес (05.07.2008 ж. өзгерістерімен және толықтыруларымен)

Импорт/тарнзит кезінде тасымалдау бойынша өтініш немесе құжат нысанын алу үшін қандай тіл (тілдер) қолданылды?

Кедендік ресімдеулер, соынмен қатар кедендік мақсаттар үшін құжаттарды толтыру мемлекеттік және орыс тілдерінде жүргізіледі.

Өкілетті орган кедендік органдардың шет тілінде құрылған құжаттар мен мәліметтерді кедендік мақсаттар үшін пайалануға және қолдануға құқылы.

c Базель конвенциясының V (A and B) қосымшасында көрсетілгенге қосымша ретінде ақпарат бойынша қосымша талап бар ма?:

Жоқ

d Қауіпті қалдықтарды және басқа да қалдықтарды экспорттау/транзиттеу мақсатында бақылау бекітілді ме?

Иә [x] **жоқ** [ ] дауындау үдерісінде [ ]

i) Дүние жүзілік кедендік ұйымның кедендік бақылауы бойынша келісілген жүйе қолданыла ма?

Иә [x] **жоқ** [ ] дауындау үдерісінде [ ]

	<p>- «1996 жылғы 12 сәуірде Мәскеу қаласында қол қойылған Қауіпті және басқа да қалдықтарды трансшекаралық тасымалдауды бақылау жөніндегі келісімді бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 1997 жылғы 28 сәуірдегі № 670 қаулысы;</p> <p>- 2009 жылғы 27 қарашадағы Кедендік кеңестің Кедендік кодексі туралы шартқа өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы хаттама</p>
	<p align="center">Қауіпті және басқа да қалдықтардың құрылуын төмендету және/немесе алып тастау</p> <p align="center">Қауіпті қалдықтардың және басқа да қалдықтардың өндірілетін санын төмендету немесе алып тастау үшін қолданылған шараларды суреттеңіз:</p>
<p>i)</p>	<p>Ұлттық саясат/стратегия:</p> <p>Жанарту талап етілмейді. Қазақстан Республикасының экологиялық қауіпсіздігін қамтамасыз ету және елді тұрақты экономикалық дамыту жөніндегі мемлекеттік шаралардың кешенін анықтау мақсатында, 2003 жылдың желтоқсан айында Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығымен Қазақстан Республикасы Экологиялық қауіпсіздігінің 2004-2015 жылдарға арналған тұжырымдамасы мақұлданды.</p> <p>Экологиялық қауіпсіздіктің негізгі міндеттерінің бірі тарихи, радиоактивті ластануды, бактериологиялық және химиялық ластануды, сонымен қатар трансшекаралық ластануды жою және олардың алдын алу, сондай-ақ өндірістік және тұрмыстық қалдықтардың жинақталуын төмендету болып табылады.</p> <p>Тұжырымдаманың негізгі назары трансшекаралық сипаттағы мәселелерді шешуге, сонымен қатар қауіпті қалдықтарды трансшекаралық тасымалдауға аударылды, ол қауіпті қалдықты декларациялау жөніндегі кедендік ережелерді бекітуге және олардың екінші сынақтағы шикізат және өнім түрінде республика аумағына өтіп кетуіне жол бермеуге мүмкіндік берді.</p> <p>Қазақстан Республикасының 2030 жылға дейінгі даму стратегиясын (Қазақстан Республикасы Президентінің 2003 жылғы 15 тамыздағы № 1165 Жарлығы) жүзеге асыру мақсатында, Қазақстан Республикасы Президентінің 2006 жылғы 14 қарашадағы № 216 Жарлығымен Қазақстан Республикасының 2007-2014 жылдарға арналған тұрақты даму тұжырымдамасын мақұлданды.</p>

Қоршаған ортаны қорғау саласында қалдықтарды пайдалану деңгейін арттыру мақсаттардың бірі болып айқындалды: «Қалдықтарды орналастыру мен жоюға мемлекеттік бақылауды күшейту, сондай-ақ олардың қоршаған ортаға зиянды ықпал етуін төмендету мақсатында қарастырылады:

өндірістік және тұрмыстық қалдықтардың проблемасын шешуге бірыңғай мемлекеттік көзқарасты дайындау;

түрлі деңгейлерде қалдықтарды басқарудың жүйесін әзірлеу;

республиканың барлық аумағы бойынша тұрмыстық қалдықтарды жинастыру, сақтау және бақыланатын кәдеге жарату жүйесін енгізу;

Қалдықтарды сақтау мониторингінің жүйесін дамыту жөнінде шара әзірлеу».

2009 жылдың барысында 2010-2014 жылдарға арналған «Жасыл даму» «Қазақстан экологиясы» салалық бағдарламасы әзірленді. В

Бағдарламаның жобасы қоршаған ортаны қорғау саласындағы негіз қалаушы құжаттардың негізгі ережелерін жүзеге асыруды жалғастыру және табиғатты ұтымды пайдалану, Қазақстан Республикасының 2004-2015 жылдарға арналған Экологиялық қауіпсіздік тұжырымдамасын, Қазақстан Республикасының Тұрақты дамуға көшудің 2007-2014 жылдарға арналған тұжырымдамасын және елдің экологиялық қауіпсіздігін қамтамасыз ететін өзара қарым-қатынас жасасуға және жүйелі кешенді шараларды жүзеге асыруға мүмкіндік беретін Қазақстан Республикасы Президентінің жанындағы Шет елдік инвесторлар кеңесі отырыстарының хаттамаларын жүзеге асыруды қаттамасыз ету мақсатында әзірленді.

Бағдарлама негізгі экологиялық проблемаларды шешу жолымен жүзеге асырлатын болады. Олардың қатарында барынша басымдылыққа ие болатындары: тапшылық және судың лайлануы, ірі қалаларда атмосфералық ауаның жоғары деңгейегі ластануы, өндірістік және тұрмыстық қалдықтардың көп көлемде жинақталуы, радиациялық және химиялық ластану, жердің күйзелуі, ауа-райының өзгеруі, озон қабатының ескіруі, шөлдену, биотүрліліктің қысқаруы, сонымен қатар қоршаған ортаны қорғау саласындағы жүйені одан әрі жетілдіру және табиғатты пайдалану.

Уран өндіру өнеркәсібінде радиоактивті үйіндіні жою жөніндегі бағдарлама және иесіз мұнай және өздігінен ағатын гидрогеологиялық ұнғымаларды жою жөніндегі бағдарлама бойынша жұмыс жалғастырылуда.

Көрсетілген бағдарламаның аясында «Жасыл даму» қалдықтарды басқару жөніндегі ұлттық орталық құру қарастырылды.

Заңдар, ережелер мен нұсқаулықтар:

ii)

«Қазақстан Республикасының ұлттық қауіпсіздігі туралы» 1998 жылғы 26 маусымдағы № 233-І ҚРЗ *(07.08.2007ж. жағдай бойынша өзгерістерімен және толықтыруларымен)* экологиялық қауіпсіздікті, ел аумағын радиоактивті, химиялық, бактериологиялық ластанудан қорғалуын қамтамасыз ету үшін, Қазақстан аумағына бақылаусыз қауіпті технологиялық заттар мен материалдарды енгізуге тыйым салынады.

«Экологиялық кодекс», «Жер қойнауы және жер қойнауын пайдалану туралы» қалдықтарды өндіру және тұтыну саласындағы қатынастарды, ал радиоактивті материалдар бойынша «Атом энергиясын пайдалану туралы» ҚРЗ негізгі реттейтін Қазақстан Республикасының заңнамалық актілері болып табылады. *(07.08.2007ж. жағдай бойынша өзгерістерімен және толықтыруларымен)*.

1993 жылы 13 қаңтарда Париж қаласында аяқталған «Химиялық қаруды әзірлеуге, өндіруге, жинақтауға және қолдануға тыйым салу және оны жою туралы конвенцияны ратификациялау туралы» 1999 жылғы 24 маусымдағы Қазақстан Республикасының Заңы қабылданды.

«Континентішілік мемлекеттердің транзиттік саудасы туралы конвенцияны ратификациялау туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 20 наурыздағы №238-ІІІ Заңы;

«Бактериологиялық (биологиялық) қаруды әзірлеуге, өндіруге, жинақтауға және қолдануға тыйым салу және оның қорын жою туралы конвенцияны ратификациялау туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 7 мамырдағы №245-ІІІ Заңы;

«Біріккен Ұлттар Ұйымының 1978 жылғы жүктерді теңіз арқылы тасымалау туралы конвенцияны ратификациялау туралы» Қазақстан Республикасының 2008 жылғы 23 сәуірдегі №28-ІҮ Заңы;

«1996 жылғы 12 сәуірде Мәскеу қаласында қол қойылған Қауіпті және басқа да қалдықтарды трансшекаралық тасымалдауды бақылау жөніндегі келісімді бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 1997 жылғы 28 сәуірдегі № 670 қаулысы;

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2000 жылғы 9 маусымдағы № 878 қаулысымен Қазақстан Республикасының қоршаған ортасы гигиенасы жөніндегі Ұлттық қимыл жоспары бекітілді (ҚР Үкіметінің 12.09.03ж. №922 қаулысымен енгізілген өзгерістерімен) ол құжатпен жер құнарлығының санитарлық-эпидемиологиялық

қауіпсіздігін қамтамасыз ету қарастырылды.

«Халықтың денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы» Қазақстан Республикасының Кодексі, 2009 ж

Қазақстан Республикасының Кеден кодексі (05.07.2008 ж. жағдай бойынша өзгерістерімен және толықтыруларымен)

Кедендік кеңестің кедендік кодексі туралы шартқа өзгерістер енгізу туралы 2009 жылғы 27 қарашадағы хаттама;

«Химиялық өнімнің қауіпсіздігі туралы» Қазақстан Республикасының Заңы (17.07.2009ж. өзгерітерімен және толықтыруларымен)

«Халықтың радиациялық қауіпсіздігі туралы» Қазақстан Республикасының 1998 жылғы 23 сәуірдегі № 219-І Заңы (ҚР Заңына 29.12.06ж. енгізілген өзгерістерімен)

«Қазақстан Республикасындағы көлік туралы» Қазақстан Республикасының 1994 жылғы 21 қыркүйектегі № 156-ХІІІ Заңы (29.12.2006 ж. жағдай бойынша өзгерістерімен және толықтыруларымен)

«Сараптамалық бақылау туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 21 маусымдағы [Заңы](#);

«Қалдықтарды енгізу, шығару және тарнзиттеу ережелерін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2007 жылғы 11 шілдедегі № 594 қаулысы;

«Сараптамалық бақылауға жататын өнімнің тізілімдемесін (тізімін) бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2008 жылғы 5 ақпандағы № 104 қаулысы;

«Химиялық өнімді тіркеу және есепке алудың ережелерін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2008 жылғы 11 мамырдағы № 572 қаулысы;

«Кедендік кеңес туралы келісімнің қатысушы-мемлекеттеріне енгізілетін тауарларға қатысты техникалық, медициналық, фармацевтикалық, санитарлық, ветеринарлық, фитосанитарлық және экологиялық стандарттар, нормалар, ережелер мен талаптарды қолданудың бірыңғай тәртібі туралы хаттаманы бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 1999 жылғы 16 қарашадағы № 1716 қаулысы

«Қоршаған ортаны қорғау саласында жұмыс атқару және қызмет көрсету жөніндегі қызметке қойылатын біліктілік талаптары және лицензиялау ережесін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2007 жылғы 5 маусымдағы № 457 қаулысы;

Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің м.а. 2008 жылғы 23 маусымдағы № 362 бұйрығы.

«Түсті металлургиясы ұйымдарын ұстауға және пайдалануға санитарлық-

	<p>эпидемиологиялық талаптар» санитарлық-эпидемиологиялық ережелері мен нормаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің м.а. 2005 жылғы 13 мамырдағы № 237 бұйрығы</p> <p>«Металлаломның радиялық қауіпсіздігіне санитарлық-эпидемиологиялық талаптар» санитарлық-эпидемиологиялық ережелері мен нормаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің м.а. 2005 жылғы 8 шілдедегі № 335 бұйрығы;</p> <p>«Мұнай-газ кешені объектілерінің ұтымды қауіпсіздігін қамтамасыз етуге санитарлық-эпидемиологиялық талаптар» санитарлық-эпидемиологиялық ережелері мен нормаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің м.а. 2005 жылғы 9 наурыздағы № 101 бұйрығы;</p>
<p>iii)</p>	<p>Экономиялық құралдар/ бастамалар:</p> <p>Жаңарту талап етілмейді.</p> <p>Өндіріс және тұтыну қалдықтарымен қатынас жасасу мәселелерін реттеу үшін экономикалық құралдар, сонымен қатар трансшекаралық қалдықтарды тасымалдау мәселесі даму сатысында;</p> <p>Экологиялық кодекспен қалдықтарды басқару бойынша табиғатты пайдалану іс-шараларын ұтымды жүзеге асыруды экономиялық ынталандыру мақсатында, Қазақстан Республикасының Үкіметіне қоршаған ортаға эмиссияға шекті төлем ставкасын бекітуіне болады.</p>
<p>iv)</p>	<p>Кәсіпорындармен/қалдық көздерімен қолданылып жатқан шаралар:</p> <p>Жаңарту талап етілмейді.</p> <p>Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексіне сәйкес, Қалдықтардың меншік иелері өндірістік циклдың барлық сатысында олардың құралу көлемін қысқартуды, оның ішінде өндірістік процестерді жетілдіру, қалдықтарды қайталап пайдалану (рециклинг), қалдықтарды пайдалануға мүдделі жеке және заңды тұлғаларға оларды беру арқылы бірте-бірте қысқартуды қамтамасыз етуге тиіс.</p> <p>Қалдықтарды залалсыздандыру немесе орналастыру тәсілдерін және орнын таңдау кезінде, сондай-ақ қалдықтарды өңдеуді, жоюды немесе орналастыруды жүзеге асыратын жеке және заңды тұлғаларды айқындау кезінде қалдықтардың меншік иелері қалдықтардың құралу көздерінен олардың барынша аз көшірілуін қамтамасыз етуге тиіс.</p>

Шаруашылық қызметі процесінде қалдықтар құралатын жеке және заңды тұлғалар олармен қауіпсіз жұмыс істеу шараларын көздеуге, экологиялық және санитарлық-эпидемиологиялық талаптарды сақтауға және оларды кәдеге жарату, залалсыздандыру және қауіпсіз жою жөніндегі іс-шараларды орындауға міндетті.

Қалдықтарды жинақтау, орналастыру мен жою қоршаған ортаны қорғау саласындағы уәкілетті органмен және санитарлық-эпидемиологиялық қызметтің мемлекеттік органымен және өзге де арнайы уәкілетті мемлекеттік органдармен келісім бойынша жергілікті атқарушы органдардың шешімдерімен және қоршаған ортаны қорғау қызметтерімен айналысатын Қазақстан Республикасының басқа да өкілетті органдарымен айқындалатын орындарда жүргізіледі.

Қазақстан Республикасының Үкіметі немесе қалдықтармен жұмыс атқаруға өкілетті орган өнім берушілерден алдағы уақыттағы кәдеге жарату және шығару үшін өнемдер немесе материалдарды қайтаруға қажетті жағдай жасауды талап етуіне болады.

Шаруашылық қызметі процесінде қалдықтар құралатын жеке және заңды тұлғалар қызметі:

- адам денсаулығы мен қоршаған орта үшін қауіпсіздік қамтамасыз етілмеген жағдайда шектеу қойылады

- қалдықтармен жұмыс барысында бірнеше рет (екі реттен астам) экологиялық талаптарды, санитарлық-эпидемиологиялық ережелер мен нормаларды бұзуының жағдайында тыйым салынады;

Қауіпті қалдықтармен жұмыс жүргізу барысындағы талаптар заңнамамен айқындалған.

Қоршаған ортаға және адам денсаулығына тигізер зиянының деңгейіне қарай қауіпті қалдықтар қоршаған ортаны қорғау саласындағы өкілетті органмен белгіленген көрсеткіштерге сәйкес санаттарға бөлінеді.

Шаруашылық қызметі процесінде қалдықтар құралатын жеке және заңды тұлғалар олардың құрылуын және/немесе уыттылығын төмендетуге немесе тоқтатуға бағытталған іс-шараларды жүзеге асыруларды тиіс.

Жеке және заңды тұлғалардың шаруашылық қызметінің үдерісінде қалдықтар құралатын қызметі адам денсаулығы мен қоршаған орта үшін қауіпсіздік қамтамасыз етілмеген жағдайда, шектелуі немесе тыйым салынуы мүмкін.

Қауіпті қалдықтармен жұмыс істеуге жіберілген жұмысшылар арнайы кәсіби дайындықтан өтулері керек және қауіпті қалдықтармен жұмыс істеуге құқығын растайтын

куәлігі болуы қажет (сертификат). Қауіпті қалдықтармен жұмыс істеуге жұмысшыны жіберуге қатысты жауапкершілік тиісті ұйымның лауазымды тұлғасына жүктеледі.

Экономикалық қызметтің барысында қауіпті қалдықтармен жұмыс атқаратын тұлғаға Қазақстан Республикасындағы заңнамаға сәйкес қауіпті қалдықтармен жұмыс істеуді атқарғаны үшін келтірілген зиянды өтейді.

Қауіпті қалдықтардың иесі қауіпті қасиеттерін көрсету арқылы қауіпті қалдықтары бар контейнерлердің таңбалануын қамтамасыз етуге тиісті. Мұндай қауіпті қалдықтарды басқа тұлғаға белгілі бір мерзімге тапсыру барысында оны жазбаша түрде қауіпті қасиеттері туралы және онымен жұмыс атқару кезіндегі қауіпсіздік талаптарын сақтау жайлы хабардар етілуі тиіс.

Қауіпті қалдықтарға төлқұжат құрастырылуы тиіс. Қауіпті қалдықтардың төлқұжаты қалдықтардың құрамы мен қауіпті қасиеттері туралы деректердің негізінде құрастырылады. Төлқұжаттандыру қоршаған ортаны қорғау саласындағы өкілетті органмен анықталады.

Қауіпті және қауіпсіз қалдықтарды өндіру, жинақтау, тасымалдау және орналастыру барысында оларды бір-бірімен араластыруға жол берілмейді.

Қауіпті қалдықтар арнайы жабдықталған орындарға орналастырылады және олармен жұмыс атқаруға қатысты әрекет етулер лицензиялық талаптарға сәйкес жүргізіледі. Қауіпті қалдықтарды орналастыруға арналған орындарда қауіпті қалдықтармен жұмыс жүргізуге байланысты болмайтын өзге де қызмет түрлерін жүзеге асыруға тыйым салынады.

Қарамағында мемлекеттік лицензиялауға жататын қауіпті қалдықтары бар кем дегенде бір объектісі бар шаруашылық жүргізу субъектісінің жауапкершілігі міндетті тіркелуді талап етеді.

Қауіпті қалдықтарды тасымалдауға қойылатын талаптар ерекше қозғалды.

Қауіпті қалдықтардың құрылуы және оларды тасымалдау минимумға келтірілуі тиіс.

Қауіпті қалдықтарды тасымалдауға келесі жағдайда рұқсат етіледі:

- тасымалдау мақсатына қарай қауіпті қалдықтың тиісті буып-түйілуі, таңбалануы және этикеткалануы тиіс;

- арнайы жабдықталған және арнайы белгілермен қамтамасыз етілген көлік құралының болуы;

- қауіпті қалдықтардың төлқұжаттары және тасымалдау және тасымалданатын қауіпті қалдықтардың санын, мақсаты мен жеткізілетін орнын көрсету арқылы қауіпті

қалдықтарды тапсыру үшін құжаттардың болуы;

- көлік құралдарына, сондай-ақ тиеу-түсіру жұмыстарына, қауіпті қалдықтарды тасымалдауға қауіпсіздік талаптарын сақтау.

Тасымалдау мақсаты үшін қауіпті қалдықтарды таңбалау және буып-түю тәртібі қалдықтармен жұмыс атқару саласындағы құзыретті органмен әзірленеді және қоршаған ортаны қорғау саласындағы орталық атқарушы органмен келісіледі.

Көлік құралдарында қалдықтарды тасымалдау тәртібі, тиеу-түсіру жұмыстарына қойылатын талаптар және басқа да экологиялық және санитарлық-эпидемиологиялық қамтамасыз ету талаптары тиісті көлік түрінде қауіпсіздікті қадағалау жөніндегі мемлекеттік органдармен әзірленген және бекітілген мемлекеттік стандарттармен (нормалармен, ережелермен) айқындалады және қоршаған ортаны қорғау және халықтың санитарлық-эпидемиологиялық ахуалы саласындағы орталық атқарушы органмен келісіледі.

Қалдықтарды көлік құралдарына тиеген сәттен бастап, және қалдықтарды тасымалдауды жүзеге асыратын ұйымдармен немесе жеке тұлғалармен қабылданып алғанға, оларды белгіленген жерде көліктен түсіргенге дейінгі кезеңде олармен қауіпсіз жұмыс атқаруға заңды жауапкершілік көліктік ұйымға немесе көрсетілген көлік құралы тиесілі тұлғаға жүктеледі.

Траншекаралық көшіруге арналған қауіпті қалдықтардың және өзге де қалдықтардың санын азайту

Траншекаралық көшіруге арналған қауіпті қалдықтардың және өзге де қалдықтардың санын азайту үшін қолданылған шараларды көрсетіңіз:

Ұлттық стратегия/саясат:

i)

Жанартуды талап етпейді.

Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығымен мақұлданған Қазақстан Республикасының 2004-2015 жылдарға арналған Экологиялық қауіпсіздігі тұжырымдамасының басым бағыттарының бірі өндіріс пен тұтыну қалдықтарының жиналу көлемін азайту болып табылады, ал қалдықтарды кәдеге жарату проблемаларын шешу стратегиялық бағыттардың бірі ретінде қарастырылады.

2007-2009 жылдары қалдықтар жөніндегі мәселе әртүрлі деңгейде бірнеше рет талқыланды: өндірістік қалдықтар және техногендік минералдық құралымдарды өңдеу технологиялары жөнінде семинар-кеңес, өндірістік және тұтыну қалдықтары мәселелері

бойынша Парламенттік тыңдаулар, қоршаған ортаның сапасын тұрақтыландыру мәселесі бойынша ведомствоаралық комиссия отырысы және т.б. өткізілді.

Өндірістік қалдықтарды басқару және тұтыну орталығын құру қарастырылуда, ол республикада тиімді қызмет ететін қалдықтар нарқын енгізуге, оның ішіне қалдықтардың есебін жүргізу, бақылау, құралуының алдын алу және азайту, сонымен қатар, жинау өңдеу, өңдеу, залалсыздандыру, сақтау және жоюға ықпал етеді.

ii)

Заңдар, ережелер, басшылық:

Жаңартуды қажет етпейді

«Қазақстан Республикасының Ұлттық қауіпсіздігі туралы» ҚРЗ 1998 жылғы 26 маусымдағы N 233 Заңымен (с [изм. и доп.](#) по состоянию на 07.08.2007ж. дейінгі өзг. Мен толық. бірге) онда, Тиісті мемлекеттік органдардың, меншік нысандарына қарамастан ұйымдардың, лауазымды тұлғалар мен азаматтардың міндеті:

1) қоршаған ортаны қорғауды қамтамасыз ету, ел аумағының радиоактивті, химиялық ластануына, бактериологиялық зарарлануына жол бермеу мақсатында, Қазақстанға экологиялық жағынан қауіпті технологиялардың, заттар мен материалдардың бақылаусыз әкелінуіне тыйым салында делінген.

Қалдықтарды өндіріс мен тұтыну саласындағы қатынастарды реттейтін Қазақстан республикасының негізгі заңнамалық актілері "Экологиялық кодекс" және "Жер қойнау және жер қойнауын пайдалану туралы" заңдар, ал радиоактивті қалдықтар бойынша "Атом энергиясын пайдалану туралы" Заң болып табылады (07.05.2007 ж. дейінгі өзг. мен толық бірге).

1993 жылы 13 қаңтарда Парижде жасалған Конвенцияны бекіту үшін «Химиялық қаруды әзірлеуге, өндіруге, жинақтау мен қолдануға тыйым салу және оны жою туралы конвенцияны бекіту туралы» Қазақстан Республикасының 1999 жылғы 24 маусымдағы N 398-І Заңы қабылданды.

«Құрлықшілік мемлекеттердің транзиттік саудасы туралы конвенцияны ратификациялау туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 20 наурыздағы N 238 Заңы

«Бактериологиялық (биологиялық) және уытты қарулар жасауға, өндіруге және оның қорларын шоғырландыруға тыйым салу және оларды жою жөніндегі конвенцияны ратификациялау туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 7 мамырдағы N 245 Заңы

«Біріккен Ұлттар Ұйымының Теңіз арқылы жүк тасымалдау туралы» 1978 жылғы конвенциясын ратификациялау туралы» Қазақстан Республикасының 2008 жылғы 23 сәуірдегі N 28-IV Заңы

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 1997 жылғы 28 сәуірдегі N 670 қаулысымен Қауіпті және басқа да қалдықтарды трансшекаралық тасымалдауға бақылау жасау туралы Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығына (ТМД) қатысушы елдер 1996 жылы 12 сәуірде Мәскеу қаласында қол қойған, Базель Конвенциясының ережелеріне негізделген келісім бекітілді, оған Қауіпті және басқа да қалдықтардың негізгі топтарының тізбесі қоса берілді.

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2000 жылғы 9 маусымдағы №878 қаулысымен Қазақстан Республикасының Қоршаған ортаның гигиенасы жөніндегі ұлттық іс-қимыл жоспары бекітілді (ҚР Үкіметінің 12.09.03 ж. N 922 қаулысымен енгізілген өзг. мен толқ. ескеріле отырылып), онда топырақтың санитарлық-эпидемиологиялық қауіпсіздігін қамтамасыз ету және аумақтарды өндірістік және тұрмыстық қалдықтардан тазалау қарастырылған.

"Медициналық ұйымдардың қалдықтарын жинауға, пайдалануға, зарарсыздандыруға, тасымалдауға, сақтауға және көмуге қойылатын санитарлық-эпидемиологиялық талаптар" (Қазақстан Республикасының Денсаулық сақтау министрінің м.а. 2004 жылғы 13 қаңтардағы N 19 бұйрығымен бекітілді) ол бойынша қалдықтарға олардың қауіптілік сныптамасына байланысты жинау, уақытша сақтау және тасымалдау бойынша әртүрлі талаптар қойылады. Қалдықтарды оларды жинау, уақытша сақтау және тасымалдаудың барлық сынптамаларында араластыруға тыйым салынады.

"Медициналық қалдықтарды жинауға, зарарсыздандыруға, сақтауға, тасымалдауға және көмуге қойылатын санитарлық-эпидемиологиялық талаптар" санитарлық-эпидемиологиялық ережесі мен нормаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрлігінің 2008 жылғы 23 маусымдағы N 362 бұйрығы

"Түсті металлургия ұйымдарын күтіп-ұстауға және пайдалануға қойылатын санитарлық-эпидемиологиялық талаптар" атты санитарлық-эпидемиологиялық ережелер мен нормаларды бекіту туралы» Қазақстан Республикасының Денсаулық сақтау министрлігінің 2005 жылғы 13 мамырдағы N 227 бұйрығы.

"Металл сынықтарына радиациялық қауіпсіздікті қамтамасыз етуге қойылатын санитарлық-эпидемиологиялық талаптар" санитарлық-эпидемиологиялық ережелері мен нормаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрлігінің

2005 жылғы 8 шілдедегі N 335 бұйрығы

"Мұнайгаз кешендері нысандарында радиациялық қауіпсіздікті қамтамасыз етуге қойылатын санитарлық-эпидемиологиялық талаптар" атты санитарлық-эпидемиологиялық ережелер мен нормаларды бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрлігінің 2005 жылғы 9 наурыздағы N 101 бұйрығы.

«Қалдықтарды әкелу, әкету және транзиттеу ережесін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2007 жылғы 11 шілдедегі N 594 қаулысы бойынша Қауіпті қалдықтарды пайдалану (кәдеге жарату, қайта өңдеу, рециклинг) және көму мақсатында Қазақстан Республикасының аумағына әкелу мемлекеттік экологиялық және санитарлық-эпидемиологиялық сараптаманың оң қорытындылары болған кезде Қазақстан Республикасы Үкіметінің шешімімен жүзеге асырылады.

«Кедендік одақ туралы келісімге қатысушы мемлекеттерге әкелінетін тауарларға қатысты техникалық, медициналық, фармацевтикалық, санитарлық, мал дүрігерлік, фитосанитарлық және экологиялық стандарттардың, нормалардың, ережелердің және талаптардың қолданылуының бірыңғай тәртібі туралы хаттаманы бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 1999 жылғы 16 қарашадағы N 1716 қаулысының 6.2 қосымшасымен Траншекаралық тасымалдануы мемлекеттік реттеуге* жатқызылған қауіпті қалдықтардың тізбесі қарастырылған.

«Қалпына келтірілетін қағаздың, картонның, макулатураның және қалдықтардың әкетілуіне тыйым салуды енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2004 жылғы 27 тамыздағы N 908 қаулысы (13.01.2006 ж. дейінгі өзгерістерімен)». Осы құжатқа сәйкес отандық тауар өндірушілерді қолдау, бәсекеге қабілетті және дайын өнімді шығару және дайын өнім экспортын ынталандыру мақсатында, Қазақстан Республикасының аумағынан қалпына келтірілетін қағаздың, картонның, макулатураның және қалдықтардың (ЕурАзЭҚ-тың СЭҚ ТН коды 4707) Қазақстан Республикасының аумағынан әкетілуіне тыйым салынған

Экономикалық құралдар /бастамалар:

iii)

Қазақстан индустриясын дамытудың перспективалық міндеттері стратегиялық бағдарланған бағыттарда – кешенділік, аз қалдықты, ресурстық және эенргиялық тиімділік, сонымен қатар экологиялық бұзушылықтарды жоюға ранлағна басымдылықпен өндірістік жүйенің мейлінше тұйықтығымен өндірістік технологиялардың түрлерін жаңарту болып табылады, тұрақты технологиялық модель кәдіңгі өндірістік сызбадан сериялық өндірісімен, жоғарғы жылдамдығымен, экономикалық тиімділігімен, орталықтандырылған бақылауымен және стандартталуымен, адами факторға бағытталуымен, қоршаған ортаға қайрымды қатынасымен, қалдықтарды кәдеге жарату қажеттілігімен және пайдалнудың желділігімен ерекшеленеді.

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2007-2009 жылдарға арналған Бағдарламасына сәйкес, табиғатты пайдалану мен қоршаған ортаны қорғаудың жаңа экономикалық тетіктерін енгізу мынадай жолдармен жүргізіледі:

эмиссия мен табиғатты қорғау заңнамасын бұзғаны үшін айып пұл төлеуді ынталандыру сипатын арттыру;

үдерісті технологияларды енгізу есебінен эмиссия көлемін төмендеткен кәсіпорындарды ынталандыру;

Мемлекеттік тапсырыс аясында экологиялық қауіпсіз тауарлар өндірі мен қызметтер көрсетуді ынталандыру үшін «жасыл сатып алу» қағидасын қолдану.

«Жасыл сатып алу» – өнімдері (қызмет түрлері) ең үздік экологиялық стандарттарға сай келетін жеткізушілерді таңдауға ратықшылық беру үрдісі. Үкіметтік ұйымдар мен компаниялар «жасыл сатып алу» саясатын қолдауының бірнеше себептері бар. Ең алдымен ол экологиялық өнімдерді өндіру табиғи ресурстар мен энергия аз қолданатындықтан, улы заттар аз пайдаланылады, қалдықтар аз қалады, ISO 14001 стандарттар талаптарына сәйкес келеді. Экологиялық құралымын ескере отырып өнімдер мен қызметтерді сатып алу кезінде мемлекет:

әлеуетті жеткізушілерді үздік стандарттарды сақтауға ынталандыра алады;

мемлекеттік сатып алуға байланысты орын алатын экологиялық зардапты азайтады;

қалпына келтірілетін ресурстар мен энергияны тиімді және ұтымды қолдану үшін жағдай жасайды;

жеке меншік бизнес компанияларын «жасыл сатып алу» ұлттық бағдарламасын жүзеге асыруға тартады.

«Жасыл сатып алу» қағидасы мемлекеттік сатып алу туралы заңнамаға өзгерістер енгізу арқылы іске асырылуы мүмкін. Бірақ ондай өзгерістерсіз де «жасыл сатып алу» бойынша шаралар қолданылуы мүмкін. Ол үшін жүзеге асырылатын жобалар бойынша конкурстық құжаттарда экологиялық нормаларды сақтау бойынша талаптар белгілеу қажет.

"Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан" атты Қазақстан Республикасы Президентінің Қазақстан халқына 2007 жылғы 28 ақпандағы Жолдауына сәйкес, «лас» технологиялардың әкелінуіне бақылау шараларын орнату қажет.

Министрлік «Экологиялық қауіп бар технологияларды, жабдықтарды және көлік құралдарын Қазақстан Республикасына әкелуді бақылау туралы» Заң жобасын әзірлеуді жоспарлап отыр. Заң жобасы технологияларды әкелу кезінде міндетті түрде экологиялық жариялауды қарастырады, технологиялар тізілімін жүргізу талабын белгілейді;

«Жасыл мұнай» қағидасын енгізу бойынша кәсіпорындарды мұнайды өндіру, өңдеу және тасымалдау бойынша қатаң экологиялық-технологиялық стандарттарға сәйкес сертификаттау көзделіп отыр.

Критериялық бағалау және Қазақстан үшін экономикалық және экологиялық маңызы бар серпінді жобаларды таңдау бойынша жұмыстар жүргізілуде, тиісті тізбе дайын. Технологияларды қоршаған ортаны қорғау саласында жүзеге асыру көзделген серпінді жобалар санатына жатқызу технологияларының көрсеткіштері әзірленді.

Заманауи экологиялық таза технологияларды енгізу үшін үштомдық каталог жасалды, оған ең озық шет елдік және отандық зерттеулер енгізілді. Ол отандық кәсіпорындарды техникалық қайта жабдықтауға әсерін тигізеді.

Қазақстан Республикасында қоршаған ортаны қорғаудың экономикалық құралдары мына жолдармен жүргізіледі:

республикалық және жергілікті бюджет, табиғатты пайдаланушылардың қаржылары, халықаралық займ, гранттар мен өзге де қаржыландыру көздерінен арнайы қорлар құру мүмкіндіктерін пайдалана отырып, қоршаған ортаны қорғау жөніндегі іс-шараларды қаржыландыру;

қоршаған ортаны қорғау және табиғатты тиімді пайдалану жөніндегі жобалардың байқауларын ұйымдастырып, оларды Қазақстан Республикасының мемлекеттік сатып алу туралы заңнамасына сәйкес республикалық және жергілікті бюджеттен қаржыландыру мүмкіндігін қарастыру;

табиғатты пайдаланушы қоршаған ортаны қорғау жөніндегі іс-шараларды қаржыландыру жауапкершілігін атқаруға және келтірілетін экологиялық шығын үшін өтемақы төлеуге міндетті немесе қызметін жүргізуден өз еркімен бас тартуы қажет

	<p>екендігін білдіретін «ластандырушы төлейді» қағидасын жүзеге асыру;</p> <p>болашақта қоршаған ортаға эмиссия үшін төлемнен бас тартып, экологиялық стандарттарды бұзғаны үшін әкімшілік жауапкершілікті күшейту арқылы қоршаған ортаға эмиссия үшін төлем мен Қазақстан Республикасының табиғатты қорғау заңнамасын бұзғаны үшін әкімшілік айыппұл төлеуді ынталандыруды арттыру;</p> <p>қоршаған ортаға зиянды экологиялық сақтандыру, кәсіпорындардың жанынан өз қаржысы есебінен қоршаған ортаға кетірілген зиянды қалпына келтіру жөніндегі іс-шараларды қаржыландыру үшін қорлар ұйымдастыру;</p> <p>экономикалық көрсеткіштерге табиғат объектілерінің толық бағасын көрсете отырып, орта құру функциясын ескере отырып, сонымен қатар табиғатты қорғау (экологиялық) жұмыстарының (қызметтің) бағасын енгізу;</p> <p>қоршаған ортаға эмиссияларға квоталарды сату жүйесін енгізу;</p> <p>табиғатты қорғауды нарықтық тетіктерін енгізу, соның ішінде қайта қолдану мен өнеркәсіп тауарларын қайта өңдеуді ынталандыру;</p> <p>Халықаралық конвенциялар мен келісімдерде қарастырылған қоршаған ортаны қорғау саласындағы халықаралық қаржы-экономикалық тетіктерді пайдалану.</p>
<p>iv)</p>	<p>Кәсіпорындар/ қалдық көздері қолданған шаралар:</p> <p>Экологиялық кодекстің талаптарына сәйкес табиғатты пайдаланушылар қауіпті қалдықтарды паспорттауды жүргізіледі. Олар өндірістік қалдықтарды басқарудың ұзақ мерзімдік бағдарламасын әзірлейді, олар қоршаған ортаға эмиссияға рұхсат алуға өтінім тапсыру кезінде қоршаған ортаны қорғау бойынша өкілетті органға қарау мен келісу үшін тапсыратын өндірістік экологиялық бақылау бағдарламаларында, табиғатты қорғау іс-шараларында көрсетіледі.</p> <p>Қазіргі таңда ірі табиғатты пайдаланушылар қалдықтарды басқару жөніндегі бағдарламаларын таныстыруды мемлекеттік органдармен қатар, қоғамдық ұйымдарға да таныстыру нормасы қолданылады.</p>
	<p>Адамның денсаулығы мен қоршаған ортаға әсері</p> <p>Қауіпті және басқа да қалдықтардың құралуы, тасымалдануы мен жойылуы адамның денсаулығы мен қоршаған ортаға қандай да бір әсері туралы жиналған статистикалық көрсеткіш, зерттеулер, мониторингтік есеп және т.б. бойынша ақпарат (қызметінің бағыты, әсері, өңір, қамтылған кезең және мәлімет/ақпарат көздері) немесе балама ретінде оларды қайдан табуға болатыны туралы байланыс ақпаратын берулеріңізді өтінеміз:</p>

Қоршаған ортаның қолайсыз факторлары, соның ішінде өндірістік және тұрмыстық, республика халқының денсаулығына әсер етеді.

2009 жылы ҚР бір қатар ғылыми-зерттеу институттары Альберт күкіртін зерттеу жөніндегі институтпен (Канада) бірлесе отырып Теңіз кен орнында күкірттің ашық сақталуының әсерін бағалау бойынша зерттеуді жалғастырды. Теңіз кен орнында өндірілетін табиғи газдың құрамында күкірт қоспасы бар, ол негізінен күкірт сутегі түрінде. Күкірт шоғыры «Тенгизшевройл» ЖШС газ тазалау кешенінің технологиялық үрдісінде пайда болады және ашық қоймаларда сақталады.

Күкіртті блоктарда сақтау топыраққа тұрақты түрде техногендік әсер ететіндігі анықталды. Шығарылатын химиялық ластандырушы заттың саны аздығы мен құрамын, аумақтың геохимиялық ерекшелігін, топырақтың тұрақтылығы мен буферлілігін ескерсек әсер ету қарқыны аз болады.

Қоғамдық денсаулық сақтау институтының зерттеу көрсеткіштері бойынша қоршаған табиғи ортаның гигиеналық сапасы зерттелген елдімекендерде елдімекендерге арналған санитарлық-гигиеналық талаптар деңгейінде. Жүргізілген санитарлық-гигиеналық және медициналық зерттеулердің салыстырмалы кешені күкіртті ашық сақтаудың Атырау облысы халқының денсаулығына тікелей әсер етуі туралы қортынды жасауға мүмкіндік бере алмайды.

2009 жылы мемлекеттік бюджеттік бағдарлама бойынша мынадай ғылыми-зерттеу жұмыстары жүргізілді: «Қазақстанның қатты тұрмыстық қалдықтарын басқарудың ұзақ мерзімдік өңірлік жүйесін әзірлеу» («Атмосфералық ауаны қорғау республикалық ғылыми-зерттеу орталығы» ЖШС), «Қатты тұрмыстық және сұйық өндірістік қалдықтарды өңдеудің көрсеткіштерін негіздемеу және технологиялық үрдісін әзірлеу»; «Серпінді» технологиялар мен жобалар енгізу перспективасын ғылыми-экологиялық негіздемеу» («Денсаулық сақтау және экожобалау орталығы» ЖШС); «Қазақстан Республикасындағы мұнайгаз кен орындарын өндіру аудандарының экологиялық ахуалын ғылыми-техникалық бағалау» (РГП ИАЦ ООС); «Қазақстан Республикасында радиоактивті қалдықтарды сақтау және консервациялау, сонымен қатар олардың қоршаған ортаға әсерін зерттеу»; - «Полихлордифенилдармен ластанған аумақтарға экологиялық баға беру» және «Құрамында полихлордифенилдер бар қалдықтарды экологиялық қауіпсіз таратуды зерттеу» («Экосервис С» ЖШС).